

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การศึกษาชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ ตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านร่องเย็น อำเภอสอง จังหวัดแพร่ (THE STUDY OF COMMUNITY FOR SUPPORTING AGRO-ECOTOURISM ACTIVITIES TO ALONG THE SUFFICIENCY ECONOMY : A CASE STUDY OF BAN RONGYEN, SONG DISTRICT, PHRAE PROVINCE.) โดยกำหนดใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research, PAR) และเทคนิคการจัดประชุมแบบ เทคนิค AIC ร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องการวิถีการเกษตร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกัน ซึ่งการวิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ข้อ ได้แก่

1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความพร้อมชุมชนบ้านร่องเย็นในการรองรับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ

2) เพื่อศึกษาการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชนบ้านร่องเย็น

จากการวิจัยที่กำหนดตามวิธีดำเนินการวิจัย ปรากฏผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังนี้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 : เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความพร้อมชุมชนบ้านร่องเย็น ในการรองรับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ

คณะผู้วิจัยได้ประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น และบุคคลที่เป็นแกนนำการพัฒนาชุมชนบ้านร่องเย็น ของหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 5 ที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิถีการเกษตร และเรื่องอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวได้ ซึ่งกำหนดใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research, PAR) โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้าน แสวงหา คัดเลือก ผู้อาวุโสในหมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 10-15 คน โดยเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนเหล่านี้เป็นระยะเวลานาน และใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลใช้การสอบถาม สัมภาษณ์ พูดคุย และการสังเกตร่วมกัน โดยมีกระบวนการการคิดและเรียนรู้ร่วมกัน และการปฏิบัติอย่างจริงจัง (interactive

learning through action) ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันบนรากฐานของความรัก ความเมตตา โดยไม่
เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ซึ่งใช้เทคนิค AIC มาใช้ในการรวบรวมข้อมูลและสรุปผลได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

บ้านร่องเย็น หมู่ที่ 3 และ 5 อยู่ในพื้นที่ของตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อยู่ห่าง
จากอำเภอสองไปทางทิศตะวันตกประมาณ 12 กิโลเมตร มีพื้นที่โดยประมาณ 1,400 ไร่ สภาพ
พื้นที่เป็นที่ราบ มีภูเขาสูงอยู่ทางทิศตะวันตก พื้นที่ราบเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชผล
ทางการเกษตร มีลำคลองอยู่ท้ายหมู่บ้านและมีแม่น้ำยมไหลผ่าน

อาณาเขตติดต่อของหมู่ที่ 3

ทิศเหนือ	ติดต่อกับหมู่บ้านทุ่งน้าว หมู่ที่ 1 และ 2
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านเด่นนางพื่อน หมู่ที่ 4
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านทุ่งน้าว หมู่ที่ 5
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลแดนชุมพล หมู่ที่ 1 และ 4

อาณาเขตติดต่อของหมู่ที่ 5

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านทุ่งน้าว หมู่ที่ 1
ทิศตะวันออก	ติดกับบ้านร่องเย็น หมู่ที่ 3
ทิศตะวันตก	ติดกับแม่น้ำยม
ทิศใต้	ติดกับบ้านป่าแดงใต้ ตำบลแดนชุมพล

สภาพดิน ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย ดินลูกรัง ในที่ดอนเชิงเขามีความอุดม
สมบูรณ์ปานกลางเหมาะสำหรับการปลูกพืชทุกชนิด สภาพภูมิอากาศมีอุณหภูมิเฉลี่ย 21-36
องศาเซลเซียส มีสามฤดูกาล คือ ฤดูฝน เดือนมิถุนายน - กันยายน ฤดูหนาว เดือนตุลาคม -
มกราคม และฤดูร้อน เดือน กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม

เส้นทางคมนาคม มีเส้นทางคมนาคมติดต่อและขนส่งผลผลิตทางการเกษตรได้สะดวก
ตลอดทั้งปี สามารถติดต่อกับหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียงได้สะดวก โดยมีถนน รพช. ผ่านกลาง
หมู่บ้านและมีถนนคอนกรีตและถนนลูกรังยาวประมาณ 300 เมตร เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านไปยัง
พื้นที่ทำการเกษตรกรรม

โครงสร้างและจำนวนประชากร

ลักษณะชุมชนของบ้านร่องเย็น ตำบลทุ่งน้าว มีลักษณะชุมชนเป็นชาวพื้นบ้านดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ คือ จะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มมีภาษาท้องถิ่นในการสื่อสารในชุมชน มีความผูกพันกันเหมือนพี่น้อง ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดถึงความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพที่คล้ายคลึงกัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรโดยพึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบเครือญาติ มีความเคารพผู้อาวุโสตลอดถึงนับถือผีปู่ ผีย่า จนยึดถือเป็นประเพณี

ประชากรของหมู่ที่ 4 รวมทั้งสิ้น 568 คน แยกเป็นชาย จำนวน 283 คน หญิง จำนวน 258 คน มีครัวเรือน จำนวน 158 ครัวเรือน และจำนวนประชากรบ้านร่องเย็น หมู่ที่ 5 มีทั้งสิ้น จำนวน 685 คน โดยแยกเป็นชายจำนวน 353 คน หญิง จำนวน 332 คน และครัวเรือนจำนวนทั้งสิ้น 172 ครัวเรือน

สภาพทางเศรษฐกิจ ราษฎรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรม ด้านการปลูกพืช ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ยาสูบ พริก กะหล่ำปลี ถั่วเหลือง มะเขือ และมีราษฎรบางส่วนได้ทำเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิต

หน่วยธุรกิจในหมู่บ้าน

- บั๊มน้ำมัน	จำนวน	1	แห่ง
- อุตสาหกรรมขนาดย่อม	จำนวน	3	แห่ง
โรงงานผลิตถ่านอัดแท่ง			
โรงงานผลิตสุรา			
โรงงานผลิตเตาอังไต้			
- โรงสีข้าว	จำนวน	2	แห่ง
- ร้านค้าขายของชำ	จำนวน	3	แห่ง
- ตลาดสด SML	จำนวน	1	แห่ง

ด้านการศึกษา มีโรงเรียนวัดร่องเย็น เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีนายสมคิด กันทะใจ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านร่องเย็น(สารแก้วประชาสงเคราะห์) มีจำนวนครูในโรงเรียน จำนวน 8 คน นักการภารโรง จำนวน 1 คน ช่วยราชการ จำนวน 1 คน มีจำนวนนักเรียน ดังนี้

- ระดับอนุบาล 1 และ 2 มีจำนวน 11 คน
- ระดับประถมศึกษา ปีที่ 1-6 มีชาย จำนวน 41 คน หญิง จำนวน 39 คน รวมเป็นจำนวน 80 คน รวมจำนวนนักเรียนทั้งหมด ชาย 45 คน หญิง 46 คน รวม 91 คน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดร่องเย็น

ผู้ดูแลเด็ก (พนักงานจ้างตามภารกิจ) คือ นางสาวมะลิวัลย์ หล่ายสาม นางสาววรรณภา จินารักษ์ นางสาวสุวิมล สารแก้ว และนางสมาพร กลมสุก ราษฎรในหมู่บ้านสามารถที่จะเข้าศึกษาต่อกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสอง ทั้งสายสามัญและสายอาชีพโดยมีครูประจำตำบลทุ่งน้าว เข้ามาจัดกระบวนการเรียนการสอน ปัจจุบันมีนักศึกษาในหมู่บ้านที่เข้าศึกษากับทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 30 คน

สถาบันและองค์กรทางศาสนา ชุมชนมีวัด จำนวน 1 แห่ง คือ วัดร่องเย็น ตั้งอยู่เลขที่ 106 บ้านร่องเย็นหมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 11 ไร่ 81 ตารางวา มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน คือ น.ส.ก.3 เลขที่ 68(1918)

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปมีหมู่บ้านล้อมรอบวัดทั้ง 4 ด้าน จึงส่งผลทำให้น้ำท่วมขังบริเวณวัดได้ เพราะเป็นที่ราบลุ่มต่ำกว่าระดับบ้าน

การตั้งวัดร่องเย็นมีใบอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการประกาศอย่างถูกต้องเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน ๒๕๓๘ มีพระสงฆ์และสามเณร ประจำวัด ดังนี้

-พระครูพิณิจสารการ(เจ้าอาวาสวัดร่องเย็น)	อายุ	40	พรรษา	18
-พระสุเทพ สีริวณฺโณ(รองเจ้าอาวาสวัดร่องเย็น)	อายุ	30	พรรษา	11
-พระวิญญู อธิปญฺโญ	อายุ	29	พรรษา	4
-สามเณรนครินทร์ ร่องแก้ว	อายุ	14	พรรษา	1

สาธารณสุข ชุมชนมีสถานื่อนามัยประจำตำบล โดยมีนางจินดา วงศ์ทาเหลือง หัวหน้าสถานื่อนามัย เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข 6 นางนางสินีนาง วิใจคำ นักวิชาการสาธารณสุข 4 และนางปัทมา อินทจักร์ พยาบาลวิชาชีพ 7 โครงการบริการของสถานื่อนามัยทุ่งน้าวมีโครงการบริการชุมชน คือ การบริการด้าน ทันตกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย เป็นต้น มีระบบประปาหมู่บ้าน ศูนย์ ศสมช. (ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน)และมีอัตราการใช้สุขาราดน้ำ 100 เปอร์เซ็นต์

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชนมีหน่วยบริการประชาชน (ด้านตรวจตำรวจบ้านร่องเย็น หมู่ 3) หน่วยอาสาป้องกันภัยพลเรือน ทำหน้าที่ ป้องกันภัยและช่วยเหลือเมื่อเกิดภัยต่างๆ ขึ้น เช่น อุทกภัย ไฟป่า เป็นต้น และหน่วยชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน ทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของหมู่บ้าน เช่น ไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกัน ปัจจุบันมีสมาชิกชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน จำนวน 150 คน ประธาน อปพร. ชรบ. ตำบลทุ่งน้าว คือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 หัวหน้าชุด อปพร. ชรบ. ประจำหมู่บ้าน คือ นายศุภชัย มาดี โดยมีผู้ให้ข้อมูลคือ นายอุดม แก้วมุกดา ประธาน อปพร. ตำบลทุ่งน้าว

โครงสร้างการบริหารงานหมู่บ้านร่องเย็น หมู่ที่ 3

นายเกียรติ หล่ายหก	ผู้ใหญ่บ้าน
นายมานัส พิชัยแสน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายยก ผิวอ่อน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายอินสอน ร่องศักดิ์(ประธานสภา อบต.)	สมาชิกสภา อบต.
นายล้วน ร่องแก้ว	สมาชิกสภา อบต.
นางจุฬามณี สุขสวัสดิ์	ประธานแม่บ้าน

โครงสร้างการบริหารหมู่บ้านร่องเย็น หมู่ที่ 5

นายวิเวช ร่องแก้ว	ผู้ใหญ่บ้าน
นายบุญเทียน กันทะไธ้	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายสุภาพ ใจเหิน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายนั้นชา ร่องศักดิ์	สมาชิกสภา อบต.
นายนริศราคม ไหมคำ	สมาชิกสภา อบต.
นางลาวัลย์ หล่ายแก้ว	ประธานแม่บ้าน

ตามลักษณะของโครงสร้างหรือรูปแบบการบริหารงานของส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล
ทุ่งน่านนั้น ถือได้ว่ามีโครงสร้างที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของกระทรวงมหาดไทยที่ได้กำหนดให้มีการ
บริหารจัดการตนเองอย่างครบถ้วน เช่นเดียวกับองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ไป ส่วนในด้านของ
โครงสร้างหมู่บ้าน ใช้โครงสร้างคล้ายกับรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล เพราะการบริหาร
ภายในหมู่บ้านนั้นยังอาศัยการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจึงส่งผลให้โครงสร้าง
ของตำบลและชุมชนตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มั่นคงอยู่แล้ว จึงส่งผลให้การบริหารงาน การพัฒนา
ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดความเข้มแข็งภายในองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ ภายในตำบล
และชุมชน

เศรษฐกิจชุมชนอย่างพึ่งตนเอง

การประกอบอาชีพนั้นสามารถที่จะมีได้อย่างเป็นอิสระบนผืนแผ่นดินไทยหากอาชีพนั้นเป็นอาชีพที่สุจริตสามารถเป็นกลไกในการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ แต่อาชีพที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานานแสนนานนั้นก็คือ อาชีพเกษตรกรรมบรรพบุรุษไทยใช้ผืนแผ่นดินปลูกข้าว ปลูกพืชผลได้อย่างสมบูรณ์ เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตและหล่อเลี้ยงประเทศชาติ เมื่อโลกมีการพัฒนาระบบทุนนิยมเข้ามาทำให้ทุกคนต้องมีการแข่งขันกันมากจนลืมนึกถึงความพอเพียงพอดีกับตนเองจนเกินตัว จนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ชุมชนบ้านร่องเย็นเป็นหมู่บ้านที่มีการพึ่งพาตนเองได้อย่างสมบูรณ์มีเกษตรกรรมที่มีความพอเพียงเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล ผู้คนใช้ชีวิตกันอย่างเรียบง่ายและพอเพียงจึงเป็นที่มาของการพึ่งตนเองและนำไปสู่ความสุขที่ยั่งยืนของชาวชุมชนบ้านร่องเย็น

การทำนา ปัจจุบันอาชีพการทำนามักจะไม่ค่อยมีให้เห็นในสังคมในเมืองใหญ่ แต่กลับมองเห็นได้ในชุมชนเขตนอกเมืองซึ่งยึดถืออาชีพการทำนาเป็นหลัก ซึ่งชุมชนบ้านร่องเย็นก็เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่เกษตรกรยึดถืออาชีพทำนาเป็นหลัก จากการสอบถามข้อมูลก็ได้เรียนรู้ถึงขั้นตอนกรรมวิธีการผลิต จนถึงการเก็บเกี่ยวดังนี้

ขั้นตอนการผลิต : การเพาะกล้า

- 1) นำพันธุ์ข้าว (ข้าวเปลือก) ที่ซื้อไปแช่น้ำ 1 วัน (พันธุ์ 72 และ กข.6) ซึ่งในที่นี้ได้ปลูกข้าวพันธุ์ 72 จำนวน 11 ไร่ และปลูกข้าวพันธุ์ กข. 6 จำนวน 4 ไร่
  - 2) นำข้าวเปลือกที่ทำการแช่ทิ้งไว้ดักขึ้นใส่กระสอบ(กระสอบป่าน)ไว้ 2 วัน รอเมล็ดงอก
  - 3) โถพื้นที่เพาะปลูกกล้า จำนวน 2 งาน
  - 4) ใส่ปุ๋ยหมักก่อนจะนำเมล็ดข้าวที่แช่ไว้ไปปลูก
  - 5) นำเมล็ดข้าวเปลือกที่แช่ไว้ไปปลูก โดยวิธีการหว่าน ระยะเวลาของการเจริญเติบโตของต้นกล้า ประมาณ 1 เดือน
  - 6) ใส่ปุ๋ยเคมีตอนใกล้จะถอนต้นกล้า โดยวิธีการ หว่าน 1 ครั้ง สูตร 16-20-0 และใส่ น้ำในพื้นที่เพาะต้นกล้า 2 ครั้ง ต่อ 1 เดือน
  - 7) พอคบระยะเวลา 1 เดือน ทำการถอนต้นกล้าไปปลูก
- พันธุ์ข้าวที่ปลูกมี 2 พันธุ์
- 1) ข้าวพันธุ์ 72
  - 2) ข้าวพันธุ์ กข. 6

วิธีการดำนานี้ เริ่มจากการไถพื้นที่นา จำนวน 15 ไร่ทิ้งไว้ ๑๐ วัน ในระยะเวลาที่ไถทิ้งไว้ ควรมีน้ำขังตลอด นำต้นกล้าที่ทำการถอนลงปลูก และตลอดการทำนา ก็ต้องให้น้ำขังตลอดจนถึง การเก็บเกี่ยว รอข้าวตั้งท้อง ประมาณ 2 เดือน ระยะเวลาในการปลูกข้าวคือ เดือน กรกฎาคม- ตุลาคม เก็บเกี่ยวผลผลิตช่วงเดือนตุลาคม

ปัญหาในการปลูกข้าวโดยทั่วไปจะพบปัญหามากมายตามมา ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับการ ปลูกข้าวก็คือ

1) เพลี้ย มักพบเจอกันตามใบของต้นข้าวการป้องกันกำจัด ซึ่งมีวิธีการจัดการโดยเริ่ม จากการดูแลแปลงข้าวระยะกล้าหรือหลังหว่าน 7 วัน อย่าให้ขาดน้ำ ทำให้น้ำท่วมยอดข้าวทิ้งไว้ 1-2 วัน เมื่อตรวจพบเพลี้ยไฟตัวเต็มวัย 1-3 ตัวต่อต้นในข้าวอายุ 6-7 วันหลังหว่าน ใช้ปุ๋ยยูเรีย อัตรา 10 กิโลกรัมต่อไร่หว่านเมื่อข้าวอายุ 10 วัน หลังหว่าน เพื่อเร่งการเจริญเติบโตของต้นข้าว ใช้สารฆ่าแมลง มาลาไทออน (มาลาไทออน 83% EC) อัตรา 20 มิลลิลิตรต่อน้ำ 20 ลิตร หรือคาร์ บาริล (เซวิน 85% ดับบลิวพี) อัตรา 20 กรัมต่อน้ำ 20 ลิตร พ่นเมื่อพบใบข้าวมีนมมากกว่า 50% ในระยะข้าวอายุ 10-15 วันหลังหว่าน

2) ข้าวล้ม ส่วนใหญ่จะพบช่วงหน้าฝน และ ช่วงใกล้ถึงฤดูการเก็บเกี่ยว

3) หอยเชอรี่ พบตลอดฤดูการทำนา เพราะพื้นที่ที่ทำนานั้นจะต้องใช้น้ำขังตลอดจึงทำให้ เกิดปัญหาหอยเชอรี่

การป้องกันกำจัด

1) การจับเก็บทำลาย เมื่อพบตัวหอยและไข่ให้เก็บทำลายทันที
2) ตามทางน้ำผ่านให้ใช้สิ่งกีดขวางตาข่ายเยื่อกระดาษดักปลาดักจับหอยเชอรี่
3) ลูกหอยที่ฟักใหม่ ๆ สามารถลอยน้ำได้ ควรใช้ตาข่ายถี่ ๆ กันขณะสูบน้ำเข้าข้าว หรือกัน บริเวณทางน้ำไหล

4) การล่อให้หอยมาวางไข่โดยใช้หลักปักในที่ลุ่มหรือทางที่หอยผ่าน เมื่อหอยเข้ามาวางไข่ ตามหลักที่ปักไว้ทำให้ง่ายต่อการเก็บไข่หอยไปทำลาย

5) การใช้เหยื่อล่อ พืชทุกชนิดใช้เป็นเหยื่อล่อหอยเชอรี่ได้ หอยจะเข้ามากินและหลบซ่อน ตัวพืชที่หอยชอบกิน เช่น ใบผัก ใบมันเทศ ใบมันสำปะหลัง ใบมะละกอ หรือพืชอื่น ๆ ที่มียางขาว คล้ายน้ำมัน

ลักษณะของแรงงาน ชุมชนบ้านร่องเย็นมีลักษณะการใช้แรงงานในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว จะมีทั้งช่วยเหลือกัน และจ้างงาน

สรุปได้ว่าการทำนาเป็นวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน และเป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของประเทศชาติ ซึ่งที่หมู่บ้านร่องเย็นก็นับว่าเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ได้ทำการเกษตรแบบพอเพียง ใช้ปุ๋ยชีวภาพใน

การดูแลรักษาต้นข้าวให้เจริญเติบโต จากการสอบถามเกษตรกรหมู่บ้านร่องเย็นทุกหลังคาเรือนจะ ใช้ปุ๋ยชีวภาพในการดูแลรักษาพืชผลของตนเอง ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ไม่มีสารตกค้าง มีการ รวมกลุ่มกันทำปุ๋ยหมักชีวภาพกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับพันธุ์พืช ของตนเอง ซึ่งผลที่ได้ก็สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก แต่ในด้านของแรงงาน นั้นจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่จะมีการจ้างแรงงานกันมากกว่า ลงแรงกัน เพราะเนื่องจากทุกคนต่างมี พื้นที่ทำกินกันมากจึงไม่มีเวลาที่จะทดแทนแรงงานกัน ซึ่งวิธีการจ้างงานก็เป็นวิธีหนึ่งที่สะดวก รวดเร็วจึงทำให้ระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันค่อนข้างที่จะเลือนหายไปในยุคปัจจุบัน และการทำ านาของเกษตรกรบ้านร่องเย็นส่วนใหญ่เน้นเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางโดยต้องพึ่ง ตลาดไม่ใช่ผลิตเพื่อใช้สอยในครัวเรือน

พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว ได้แก่ ประเพณีทำขวัญข้าว "แม่โพสพ"

การทำนาเป็นอาชีพดั้งเดิมของเกษตรกร ในอดีตจะใช้วัวควายไถนา นวดข้าว และลาก ข้าว ใช้แรงคนเก็บเกี่ยว ชาวนามีความเชื่อว่า ข้าวมีแม่โพสพประจำอยู่ พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว มี ขั้นตอนหลายพิธีด้วยกัน แต่ที่ชาวนามีความเชื่อและสืบทอดกันมายาวนานจนถึงปัจจุบัน คือ การ ทำขวัญข้าว หรือทำขวัญแม่โพสพ ประเพณีทำขวัญข้าวในปัจจุบันใกล้จะเริ่มเลือนรางจางหายไป ณ ที่ชุมชนบ้านร่องเย็น ได้สืบทอดประเพณีทำขวัญข้าวมาตั้งแต่อดีต วันประกอบพิธีทำขวัญแม่ โพสพ จะจัดตั้งปะรำพิธี ที่ศาลแม่โพสพ และอันเชิญพระคันธารราษฎร์ จำลอง (ปางขอฝน) ซึ่งเป็น พระพุทธรูปที่ใช้ในพิธีเกี่ยวกับการเกษตรมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลปัจจุบัน และมีพิธีสงฆ์ โดยอาราธนาพระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถาธรรมจักรกัปปวัตนสูตร เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์ แล้ว ในตอนกลางคืนมีพิธีทำขวัญเวียนเทียน บายศรีสู่ขวัญแม่โพสพ รุ่งขึ้นตอนเช้าทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์เป็นเสร็จพิธี โดยจะประกอบพิธีในวันศุกร์ของเดือนยี่ของทุกปี พิธีทำ ขวัญข้าว เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวต้นข้าวออกรวงสุกเหลืองอร่าม สมควรที่จะ เก็บเกี่ยวได้ ก็ให้ทำ ขวัญข้าวตามวันที่สมควรหาวันที่ดี ๆ เว้นวันอาทิตย์ เพราะตามตำราท่านบอกไว้ว่า แม่โพสพท่าน เกิดวันอาทิตย์ โดยจัดแจงหาเครื่องสังเวย แต่ไม่ให้ใช้ของที่ทำได้ด้วยแป้ง เพราะแม่โพสพจะไม่ บริโภคเนื้อหนังมังสาของตนเอง ของสังเวยมีหลายอย่าง ให้จัดหามาพอสมควร เช่น บายศรีปาก ชาม ไข่ต้มสุก ขนมถั่วงา ผลไม้ นานาชนิด อ้อย หอม พลุ แป้งหอม ดอกไม้รูปเทียน ผ้าม่วง เข็ม ชัดทอง แก้วแหวน ธงสี เมื่อจัดเครื่องสังเวยแล้วให้เย็บใบตองเป็นกระทงใบใหญ่ เพื่อรวบรวมใส่ เครื่องสังเวย แล้วอันเชิญแม่โพสพไปสู่ทุ่งนา เมื่อถึงบริเวณที่จะทำพิธี ให้อันเชิญแม่โพสพตั้งไว้ใน ที่เหมาะสมแล้ว รวบกอข้าวเข้ามา 3 กอ ผูกติดกันแล้วนำผ้าม่วงมานุ่งล้อมรอบกอข้าวทั้ง 3 กอ คาคด้วยเข็มชัดทอง ใส่สร้อยแหวนเงินทองเป็นการแต่งตัวแม่โพสพให้สวยงาม ปักต้นอ้อย ปักธงสี

นำเครื่องสังเวจจัดใส่กระทงใบตอง จุดธูปเทียนปักไว้ในกระทงนั้นแล้ว กล่าวคำขวัญข้าว โดยตั้งเครื่องบูชาเทวดา ตั้งนะโม 3 จบ บูชาพระรัตนตรัย แล้วเริ่มกล่าวพิธีทำขวัญข้าวตามลำดับจนจบ

การทำไร่ยาสูบ ปัจจุบันการทำอาชีพปลูกยาสูบเป็นหนึ่งในอาชีพของเกษตรกรในหมู่บ้านร่องเย็นซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนมากพันธุ์ยาสูบที่ชาวบ้านใช้ในการปลูกก็คือ พันธุ์เวอร์จิเนียซึ่งได้รับพันธุ์ยาสูบมาจากสถานีทดลองใบยาสูบ

ขั้นตอนการผลิต

- 1) เพาะกล้าไว้เป็นเวลา 1 เดือน
- 2) ทำการไถยกร่องที่ดิน เป็นเวลา 2 วัน
- 3) ปูฟางบนที่ดินที่ไถยกร่อง
- 4) นำน้ำเข้าไร่ (สูบน้ำจากแม่น้ำหรืออ่างเก็บน้ำ)
- 5) รอให้ดินหมาด ประมาณ 3-4 วัน แล้วทำการปลูก
- 6) รอให้กล้าปรับสภาพดินประมาณ 10 วัน แล้ว ทำการใส่ปุ๋ย โรละ 100 กิโลกรัม พอ 1 เดือนผ่านไปก็ทำการใส่ปุ๋ยเร่ง (สูตร 27-0-0) ใส่ปุ๋ยเร่งทุกครั้งจะต้องนำไปละลายกับน้ำ
- 7) ในการกำจัดวัชพืชแต่ละครั้งจะใช้สารกำจัดศัตรูพืชหรือใช้วิธีการถอน
- 8) ในการเก็บใบยาสูบนั้นจะมีระยะเวลาเก็บได้ถึง 5 ครั้ง โดยเก็บจากโคนต้นไปจนถึงยอดต้น

9) ขั้นตอนการเสียบใบยาสูบ-ใช้วิธีการเอาแรงกันของบรรดาญาติพี่น้องกันและใช้วิธีการจ้างคนในชุมชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่

10) ขั้นตอนการอบใบยาสูบ

ปัญหาที่พบการปลูกยาสูบ ได้แก่ ใบหด ใบงอ ตายต้นตายจอย (ตายทั้งต้น) โรคใบจุดสีน้ำตาล โรคใบเหี่ยวเฉาแก้โดยการใส่ปุ๋ยชีวภาพที่ทำเองพ่นทุก 2 สัปดาห์

ขั้นตอนการบ่มยา เริ่มจากการเก็บใบยาสูบมาคัดเกรด วิธีการคัดเกรดก็คือแยกใบยาแบบใหญ่ แบบเล็ก นำใบยาที่คัดเกรดเสร็จ มาเสียบกับไม้เสียบยาวประมาณ 1 ฟุต นำยาขึ้นเตาบ่มยา โดยจะต้องนำใบยาที่มีเกรดดีไว้ด้านบนสุดของเตาบ่ม และ นำใบยาที่ที่เกรดรองลงมาไว้ด้านล่าง (เรียงลำดับกันตามเกรด) บ่มยาประมาณ 7 วัน ซึ่งระหว่างการบ่มจะต้องตรวจวัดอุณหภูมิทุก ๆ วัน จากนั้นนำใบยาออกจากเตาบ่มยา ทิ้งไว้ประมาณ 2 วัน และนำใบยามาทำการคัดเกรดอีกรอบ

การจำหน่ายไບยาสูบทุกครั้งจะมีโรงงานไบยาสูบให้โควตาในการรับซื้อโดยเกษตรกรจะนำไบยาสูบไปส่งที่โรงงานโดยมีการกำหนดราคาไบยาสูบตามเกรดคือ เกรด c 1 ff คือเกรดที่มีราคาสูงสุดโดยจะมีราคาประมาณ กิโลกรัมละ 76 บาท จะมีลักษณะของใบที่มีความยาวที่สุดและไม่มีรู เมื่อปัมเสร็จจะมีสีเหลืองที่สวย เกรด c 4 คือเกรดที่มีราคากลางโดยจะมีราคาประมาณ กิโลกรัมละ 55 บาท ความยาวของใบจะรองลงมาแต่จะมีรูที่ใบเกรด x 5 k คือเกรดที่มีราคาต่ำสุดโดยจะมีราคาประมาณ กิโลกรัมละ 33 บาท จะมีลักษณะที่ไม่สวยที่สุดเวลาปัม

สรุปถือได้ว่าเป็นการผูกมัดเกษตรกรกับบริษัทจัดส่งเป็นอย่างมากและการให้โควตาในแต่ละครั้งจะไม่เท่ากันเพราะประชาชนส่วนใหญ่มีการปลูกไบยาสูบกันเป็นจำนวนมากจึงทำให้เกิดการกดราคาไบยาสูบ และ ราคาของไบยาสูบลดลงตามไปด้วย ซึ่งเราสามารถเห็นได้ว่าการปลูกไบยาสูบของบ้านร่องเย็นส่วนมากจะเป็นการค้าแบบพึ่งพาทางการตลาดและเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ชาวบ้านไม่นิยมจะนำมาผลิตใช้ในครัวเรือน

การปลูกข้าวโพด การปลูกข้าวโพดเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่หมุนเวียนกันในรอบปีของการทำการเกษตรชาวบ้านบ้านร่องเย็นผลัดจากการปลูกข้าวและยาสูบซึ่งอาชีพการปลูกข้าวโพดนี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวของเกษตรกรและในการปลูกนี้จะเป็นข้าวโพดใช้เมล็ดปลูกเพื่อเก็บเมล็ดแก้ไข้เป็นอาหารสัตว์และมนุษย์ หรือทำอุตสาหกรรมอย่างอื่น

ขั้นตอนการผลิต

- 1) ทำการไถที่ดินที่จะทำการปลูกข้าวโพด ไถทิ้งไว้ประมาณ 2 วัน
- 2) เจาะร่องแปลงที่จะทำการปลูกข้าวโพด โดยใช้เครื่องเจาะร่อง
- 3) ผังปุ๋ยสูตร 16-20-0 แล้วทำการหยอดเมล็ดอาจทำได้หลายวิธี เช่น ใช้ไม้สักให้เป็นหลุมแล้วหยอดเมล็ดตาม ใช้จอบขุดแล้วหยอดเมล็ดตามรอยขุด หรือใช้เครื่องมือทุ่นแรงก่อนปลูก ควรทดสอบความงอกของเมล็ดพันธุ์เสียก่อน ถ้าอัตราความงอกต่ำ ควรหยอดเมล็ดเมื่อไว้ให้เพียงพอ เช่น ถ้าความงอกมีเพียงร้อยละ 80 จะปลูกหลุมละ 2 ต้น ก็ควรหยอดไว้หลุมละ 3-4 เมล็ด ระยะปลูก 1 ฟุตความห่างระหว่างแถว 70 เซนติเมตร
- 4) ปลูกเสร็จให้น้ำใส่ไร่ข้าวโพด
- 5) รดครั้งเดือน พ่นยากำจัดวัชพืช(1 เดือนพ่นยา 2 ครั้ง)
- 6) ช่วงต้นข้าวโพดเล็กอยู่ให้ใส่น้ำทุกๆ 10 วัน รดจนโต 3 เดือนครั้งเก็บเกี่ยวได้

ชนิดของข้าวโพด ข้าวโพดอาจจำแนกออกได้เป็น 2 แบบ คือ

1) การจำแนกทางพฤกษศาสตร์ การจำแนกแบบนี้ถือเอาลักษณะของแป้งและเปลือกหุ้มเมล็ดเป็นหลัก จำแนกออกเป็น 7 ชนิด ได้แก่ ข้าวโพดหัวบุบ (dent corn) ข้าวโพดหัวแข็ง (flint corn) ข้าวโพดหวาน (sweet corn) ข้าวโพดคั่ว (pop corn) ข้าวโพดข้าวเหนียว (waxy corn) ข้าวโพดแป้ง (flour corn) และ ข้าวโพดป้า (pod corn)

2) การจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการปลูก อาจจำแนกออกได้เป็น 4 ชนิด คือ

1. ข้าวโพดใช้เมล็ด (grain corn) ปลูกเพื่อเก็บเมล็ดแก่ใช้เป็นอาหารสัตว์และมนุษย์ หรือทำอุตสาหกรรมอย่างอื่น
2. ข้าวโพดหมัก (silage corn) ปลูกเพื่อตัดต้นสดมาหมักใช้เป็นอาหารสัตว์
3. ข้าวโพดอาหารสัตว์ (fodder corn) ปลูกเพื่อตัดต้นสดไปใช้เลี้ยงสัตว์
4. ข้าวโพดฝักอ่อน (baby corn) ในประเทศไทยนิยมปลูกเพื่อเก็บฝักอ่อนไปใช้ในการปรุงอาหาร (รายละเอียดอ่านเรื่องข้าวโพดฝักอ่อน)

ฤดูปลูกการปลูกข้าวโพดในพื้นที่นาในฤดูแล้ง จะแบ่งช่วงการปลูกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

1) การปลูกช่วง พฤศจิกายน - ธันวาคม เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด ของการปลูกข้าวโพด เนื่องจากช่วงอุณหภูมิโดยทั่วไป จะอยู่ระหว่าง 20 - 25 C ซึ่งเป็นอุณหภูมิที่เหมาะสมรวมไปถึงเมื่อเข้าสู่การเก็บเกี่ยวเป็นระยะที่อากาศร้อนและแห้งแล้ง จึงสะดวกในการเก็บเกี่ยว และสามารถตากแห้งได้ดี (ยกเว้นบางปีที่อุณหภูมิต่ำมาก ๆ ทำให้พืช ชะงักการเจริญเติบโต

2) การปลูกช่วง มกราคม-กุมภาพันธ์ สภาพอากาศค่อนข้างเย็นแล้ว หลังจากนั้นอากาศจะร้อนขึ้น ทำให้ต้นข้าวโพดมีอาการใบเหี่ยวแม้ความชื้นในดินจะมีเพียงพอ

ปัญหาของการปลูกข้าวโพด คือ ฝักเล็ก เม็ดไม่เต็มฝัก ในการแก้ไขเนื่องจากอาจจะมีการได้สารอาหารไม่ทั่วถึง ดังนั้นในการที่จะให้ปุ๋ยก็ควรที่จะให้ทั่วถึงมากขึ้น อีกทั้ง โรคใบไหม้ ในการแก้ไขที่เป็นโรคใบไหม้เนื่องจากเกิดจากการที่ถูกยาคำจัดวัชพืชในการฉีดพ่นยากำจัดวัชพืชจะมีความระมัดระวังมากขึ้นเพื่อจะได้ไม่เกิดโรคใบไหม้ และ โรคต้นเน่า ในการแก้ไขการเกิดโรคต้นเน่าที่เกิดจากการนำน้ำเข้ามาในไร่ข้าวโพดแล้วเกิดการขังของน้ำมีมากเกินไป เนื่องจากน้ำไม่สามารถระบายออกได้จึงควรทำการระบายน้ำที่ขังอยู่จะได้ไม่เกิดโรคต้นเน่า

สรุป อาชีพการปลูกข้าวเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรในชุมชนบ้านร่องเย็นได้มากในช่วงของฤดูการปลูก ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวขับเคลื่อนกลไกทางเศรษฐกิจของชุมชนและเป็นอาชีพหมุนเวียนในรอบปีของเกษตรกร ทั้งนี้การปลูกข้าวโพดเป็นการปลูกเพื่อจำหน่ายโดยมีนายทุนมารับเป็นการผลิตที่พึ่งพาตลาดและเกษตรกรผูกมัดกับบริษัทด้วย

การปลูกระยะเชือกพันธุ์สีม่วง ปัจจุบันอาชีพการปลูกระยะเชือกเป็นอาชีพเสริมของชาวบ้านที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรของหมู่บ้านร่องเย็นได้หลายหลังคาเรือนและเป็นการใช้ที่ดินที่รกร้างว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์

ขั้นตอนการผลิต

- 1) ซื้อต้นพันธุ์จากบริษัท ลีโอ ฟู้ด จำกัด ในราคาต้นละ 2 บาท 25 สตางค์
- 2) เริ่มขึ้นแปลงเดือนพฤศจิกายนหลังจากขึ้นแปลงเสร็จทิ้งไว้ 5 วัน
- 3) ทำการหว่านปุ๋ยหมักปุ๋ยด้วยพลาสติกแล้วเจาะรูปลูกให้ระยะห่างต้นละ 90 เซนติเมตร
- 4) ปลูกได้ 7 วัน ทำการใส่ปุ๋ย
- 5) ทุก 7 วันจะทำการให้น้ำ 1 ครั้ง
- 6) พอได้ 1 เดือน ทำการใส่ปุ๋ยต่อ และการฉีดยาฆ่าแมลงนั้นจะทำการฉีดอาทิตย์ละ 2 ครั้ง
- 7) พอได้ 2 เดือนก็ทำการเก็บผลผลิต (เก็บลูกเล็ก) ถ้าทิ้งไว้ 3 เดือนจะได้ผลผลิตที่เป็นลูกใหญ่

ปัญหาที่พบการปลูกระยะเชือกม่วง มักพบแมลงเจาะ ในการแก้ไขคือจะต้องใช้ยาฆ่าแมลงมาฉีดพ่นอาทิตย์ละ 2 ครั้ง เพื่อจะได้ขับไล่แมลงที่มาทำลายผลมะเชือกม่วง จะได้ทำให้ได้ผลผลิตที่ได้คุณภาพดีมากขึ้น แต่ทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรเสื่อมโทรมขึ้น ถ้าเป็นไปได้จึงแนะนำให้หันมาใช้ EM โดยไม่ต้องไปใช้ยาฆ่าแมลงและก็ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพและสุขภาพร่างกายก็จะดีขึ้นด้วย

การจำหน่ายนั้นมีบริษัทมารับซื้อซึ่งเป็นบริษัทเดียวกันที่ให้พันธุ์พืชส่วนการรับซื้อนั้นจะแยกตามเกรดดังนี้ เกรด A และ B ซึ่งจะมีราคาที่แตกต่างกันมากถ้าเป็นเกรด A จะมีราคาที่ขายอยู่ที่กิโลกรัมละ 6 บาท และเกรด B ขายในราคา กิโลกรัมละ 1 บาท ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านของราคาอย่างมาก แต่ในด้านของตลาดไม่ต้องกลัวว่าจะไม่มีที่จำหน่าย เพราะเป็นการที่ส่งผลผลิตให้กับทางบริษัท จึงทำให้ในการปลูกระยะเชือกม่วงนั้นมีความแน่นอนในอาชีพ การจำหน่ายจึงไม่ค่อยมีปัญหา

สรุปได้ว่าอาชีพการปลูกระยะเชือกของชาวบ้าน บ้านร่องเย็น เป็นการทำการเกษตรแบบพึ่งพาตลาด ซึ่งในการส่งสินค้า(มะเชือกม่วง)ขายในแต่ละครั้ง ทางบริษัทจะให้ราคาตามขนาดที่ได้มาตรฐานของมะเชือกซึ่งอาจทำให้ราคาของมะเชือกลดลงตามไปด้วย จากการสอบถามข้อมูลจากเกษตรกรที่ปลูกระยะเชือก จะพบว่ามะเชือกที่ไม่ได้มาตรฐาน ทางเกษตรกรไม่สามารถนำไปจำหน่ายยังตลาด หรือแหล่งอื่นๆได้ เพราะทางบริษัทจะรับไปหมดถึงแม้มะเชือกที่ขาดมาตรฐานนั้นจะไม่ได้ราคาก็ตาม ทำให้เกษตรกรที่ปลูกระยะเชือกม่วงอาจไม่ได้รับราคาสินค้าเต็มจำนวนที่ทำการเก็บเกี่ยว

การปลูกกะหล่ำปลี อาชีพการปลูกกะหล่ำปลีนั้นเกษตรกรบ้านร่องเย็นมักจะปลูกในช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยวประมาณเดือนมีนาคม ไปถึงประมาณพฤษภาคมห่างจากการทำนา

ขั้นตอนการปลูก

- 1) การเตรียมกล้าในแปลงประมาณ 10 วัน
- 2) ย้ายกล้าที่สมบูรณ์แข็งแรงลงในแปลงเพาะกล้ารดน้ำดูแลทุกวันประมาณ 20 วัน
- 3) ขณะที่รอกกล้าเติบโตก็ทำการโดยร่องในนาที่จะทำเป็นแปลงปลูกใส่ปุ๋ยมูลสัตว์ไปด้วย
- 4) เมื่อกกล้าโตได้ 20 วันก็นำกล้ามาปลูกในแปลงได้
- 5) ดูแลรักษาตลอดโดยสูบน้ำ 15 วัน ต่อ 1 ครั้ง
- 6) เมื่อครบ 20 วันก็บำรุงปุ๋ย สูตร 15-15-15
- 7) พันยาฆ่าแมลงทุก ๆ 7 วัน
- 8) เมื่อกะหล่ำโตเต็มที่ก็นำออกขาย โดยกะหล่ำปลีโตเต็มที่ประมาณ 60 วัน กะหล่ำดอกโตเต็มที่ประมาณ 50 วัน ก็ประมาณเดือนมกราคม

ปัญหาที่พบกับการปลูกกะหล่ำ พบแมลงเจาะกะหล่ำ โรครากปมของกะหล่ำปลี สาเหตุเกิดจากไส้เดือนฝอย วัชพืช และโรคเน่าดำ

แนวทางแก้ปัญหา หากพบแมลงเจาะ ใช้สารเคมีกำจัดตัวหนอนโดยตรง และหมั่นตรวจดูแปลงกะหล่ำดอกอยู่เสมอ เมื่อพบตัวหนอนควรรีบทำลายทันที ส่วนการเกิดปมของกะหล่ำ ควรไถตากดินให้ลึก ใส่พวกปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักหรือกากพืชให้มาก และเมื่อพบไส้เดือนฝอยระบาดควรเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นสัก 1-2 ปี เช่น ข้าวโพด เป็นต้น และถ้าหากมีวัชพืช ต้องมีการกำจัดวัชพืชด้วยใช้วิธีการถอนหรือพ่นสารกำจัดวัชพืช ทุก ๆ 10 วัน ส่วนโรคเน่าดำ ใช้เมล็ดที่ปลอดโรคโดยนำเมล็ดมาแช่น้ำอุ่นก่อนปลูก เพื่อฆ่าเชื้อดังกล่าว และควรปลูกพืชหมุนเวียนสลับบ้าง หากเกิดโรคนี้บนแปลงควรงดการปลูกพืชตระกูลกะหล่ำปลี อย่างน้อย 3 ปี

สรุปการปลูกกะหล่ำปลี เป็นอาชีพที่ทำกันในบางครัวเรือนไม่ได้ทำกันเป็นกลุ่มเป็นอาชีพที่เกษตรกรมุ่งขายส่งตลาดเป็นการประกอบอาชีพที่พึ่งพาดตลาดเป็นการนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว การแก้ไขปัญหาตัวเกษตรกรก็ต้องแก้เอง ส่วนการเก็บเกี่ยวผลผลิตจะเป็นการจ้างกันภายในหมู่บ้านนั่นเอง

การปลูกถั่วฝักยาว

ขั้นตอนการผลิต

- 1) ซื้อเมล็ดพันธุ์ถั่ว และเมล็ดพันธุ์บวบเหลี่ยม จากร้าน กาดเมือง ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ถั่วฝักยาว กระป๋องใหญ่ กระป๋องละ 250 บาท
- 2) เริ่มปรับพื้นที่ 2 งาน ในการปลูกถั่ว และ บวบเหลี่ยม ในเดือน ธันวาคม ใช้ปุ๋ยหมักและ ปุ๋ยเคมีผสมกัน แล้วฝังดินก่อนปลูก ได้แก่ ปุ๋ยหมัก 10 กิโลกรัม และปุ๋ยเคมี 5 กิโลกรัม
- 3) ทำการปลูกเมล็ดพันธุ์ถั่วฝักยาว
- 4) ดูแลจนพืชเจริญเติบโต

การเก็บเกี่ยวผลผลิต ถั่วฝักยาวใช้เวลาการเจริญเติบโตระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ผลผลิตที่เก็บได้วันต่อวัน อย่างละ 4-5 กิโลกรัม

ปัญหาที่พบในการปลูกถั่วฝักยาว มักจะพบโรคใบด่าง เพลี้ยกินใบ โรคราสนิม และโรค โคนเน่า ซึ่งมีวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับโรคใบด่าง โดยการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ จากต้นที่แข็งแรง สมบูรณ์ไว้ทำพันธุ์ กำจัดต้นที่เป็นโรคทิ้งไป และพ่นสารเคมีป้องกันเพื่อยับยั้งการแพร่กระจายของ โรคนี้ ส่วนเพลี้ยกินใบ ควบคุมโดยวิธีการพ่นสารเคมีป้องกันเพลี้ยมากินใบของถั่วฝักยาว โรครา สนิม ให้หมั่นตรวจดูแปลงปลูกอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะใบในทรงพุ่มและใบแก่ตอนล่างของต้น ถ้าพบโรคนี้ ควรพ่นด้วยสารจำพวกกำมะถันผง ละลายน้ำ และโรคโคนเน่า ต้องควบคุมการให้น้ำ อย่าให้น้ำมีปริมาณมากเกินไปจะทำให้เกิดโรคโคนเน่าได้ การดูแลรักษาทั่วไป ฉีดพ่นสารเคมีใน ระยะเวลาก่อนถั่วฝักยาวจะออกผล(ระยะออกดอก) จำนวน 2 ครั้ง เพราะหากทำการฉีดพ่นช่วงที่ถั่ว ออกผลอาจทำให้เกิดสารเคมีตกค้างในพืชผัก ซึ่งในช่วงที่ออกผลจะใช้สารชีวภาพฉีดพ่น

สรุปการปลูกถั่วฝักยาวของเกษตรกรชุมชนบ้านร่องเย็นเป็นการปลูกเพื่อเก็บขายยังตลาด สดของหมู่บ้าน จึงถือได้ว่าเป็นเศรษฐกิจที่ยั่งยืนพึ่งพาตลาด และมีการทำอาชีพนี้เป็นส่วนน้อย

การเลี้ยงปลาในกระชัง

การเลี้ยงปลาในกระชังเป็นการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรหมู่บ้านร่องเย็น การจัดตั้ง สมาชิกในตอนแรกมีการรวมกลุ่มกัน มีขั้นตอนการเลี้ยงปลาในกระชัง โดยการขอยืมกระชังจาก บ้านห้วยหม้ายโดยมีผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงปลาในกระชังเข้ามาช่วยกลุ่มด้วย จากนั้นจัดซื้อพันธุ์ปลาและอาหารจาก จังหวัดพะเยา และตัวเมือง จังหวัดแพร่ โดยเงินทุนนั้นมา จากการลงทุนร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม แล้วดำเนินการปล่อยปลาที่ได้จากการซื้อลงกระชัง กระชังละ 1,000 ตัว และการให้อาหารปลาจะมีการจัดทำตารางผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันโดย

ให้สมาชิกภายในกลุ่มได้หมุนเวียนกัน 1 คน 1 วัน โดยกำหนดช่วงเวลาประมาณ 09.00, 12.00, 13.00 และ 15.00 น. สำหรับในช่วงเดือนแรกมีการให้วิตามิน สัปดาห์ละ 2 ครั้ง โดยการคลุกวิตามินผสมกับอาหาร จากนั้นทำความสะอาดกระชังปลาเดือนละประมาณ 2 ครั้ง เพื่อช่วยให้ปลาหายใจได้สะดวก เนื่องจากมีตะไคร่น้ำเกาะบริเวณรอบๆกระชังเป็นจำนวนมาก ส่วนการจัดจำหน่ายปลาจะต้องอยู่ในช่วงอายุประมาณ 3-4 เดือน โดยจะมีพ่อค้าคนกลางมารับโดยตรงจากกระชัง ในราคาประมาณกิโลกรัมละ 46 บาท และมีชาวบ้านมาซื้อในราคาปลีกในราคากิโลกรัมละ 50 บาท

ปัญหาที่พบในการเลี้ยงปลาในกระชัง ในช่วงแรกของการเลี้ยงปลามีปลาตายโดยไม่ทราบสาเหตุแต่ก็มีจำนวนไม่มากส่วนใหญ่แล้วปลาจะไม่เป็นโรคและในแต่ละครั้ง หากมีปัญหาเกิดขึ้นในการทำงานก็จะมีการประชุมระดมความคิดในการแก้ไขปัญหา

ด้านการตลาดในทุก 4 เดือน จะเป็นช่วงการเจริญเติบโตสูงสุดของปลา ซึ่งสามารถจัดจำหน่ายได้ การจำหน่ายปลากระชังของหมู่บ้านร่องเย็นนี้ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของพ่อค้าคนกลาง คือ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อโดยตรง ในราคากิโลกรัมละ 46 บาท

สรุปการเลี้ยงปลาในกระชังของหมู่บ้านร่องเย็นส่วนมากเป็นการขายส่งให้การตลาดโดยผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่งจะมารับซื้อถึงกระชังและมีบางส่วนมีชาวบ้านบางมาซื้อชื่อมาบริโภคในครัวเรือนนับได้ว่าการเลี้ยงปลาในกระชังเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัวของชาวบ้านร่องเย็นเพราะเป็นเศรษฐกิจที่พึ่งพาดตลาด เป็นการใช้จ่ายเงินทางภูมิประเทศโดยมีแม่น้ำยมซึ่งเป็นแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

การเลี้ยงหมู

การเลี้ยงหมูเป็นอาชีพหนึ่งของเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ในชุมชนบ้านร่องเย็นซึ่งสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรได้ดีและเป็นที่ต้องการของตลาดค่อนข้างสูงถือได้ว่าเป็นธุรกิจขนาดย่อมที่น่าสนใจและมีผู้บริโภคจำนวนมากส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนของกลไกทางเศรษฐกิจของชุมชนและในระดับที่กว้างออกไปช่วยให้เกษตรกรมีอาชีพเสริม เนื่องจากว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมอื่นๆ ที่เป็นอาชีพหลักได้ดี

ขั้นตอนการเลี้ยงหมู เริ่มจากจัดทำคอกสำหรับเลี้ยงหมู ความกว้างประมาณ 3 เมตร ความยาวประมาณ 3 เมตร แล้วจัดหาซื้อแม่พันธุ์มาผสมเอง จากนั้นนำแม่พันธุ์มาผสมพันธุ์เองเพื่อนำลูกหมูมาเลี้ยง และปล่อยหมูใส่คอก จำนวน 10 ตัวต่อ 1 คอก โดยใช้ช่วงเวลาให้อาหารเวลาเช้าประมาณ 08.00 และ 17.00 น.

หลักการให้อาหาร กำหนดให้หมูตัวเล็กน้ำหนัก 15 กิโลกรัม ใช้อาหารสดเบอร์ 651 ตราฮอกโคนัน หมูน้ำหนัก 30 กิโลกรัม ขึ้นไปใช้การผสมอาหาร ส่วนหัวอาหารเบอร์ 253 จำนวน 25 กิโลกรัม ล่ำระเอียด 30 กิโลกรัม ข้าวโพดหรือปลายข้าว 45 กิโลกรัม และ ส่วนผสมรวม 45 กิโลกรัม

การทำความสะอาดคอก สำหรับหมูตัวเล็กประมาณ 4-5 ครั้งต่อเดือน จากนั้นฆ่าเชื้อโรคในการรดด้วย EM ส่วนหมูตัวโตทำความสะอาดคอกทุกวัน

การป้องกันโรค ควรใช้ EM ในการผสมน้ำให้หมูกินเพื่อไม่ให้อุจจาระหมูมีกลิ่นเหม็น ซึ่ง EM คือ กลุ่มจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต เป็นจุลินทรีย์จากธรรมชาติ และเป็นตัวเอื้อประโยชน์แก่ พืช สัตว์ และสิ่งมีชีวิต ส่วนการฉีดวัคซีน 1 ครั้งต่อ 1 ตัว ดังนี้ โรคปาก เท้าเปื่อย เป็นไขเล็กน้อยใช้วัคซีนชื่อ ท็อกซี (ยาบรรเทาอาการปวด) ใช้รุนแรง ท้องร่วง ใช้วัคซีนชื่อ

การจำหน่าย มีพ่อค้ากลางจากต่างหมู่บ้านมารับซื้อ รายจ่ายต่อเดือนอาหารหมูตัวเล็ก ฤๅละ 490 บาท และอาหารหมูตัวใหญ่ ฤๅละ 600 บาท

ปัญหาในการเลี้ยงหมู ของเกษตรกรมือใหม่นั้น ยังขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการเลี้ยงจึงทำให้เกิดปัญหาหมูเป็นโรค ดังนั้นจึงต้องอาศัยประสบการณ์ลองผิดลองถูกจนเกิดความชำนาญในการเลี้ยงหมู

สรุปการเลี้ยงหมูในหมู่บ้านร่องเย็นมีการเลี้ยงมาตั้งแต่ในอดีตจะเลี้ยงไว้เพื่อรับประทานในครัวเรือนและแจกจ่ายให้กับคนภายในหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันมีการเลี้ยงไว้เพื่อการค้าขายในการเลี้ยงหมูในปัจจุบันจะเป็นการเลี้ยงเพื่อขายให้กับตลาดจึงทำให้จะต้องพึ่งพาราคาของตลาด พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อจึงมีราคาในการรับซื้อที่ไม่แน่นอนให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงหมู ในการเลี้ยงหมูในหมู่บ้านร่องเย็นจะมีขั้นตอนในการเลี้ยงที่คล้ายกับการเลี้ยงหมูในพื้นที่ต่างๆ แต่ในการเลี้ยงจะเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรในหมู่บ้านร่องเย็น เพราะว่าอาชีพหลักของชาวบ้านคืออาชีพเกษตรกรรวมในการเลี้ยงหมูเป็นเพียงการใช้เวลาว่างจากการทำอาชีพทางการเกษตรมาดูแลหมู ซึ่งรายได้ของเกษตรกรก็ดีพอเพียงในการเลี้ยงชีพได้ เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดของชาวบ้านถือว่าเป็นการปล่อยไม่ให้เกิดเวลาเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ซึ่งควรเอาเป็นแบบอย่างของเกษตรกรทั่วไป

การเลี้ยงครั้ง การเลี้ยงครั้งในหมู่บ้านร่องเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวร่อง เย็น เกษตรกรที่มีอาชีพทำนาเมื่อมีเวลาว่างเหล่านี้มาทำการเลี้ยงครั้งทำให้เกิดประโยชน์หลาย ทาง เช่น มีการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น ซึ่งต้นไม้ที่สามารถเลี้ยงครั้งได้ในประเทศไทยมีไม่น้อยกว่า 30 ชนิด ผลผลิตจากต้นไม้เหล่านี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างอื่นได้อีก และที่สำคัญที่สุด การเลี้ยงครั้งสามารถเพิ่มรายได้แก่เกษตรกรไม่น้อยในแต่ละปี ถึงแม้ราคาครั้งจะไม่แน่นอน แต่หากมีการเลี้ยงสม่ำเสมอมีผลผลิตครั้งทุกปี และใช้ครั้งพันธุ์ของตนเองแล้ว รายได้ก็ยังคงคุ้มค่ากับ เวลาและแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยง จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าครั้งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจใน ชนบทเป็นการส่งเสริมทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการจ้างงานและมี อุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ

พันธุ์ไม้ที่ใช้เลี้ยงครั้ง เป็นพันธุ์ไม้ในวงศ์เดียวกัน แม้จะในสกุลเดียวกันหรือพันธุ์ไม้ต่าง วงศ์กัน แต่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ไม่สามารถจะเป็นไม้เลี้ยงครั้งได้หมด แต่โดยทั่วไปแล้วไม้พวก วงศ์ตระกูลถั่ว ส่วนมากเป็นไม้เลี้ยงครั้งได้ดี แต่บางชนิดเลี้ยงครั้งไม่ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะคุณสมบัติ ของน้ำเลี้ยงไม่เหมาะสมในการเลี้ยงครั้ง ซึ่งเกี่ยวกับปฏิกิริยาของน้ำเลี้ยงและความหนาแน่นของ น้ำเลี้ยง เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะต้องมีค่าความเป็นกรดต่าง (PH) ของน้ำเลี้ยงอยู่ระหว่าง 5.8-6.0 และ มีความหนาแน่นของน้ำเลี้ยงประมาณ 014-0173 ซึ่งเราพบว่าต้นไม้ที่ใช้เลี้ยงครั้งได้นั้น ได้แก่ จามจุรี (จำขาง หรือ กำมปู) สะแก ปันแก พุทราป่า สีเสียดออสเตรเลีย ไทร มะแฮะนาก และมะเดื่อ อุทุมพร เป็นต้น

วงจรชีพแมลงครั้ง แมลงครั้งจะวางไข่ที่ละฟอง และจะฟักตัวภายใน 20 นาที ตัวอ่อน มีสี แดงเลือดนก ลักษณะรูปร่าง ไข่ มีการเจริญเติบโตแบบครบ 4 ชั้น เป็นไข่ ตัวอ่อน ดักแด้ และตัวแก่ ตามลำดับ ครั้งจะจับที่กิ่งสด นิยมรวบรวมอ่อนดีเสียก่อน บริเวณด้านล่างของกิ่งทางทิศตะวันออก ครั้ง ชอบจับกันมาก ส่วนบริเวณอื่นๆ นอกจากนี้ ครั้งจะจับทำรังภายหลังแล้วแมลงครั้งจึงเริ่มขับ ระบายยางครั้ง แมลงครั้งดูดกินน้ำเลี้ยงต้นไม้แล้วจะกลั่นยางครั้งออกมาทำรังห่อหุ้มเป็นเกราะ ป้องกันอันตรายแก่ตัวเอง ยางครั้งที่ขับระบายออกมาจากต่อมมีลักษณะเหนียว เป็นสีเหลืองทอง เมื่อถูกอากาศก็จะแข็งและมีน้ำตาลทับถมซ้อนกันภายในทุกวันจนหนา พวกมดจะพากันได้ ตอมไปตามรังครั้งเพื่อกินน้ำตาลเป็นอาหาร

การเจริญเติบโตของแมลงครั้งจะเจริญเติบโตจากไข่เป็นตัวอ่อน ดักแด้ และตัวแก่ ตามลำดับ โดยเริ่มจากไข่ ซึ่งมีรูปร่างเป็นรูปไข่ มีสีแดง ขนาดเล็กประมาณ 5 มิลลิเมตร มองด้วย ตาเปล่าเห็นเป็นจุดสีแดง ไข่แต่ละใบใช้เวลาวางไข่ ประมาณ 1 นาที โดยครั้งตัวเมียจะหดตัวเข้า มาภายในทำให้เกิดช่องว่างภายในเซลล์การวางไข่ ไข่จะถูกวางภายในช่องว่าง ซึ่งอาจจะ ถูกฟัก

เป็นตัวในช่วงว่างนั้น จากนั้นลูกครึ่งจะคลานออกมาทางช่องผสมพันธุ์ ไข่จะมีสภาพอยู่ได้นาน 8-20 นาที ก็จะถูกฟัก เป็นตัวอ่อนหรือลูกครึ่งออกมา ตัวอ่อนหรือลูกครึ่ง ลำตัวมีสีแดงเลือดนก ขนาดประมาณ 0.6 มิลลิเมตร ลักษณะรูปร่างไข่ ส่วนหัวมีความกว้างกว่าส่วนท้าย ปากจะเป็นวงจุด มีตา 2 ตา หนวดสีขาวยาว 2 เส้น ที่ปลายหนวดแต่ละเส้นจะมีขนยาว 2 เส้น มี 6 ขา ลำตัวมี 9 ปล้อง ตรงปลายปล้องสุดท้ายจะมีเส้นผงสีขาวยาว 2 เส้น และปล้องที่อกจะมีกระดูกขนสีขาวยาวข้างลำตัว 2 กระดูก ซึ่งต่อไปจะเจริญเป็นส่วนปีก ในระยะตัวอ่อนจะไม่สามารถแยกเพศผู้ หรือเพศเมีย เนื่องจากมีลักษณะรูปร่างเหมือนกันทั้งตัวผู้และตัวเมีย ลูกครึ่งจะออกหาที่ยึดเกาะยึดกิ่งไม้แล้ว จึงดูดกินน้ำเลี้ยง จากพืชเป็นอาหารแล้วจะไม่เคลื่อนย้ายที่อยู่อีกต่อไป ลูกครึ่งจะเกาะเรียงตัวกันใน พื้นที่ 1 ตารางเซนติเมตร จะมีลูกครึ่งประมาณ 220 ตัว และมักจะทำรังที่บริเวณด้านล่างของกิ่งอ่อน ต่อจากนั้นจะขับน้ำเหนียวมาหุ้มตัว แล้วเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงรูปร่าง ไปเป็นครึ่งตัวผู้และครึ่งตัวเมีย ซึ่งมีรูปร่างแตกต่างกันในระยะเวลาานาน 30 วัน จะเริ่มมองเห็นครึ่งเกาะจับกิ่งไม้ขาวโพลน ซึ่งเกิดจากขนชี้ตั้งสีขาวที่เกาะบนตัวรังครึ่งโดยทั่วไปครึ่งจำนวน 100 ตัว จะมีอัตราส่วนระหว่างครึ่งตัวผู้กับครึ่งตัวเมียประมาณ 30 ต่อ 70 ส่วนครึ่งตัวผู้ จะมีขนาดใหญ่กว่าลูกครึ่งเล็กน้อย มีการเจริญออกตามยาว จะเห็นชัดเมื่ออายุครึ่ง 40 วัน ลำตัวยาวรี เมื่อครึ่งตัวผู้เจริญเต็มที่ จะเห็นรังครึ่งเป็นสีเหลือง ด้านบนของตัวครึ่งมีช่องกลม 1 ช่อง ใช้สำหรับเป็นทางออกของแมลงครึ่งตัวผู้ โดยการถอยหลังออกมาจากปลอกดักแด่เพื่อไปผสมพันธุ์กับครึ่งตัวเมียซึ่งเกาะแน่นอยู่กับที่ ครึ่งตัวผู้เมื่อครึ่งอายุ 55 วัน เซลครึ่งตัวผู้จะโตเต็มที่ จะมีลำตัวสีแดง ขนาดโตเป็นสองเท่าของลูกครึ่ง มีตา 2 ตา หนวดชัดเจน 2 เส้น ครึ่งตัวผู้มี 2 ชนิด คือ ตัวผู้มีปีกกับตัวผู้ไม่มีปีก ตัวผู้ที่มีปีกจะสามารถบินไปผสมกับครึ่งบนกิ่งไม้ต้นอื่นได้ ส่วนตัวผู้ไม่มีปีกจะคลานไปผสมกับครึ่งตัวเมียที่เกาะกิ่งต้นเดียวกัน ครึ่งตัวผู้ไม่มีปีกมันจะออกตัวก่อนครึ่งตัวผู้ที่มีปีก การผสมพันธุ์ ครึ่งตัวผู้จะสอดอวัยวะสืบพันธุ์แทงลงไปในช่วงผสมพันธุ์ของครึ่งตัวเมีย หลังจากผสมแล้ว ครึ่งตัวผู้ จะตายไป ครึ่งตัวผู้มีอายุนานประมาณ 3 วัน ส่วนครึ่งตัวเมียจะเจริญเติบโตขยายตัวต่อไป ครึ่งตัวเมีย เมื่อครึ่งอายุ 300 วัน จะเห็นเซลล์ครึ่งตัวเมียมีสีแดงคล้ำมีรูปร่างไม่แน่นอน ลักษณะค่อนข้างกลม ลำตัวมีกระดูกขนสีขาวยาว 3 จุด ที่กระดูกขนจะเห็นเป็นข้อกลม 3 ช่อง ด้านบนมี 2 ช่อง ใช้สำหรับเป็นช่องหายใจให้อากาศถ่ายเทเข้าออก และด้านล่างมี 1 ช่อง ใช้เป็นช่องขับถ่าย และใช้ผสมพันธุ์ ส่วนขนสีขาวยาวใช้ไค่งกันไม่ให้รูอุดตันและไค่งกันฝุ่น

วิธีเตรียมต้นไม้ก่อนปล่อยครึ่งพันธุ์ เพื่อให้แน่ใจว่าหลังจากที่ปล่อยครึ่งพันธุ์แล้วแมลงครึ่งจะไปจับทำรังตามกิ่งที่แข็งแรงและไม่ถูกมกรบกวน จึงควรปฏิบัติตามขั้นตอน โดยเริ่มจากการล้างกิ่ง เพื่อให้ต้นไม้โปร่งโดยตัดเอากิ่งแห้ง กิ่งงอ และกิ่งที่เป็นโรค หรือไม่สมบูรณ์ออก ถ้ามี

แถววัลย์หรือวัชพืชบนต้นไม้ควรเอาลงด้วย และการกำจัดมด เพื่อป้องกันมดทำลายตัวอ่อนของ ครึ่งที่จะออกจากรังของครึ่งพันธุ์ ถ้ามีมดให้ใช้สารกำจัดมดก่อนปล่อยครึ่ง 7-15 วัน และใช้เศษผ้า ชุบน้ำมันเครื่องที่ใช้แล้วถูรอบโคนต้นไม้เพื่อป้องกันมดจากพื้นดินขึ้นต้นไม้ และการทำความสะอาด รอบโคนต้นไม้เพื่อป้องกันมด และสัตว์มีพิษที่อาจทำอันตรายต่อคน

ฤดูปล่อยครึ่ง การนำครึ่งพันธุ์ไปปล่อยเลี้ยงขยายพันธุ์ตามกิ่งต้นไม้เลี้ยงครึ่งในรอบปี หนึ่ง ๆ สามารถปล่อยครึ่งเลี้ยงในรอบฤดูฝน คือ ในระหว่างเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน แล้วตัดเก็บ ครึ่งลงในเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม และการปล่อยครึ่งเลี้ยงในรอบฤดูร้อน คือ ในระหว่างเดือน พฤษภาคม-ธันวาคม แล้วตัดเก็บครึ่งลงในเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน แต่เนื่องจากการเลี้ยงครึ่ง ในฤดูร้อนอากาศค่อนข้างแห้งแล้ง จึงได้ผลผลิตน้อยไม่คุ้มค่า ผู้เลี้ยงครึ่งจึงปล่อยครึ่งไว้บน ต้นไม้ให้ขยายพันธุ์เองตามธรรมชาติ

การตัดครึ่งทำพันธุ์ การตัดครึ่งไปทำการขยายพันธุ์ปีหนึ่งตัด 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 ช่วง เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน เป็นการตัดครึ่งที่เลี้ยงในฤดูร้อน ครึ่งในช่วงนี้ผลผลิตค่อนข้างต่ำ ครึ่ง ต่อไปเป็นช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม เป็นการตัดครึ่งที่เลี้ยงในฤดูฝน จะได้ผลผลิตสูง รั้งครึ่งที่ ได้ปมหนา และสมบูรณ์

การเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ปล่อยครึ่งพันธุ์ เริ่มจากการมัดฟางข้าว หรือมัดหญ้าคาแห้ง เตรียมโดยใช้เชือกหรือตอกมัดฟางข้าวไว้เป็นกำเล็ก ๆ หลวม ๆ เพื่อเก็บไว้ห่อครึ่งพันธุ์ แล้วตอก หรือเชือก เพื่อใช้มัดครึ่งพันธุ์ติดกับมัดฟางข้าวที่เตรียมไว้ ใช้ไม้จิ้มฟัน เพื่อใช้แขวนครึ่งพันธุ์ที่ห่อ แล้วบนกิ่งไม้ เมื่อคัดเลือกครึ่งพันธุ์ดีได้แล้ว นำครึ่งพันธุ์มาตัดเป็นท่อน ๆ ยาวท่อนละ 6-7 นิ้ว แล้วนำไปห่อด้วยฟางหรือหญ้าคาแห้งที่ได้มัดเตรียมไว้แล้ว ให้มีมัดฟางข้าวที่มัดไว้หลวม ๆ แล้ว ให้นำกิ่งไม้ที่มีครึ่งพันธุ์เกาะอยู่สอดลงตรงกลางมัดฟางข้าว ซึ่งจะทำให้มัดฟางข้าวที่หลวมแน่นขึ้น ใช้ตอกหรือเชือกมัดปลายฟางข้าวด้านบนให้หุ้มรั้งครึ่ง แต่อย่าใช้ฟางข้าวหุ้มรั้งครึ่งหนาและแน่น เกินไป เพราะจะทำให้ตัวอ่อนของครึ่งคลานออกจากรังได้ยาก ครึ่งพันธุ์ 1 กิโลกรัม ควรแบ่งห่อ เป็น 6-10 มัด แล้วจึงนำพันธุ์ครึ่ง 2 มัด ผูกติดกันเพื่อสะดวกต่อการปล่อยโดยวิธีแขวน เศษครึ่ง พันธุ์ที่หลุดออกเป็นท่อนเล็กๆ อาจรวมใส่ตะกร้าเล็กรวมกัน เพื่อนำไปแขวนตามกิ่งไม้ได้ นอกจากนี้ยังใช้อวนพลาสติกสีฟ้าตาข่ายเล็กๆ ที่นิยมใช้กันขอบบ่อเลี้ยงปลาห่อครึ่งพันธุ์ได้ด้วยการห่อด้วยตาข่ายเล็กๆ นี้ มีข้อดีคือ ช่วยป้องกันไม่ให้ตัวอ่อนของแมลงศัตรูครึ่งออกจากรังไปผสม พันธุ์เพิ่มจำนวนแล้วกลับมาทำความเสียหายให้แก่ครึ่งที่เลี้ยงไว้ได้

วิธีเก็บครึ่ง หรือการตัดครึ่งไว้ขาย มักตัดครึ่งลงเมื่อแก่เต็มที่ แต่ยังไม่ถึงระยะที่ครึ่งออกตัว ดังนั้น เมื่อตัดครึ่งขายต้องคัดพันธุ์ที่ดีเก็บไว้ใช้ทำพันธุ์ด้วยการตัดกิ่งที่มีครึ่งจับทำรังให้ตัดเหลือแต่

กึ่งไว้ไม่เกิน 1 1/2 ฟุต และถ้ากึ่งโตกว่า 2 นิ้ว ไม่ต้องตัดกึ่ง แต่ใช้มีดกะเทาะเอาครึ่งออกแทน ควรรวบรวมกึ่งที่ครึ่งจับทำรังไว้ก่อน จากนั้นจึงตัดแต่งกึ่งเพื่อเตรียมไม้ไว้เลี้ยงครั้งต่อไป

ระบบการตลาด ผู้เลี้ยงครั้งได้ตรวจสอบราคาจากโรงงานที่รับซื้อครึ่งโดยตรงแล้วรวมกลุ่มผู้เลี้ยงครั้ง เพื่อให้มีปริมาณครึ่ง มากพอที่โรงงานจะเอามารับซื้อถึงที่ และบรรทุกไปเอง โดยผู้เลี้ยงไม่ต้องขนไปขายเอง

สรุปอาชีพการเลี้ยงคลั่งเป็นอาชีพที่มีคนเลี้ยงเป็นส่วนน้อยในชุมชนบ้านร่องเย็น แต่เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ดี โดยไม่ต้องมีการเอาใจใส่ดูแลมากเป็นอาชีพเสริมจากการว่างจากการทำเกษตรกรรมหรืออาชีพอื่น ๆ การเลี้ยงคลั่งเป็นที่ต้องพึ่งพาตลาด โดยจะมีโรงงานรับซื้ออยู่

การเลี้ยงจิ้งหรีด

สืบเนื่องจากชาวบ้านร่องเย็น หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ เป็นหมู่บ้านทำการเกษตรแบบยั่งยืนและได้รับตำแหน่ง หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุขระดับจังหวัด ปี 2549 เป็นตัวแทนหมู่บ้าน จังหวัดแพร่ เข้ารับรางวัลพระราชทานจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มี การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้มีชาวบ้านใน หมู่บ้านจะประชุมกันทุกเดือน เพื่อรับทราบปัญหาและผลการดำเนินการของกลุ่มต่างๆ ตลอดจน ความต้องการของราษฎรในหมู่บ้านว่า ต้องการทำอาชีพอะไรเพื่อเสริมรายได้ให้กับราษฎรใน หมู่บ้านและมีบางกลุ่มที่สนใจในการเลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อเป็นอาชีพเสริมรายได้ให้กับครอบครัว และ เพื่อเป็นตัวอย่งนำร่องในการใช้ชีวิตแบบพอเพียงต่อไปโดยมีกรรมวิธีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนในการเลี้ยงจิ้งหรีด

1) เตรียมอุปกรณ์ในการทำกรงและเลี้ยงจิ้งหรีด ต้องใช้ ไม้ ตาข่าย ถาด กาละมัง พลาสติกฟิวเจอร์บอร์ด และเทปกาวยใส(เพื่อไม่ให้จิ้งหรีดเกาะ) แม่พันธุ์ รังไข่ (สำหรับเป็นที่อยู่) อาหารไก่เล็ก

2) การทำกรงจิ้งหรีด จะต้องมีความกว้าง 85 เมตรและความยาว 120 เมตร โดยการ ทำกรงของพันธุ์ทองแดงจะมีลักษณะเป็นกรงทึบ โดยจะใช้ฟิวเจอร์บอร์ดในการทำกรงเลี้ยงจิ้งหรีด พันธุ์นี้ เพื่อเกิดผลดีในการเลี้ยงจิ้งหรีด และการทำกรงของพันธุ์ทองคำ จะมีลักษณะเป็นกรง โปร่งใสโดยใช้ตาข่ายในการทำกรง เพื่อจะได้ทำให้จิ้งหรีดไม่มีอาการดูร้าย ซึ่งจะลงทุนกรงละ ประมาณ 300 บาท

3) การจัดซื้อแม่พันธุ์ ได้แก่พันธุ์ทองแดงไปซื้อที่บ้านเวียงดั่ง และพันธุ์ทองดำไปซื้อที่บ้าน
หนูน

4) ช่วงเวลาการให้อาหารในเวลาเช้าประมาณ 07.00 และ 17.00 น.

5) หลักการให้อาหารและน้ำ กำหนดให้อาหารสัตว์ไก่เล็กและมีอาหารจำพวกผักมาเสริม
อีกเพื่อให้จิ้งหรีดมีการเจริญเติบโตเร็วขึ้นเช่น ใบผักทอง ผักจำพวกสีขาบ เป็นต้น ส่วนการให้
น้ำจิ้งหรีดตอนตัวเล็กๆ การให้น้ำจะให้โดยเป็นการใช้ฟองน้ำเพื่ออมน้ำและป้องกันไม่ให้จิ้งหรีด
จมน้ำตาย และเมื่อมีการเจริญเติบโตขึ้นก็จะเปลี่ยนจากการที่ใช้ฟองน้ำมาเป็น การให้น้ำโดยมี
กอนหินมาวางไว้ในกรงให้น้ำ แทนฟองน้ำเพื่อป้องกันการจมน้ำตายของจิ้งหรีดเหมือนกัน

6) ระยะเวลาในการเลี้ยง เมื่อได้เลี้ยงไว้ประมาณ 45-60 วัน ก็จะสามารถนำจิ้งหรีดมา
จำหน่ายได้ ก่อนที่จะทำการจับจิ้งหรีดมาจำหน่ายได้นั้นก็ต้องมีการงดให้อาหารกับจิ้งหรีดก่อน
ประมาณ 2 วัน แต่จะให้พวกผักที่มีสีขาบแทนเพื่อให้จิ้งหรีดไขไข่เพื่อทำการสืบพันธุ์ได้อีก จะได้ลด
ต้นทุนในการซื้อพันธุ์จิ้งหรีดมาเลี้ยงในรุ่นต่อไป (จะต้องจับในช่วงเวลานี้ไม่เช่นนั้นจิ้งหรีดจะตาย
ก่อน)

วงจรชีวิตจิ้งหรีด ระยะไข่ แม่พันธุ์ 1 ตัว วางไข่ได้ถึง 1,000 ฟอง โดยมีการวางไข่
แบ่งเป็น 4 รุ่น แม่พันธุ์จะใช้เข็มแทงลงดิน วางไข่ไว้ใต้ดินที่มีความชื้น ไข่จะฟักออกเป็นตัว เมื่อ
อายุครบ 7 วัน ระยะตัวอ่อน ฟักออกจากไข่ช่วงแรกยังไม่มีปีก จะเริ่มมีตุ่มปีกในเมื่อถึงกลางวัย
อ่อน พอลอกคราบ 8 ครั้งจึงเข้าสู่วัยแก่ มีปีก (รวมอายุวัยอ่อน ระหว่าง 36-40 วัน) ระยะตัวเต็ม
วัย มีปีก 2 คู่ เพศผู้ ปีกคู่หน้ายื่นมีหนามไว้ทำเสียง เพศเมีย มีปีกเรียบ และมีเข็มวางไข่อยู่
ส่วนท้ายของลำตัว อายุวัยแก่ประมาณ 45-60 วัน การผสมพันธุ์ ตัวเต็มวัย อายุ 3-4 วัน จะเริ่ม
ผสมพันธุ์ ตัวผู้จะขยับปีกคู่หน้าดูกันให้เกิดเสียงหลายจังหวะหลายสำเนียงในการสื่อสาร
ความหมายต่าง ๆ สำหรับการผสมพันธุ์จะเกิดตลอดช่วงอายุตัวเต็มวัย โดยตัวเมียจะขึ้นคร่อม บน
หลังตัวผู้ ระยะตัวเต็มวัย ประมาณ 60 วัน การวางไข่ ตัวเมียเริ่มวางไข่เมื่อผสมพันธุ์ผ่านไป 3-4
วัน แบ่งการวางไข่เป็น 4 รุ่น โดยวางไข่ไว้ใต้ดิน และฟักออกเป็นตัวเมื่อไข่อายุครบ 7 วัน

ปัญหาในการเลี้ยงจิ้งหรีด ในฤดูหนาวการเลี้ยงจิ้งหรีดจะมีความยากกว่าการเลี้ยงในฤดู
อื่นๆ เพราะว่าจิ้งหรีดจะมีการปรับอุณหภูมิไม่ทันจะทำให้จิ้งหรีดตาย ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการ
เลี้ยงจิ้งหรีด และในการทดลองเลี้ยงในช่วงแรกจะมีการนำอาหารหมูมาใช้ในการเลี้ยงแต่ว่าใน
อาหารที่ให้หมูนั้นจะมีนมผสมอยู่จึงทำให้เกิดเชื้อราขึ้นในอาหารหมูจึงได้ทำการเปลี่ยนมาใช้การ
เลี้ยงโดยการให้อาหารไก่แทนและก็ได้ผลดีไม่เกิดเชื้อราในอาหารไก่

สรุปการเลี้ยงส่วนมากเป็นการเลี้ยงเพื่อการตลาดโดยเป็นการนำมาแปรรูปเองโดยการนำไปทอดขายที่ตลาดในหมู่บ้านร่องเย็น และก็มีผู้ที่อยากรับประทาน เป็นอาชีพเสริมอีกอาชีพหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับบุคคลทั่วไป เพราะว่ามีต้นทุนในการผลิตน้อยมากเหมาะสำหรับการทำเป็นอาชีพเสริมสำหรับผู้ที่มีความสามารถในการดูแลเวลาน้อยมากในการดูแล ไม่ต้องมีการเอาใจใส่มากมายแต่ก็สนใจบ้างเพื่อจะทำให้จังหวัดมีการเจริญเติบโตปัญหาในการดูแลก็ไม่ค่อยมีความสามารถนำไปทำเป็นอาชีพเสริมของบุคคลทั่วไปถือได้ว่าเป็นอาชีพที่ทำเพื่อบริโภคในครัวเรือนและพึ่งพาตลาดชุมชน

อาชีพจักสาน

อาชีพจักสานในชุมชนบ้านร่องเย็น มีการศึกษามาจากผู้เฒ่าผู้แก่และดูลายสานมาจากตำราและหัดทำด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญและประกอบอาชีพจักสานจนมาเป็นอาชีพและปัจจุบันได้เริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มจักสานโดยทางตำบลมีการสนับสนุนเครื่องจักตอกให้เพื่อจัดทำกลุ่มจักสานต่อไป

อุปกรณ์และวัตถุดิบ ประกอบด้วยไม้ไผ่ มีขนาดต่าง ๆ มีดจักตอก ส่วนมือหมุน เลื่อยปากคีม และมีดสำหรับผ่า

ขั้นตอนการผลิต เริ่มจากการเตรียมไม้ไผ่ ควรเป็นไม้ไผ่ที่มีอายุ 2-4 ปี มีความเหนียวกำลังดี ควรนำมาต้มเพื่อป้องกันเชื้อราและมอดเสียก่อน ไม้ไผ่ที่นิยมมาจักสาน ได้แก่ไม้เลี้ยง ไม้สีสุก ไม้เฮี้ยะ ไม้รวก เป็นต้น จากนั้นนำมาตัดตามความยาวของผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาสาน แล้วก็ทำการสาน ส่วนปัญหาไม้ไผ่มีจำนวนน้อย ส่วนวิธีการแก้ไขปัญหาโดยการใช้ไม้ทางมะพร้าวจักสานแทนไม้ไผ่ได้

สรุปการทำจักสานนับได้ว่าเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นเพื่อมุ่งขายสู่ให้การตลาดและมีการขายให้กันภายในหมู่บ้านด้วย ถือได้ว่าเป็นอาชีพ ที่ต้องพึ่งพาตลาดในชุมชน ในวิถีชีวิตของคนในชนบท เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่ควรมีเก็บรักษาไว้และสืบทอดต่อไป

การทำข้าวกล้อง

ขั้นตอนการทำข้าวกล้อง โดยการนำข้าวเปลือกไปใส่ในครกตำข้าว แล้วใช้กำลังคนตำเพื่อให้ข้าวแตกออกจากเปลือกโดยที่เป็นกรรมวิธีที่รักษาไม่ให้วิตามินออกจากข้าว ขณะที่ต้องมีการเกลี่ยข้าวไปพร้อมๆ กับตำ เมื่อตำข้าวเปลือกพอสังเกตว่าข้าวแตกออกจากเปลือกแล้ว ควรหยุดตำแล้วนำถ้วยมาตักใส่กระด้งห่าง แล้วทำการร่อนเพื่อให้กากข้าวเปลือกออกจากกระด้งหรือเรียกว่าเป็นการแยกข้าวกับกากข้าวเปลือกออกจากกัน นำข้าวที่แยกออกจากข้าวเปลือกหรือ

เรียกว่าข้าวซ้อมมือ และนำข้าวซ้อมมือที่ได้มาแจกจ่ายให้กับคนชรา เพื่อได้มารับประทานรวมถึง ข้าวซ้อมมือช่วยรักษาอาการโรคเหน็บชา และเจริญอาหาร

สรุปการทำข้าวกล้องในชุมชนบ้านร่องเย็นเป็นการรวมกลุ่มกันภายในหมู่บ้าน เป็นการผลิตเพื่อบริโภคกันภายในครัวเรือนไม่มีการพึ่งพาตลาด โดยจะผลิตข้าวกล้องเพื่อแจกจ่ายให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนบ้านร่องเย็นรับประทาน ซึ่งเป็นการทำเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างมาก มีความเสียสละเป็นอย่างยิ่งซึ่งเป็นที่มาของคำว่า " เศรษฐกิจพอเพียง "

แหล่งที่มาจากคุณสังวาลย์ อุดธรรมชัย ซึ่งเป็นโรคมือชาเท้าชามีคนแนะนำให้กินข้าวกล้องแม่สังวาลย์ได้ไปซื้อข้าวกล้องของชาวเขามารับประทานปรากฏว่าทานแล้วได้ผลดีแม่สังวาลย์ก็ได้คิดวิธีทำข้าวกล้องขึ้นเองโดยมีการรวมกลุ่มของประชาชนในหมู่บ้านขึ้นมาเป็นกลุ่มผลิตข้าวกล้องเพื่อแจกจ่ายให้ตามครัวเรือน

คุณค่าทางโภชนาการของข้าวกล้องเป็นอาหารธรรมชาติที่ให้คุณค่าทางอาหารมีทั้งวิตามิน คาร์โบไฮเดรต เกลือแร่ โปรตีน แคลเซียม ฟอสฟอรัสเพื่อบำรุงกระดูกและฟันและนอกจากนั้นยังมีสารที่ช่วยป้องกันโรคมะเร็งได้ด้วย

อัตราการผลิตข้าวกล้อง สามารถผลิตได้วันละ 1 กระสอบ เมื่อเปรียบเทียบเป็นเดือนจะได้ประมาณ 15 กระสอบ หรือถ้าเปรียบเทียบเป็นปี จะได้ประมาณ 180 กระสอบ และที่สำคัญคือเป็นความนิยมของชุมชน ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านร่องเย็นนิยมกินข้าวกล้องกันเป็นส่วนมาก

การกลั่นสุราพื้นบ้าน

ปัจจุบันอาชีพทำสุรากลั่นนั้นมักจะไม่ค่อยมีให้เห็นแล้ว แต่ที่หมู่บ้านร่องเย็นหมู่ ๓ ตำบลทุ่งน้ำ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ นั้นจากการสำรวจปรากฏว่ายังมีชาวบ้านที่ยังสนใจทำอาชีพนี้อยู่ การทำสุรากลั่นนั้นเหมือนเป็นการสืบทอดวิชาการทำมาจากบรรพบุรุษของตนเอง และการทำสุรากลั่นนั้นชาวบ้านที่นี่ก็จะทำเป็นช่วงเวลาวางจากการทำเกษตรเท่านั้น

ส่วนประกอบได้แก่ ข้าวเหนียว แป้งเหล้า ถึง 12 ลิตร น้ำ หม้อที่ใช้สำหรับนึ่งข้าวเหนียว หม้อที่ใช้สำหรับต้มเหล้า และขวด (ใช้สำหรับบรรจุเหล้า) ส่วนกรรมวิธีการผลิต เริ่มจากการนำข้าวเหนียวแช่ไว้ 10-18 นาที นำข้าวที่แช่นั้นมานึ่งไว้ประมาณ 1 ชั่วโมง นำข้าวที่นึ่งสุกแล้วมาผึ่งรอให้เย็น นำข้าวที่ผึ่งนั้นมาซังเพื่อทำการหมักข้าว ข้าว 5 กิโลกรัม ต่อ 1 ถัง ซึ่งในการหมักข้าวนั้นจะใส่แป้งเหล้าลงไป 3 ลูก ต่อ 1 ถังเพื่อเพิ่มดีกรีเหล้า ในการหมักข้าวนั้นจะใช้เวลาประมาณ 10 วัน แต่ทุกๆ 3 วันจะทำการเติมน้ำ หมักข้าวครบ 10 วันแล้ว ก็ทำการผ่านน้ำหลักจากนั้น 10 คืน จะกลายเป็นสาโท หลังจากนั้นก็นำไปต้ม การต้ม 1 ถัง จะได้ประมาณ 40

ขวด วิธีการทำลูกแป้งหรือแป้งเหล้า โดยส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านจะซื้อแป้งเหล้ามาจากตลาด เพราะชาวบ้านไม่มีสูตรทำเอง ปัญหาที่พบบทอนหมักข้าวส่วนมากจะเกิดปัญหาข้าวเน่าตามมา ถ้าหากสภาพอากาศไม่เหมาะสมจะทำให้เหล้าเสีย ซึ่งมีวิธีการแก้ไขปัญหาโดยการเปลี่ยนฤดูกาลกลั่นเหล้าตามสภาพอากาศที่เหมาะสม

สรุปจากการทำสุรากลั่นจะพบว่าส่วนใหญ่แล้วการทำสุรากลั่นนั้นจะเป็นการจำหน่ายแบบพึ่งพาสมาชิกในชุมชนซึ่งจะจำหน่ายภายในหมู่บ้านและการทำโรงงานสุรากลั่นนั้นได้รับอนุญาตในการกลั่นสุราที่ขอด้วยกฎหมายจากกรมสรรพสามิต นับว่าเป็นอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเป็นอย่างมากและก็เป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเกษตรกรอย่างมากในการทำการเกษตร ซึ่งจะมีการใช้สุรากลั่นไว้เลี้ยงผู้ที่มารับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร และเป็นอาชีพที่พึ่งพาสมาชิกชุมชนบ้านร่องเย็นนั่นเอง

การทำเตาอั้งโล่

อาชีพทำเตาอั้งโล่เป็นอาชีพที่ใช้ในการหล่อเลี้ยงครอบครัว ของชุมชนบ้านร่องเย็น บางส่วนเป็นสินค้าที่ผลิตได้จำนวนมาก เป็นที่ต้องการของตลาดชุมชนซึ่งมีขั้นตอนและกรรมวิธีการผลิตดังนี้

วัสดุและอุปกรณ์การผลิต ได้แก่ เครื่องบด แม่พิมพ์รังผึ้ง ดินเหนียว แกลบดำ ลำข้าว มีดสำหรับตัดแต่ง และแม่พิมพ์ปั้น

ขั้นตอนการผลิต เริ่มจากการเตรียมดินเหนียว แล้วนำมาหมักน้ำไว้ในบ่อ 3 คืน(ความกว้างของบ่อประมาณ 1 เมตร ยาวประมาณ 1) นำดินที่หมักไว้มาใส่เครื่องโม่ ผสมกับแกลบดำ อัตราส่วน ดิน 2 แกลบ 1 จากนั้นนำดินที่ทำการบดเสร็จแล้วมาปั้นให้เป็นรูปทรงเตา มี 2 ขนาด คือ เบอร์ 2 และ เบอร์ 3 โดยเบอร์ 3 มีขนาดใหญ่กว่า เบอร์ 2 แล้วรอให้แห้งประมาณ 2 วัน นำเตาอั้งโล่ที่แห้งแล้วมาตัดแต่งให้ได้รูปทรง และมีผิวที่เรียบ นำเตาอั้งโล่ขึ้นเตาเผา ประมาณ 500 ลูก ต่อ 1 เตาเผา แล้วนำแกลบมาคลุมไว้โดยใช้อัตราส่วนของแกลบประมาณ 2 คันรถกระบะ ทำการเผาประมาณ 4 วัน ต้องให้อุณหภูมิคงที่โดยการควบคุมการใส่แกลบตลอดเวลา หลังจาก 4 วันผ่านไปรอให้อุณหภูมิในเตาเผาลด นำเตาอั้งโล่ที่เผาออกจากเตา สามารถนำไปจำหน่ายได้ ปัญหาที่พบโดยส่วนใหญ่แล้วการนำเตาที่ปั้นเสร็จแล้วมาตากแดด มักจะประสบปัญหาว่ามีการแตกร้าวบ้างเล็กน้อย

สรุปได้ว่าอาชีพการทำเตาอั้งโล่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านร่องเย็นเป็นการใช้ฝีมือในการผลิตเพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้อย่างพอเพียงกับใช้ทรัพยากรธรรมชาติ (ดินเหนียว) ที่มีอยู่ตามท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด มีการจัดสรรพื้นที่ภายในบริเวณบ้านให้เป็นแหล่ง

อุตสาหกรรมขนาดย่อม ซึ่งเป็นอาชีพที่พาดตนเองได้พร้อมกับเป็นอาชีพที่พึ่งพาดตลาด ถึงแม้ว่าตลาดนั้นจะเป็นตลาดที่ไม่ค่อยกว้างขวางแต่ก็ทำให้ชาวบ้านร้องเย็นเกิดอาชีพหลักขึ้นอีกอย่างหนึ่งเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว

การผลิตถ่านอัดแท่งจากซังข้าวโพด

แรกเริ่มก่อนที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มผลิตถ่านอัดแท่งนั้นได้มีการจัดทำกลุ่มข้าวโพด ซึ่งทางจังหวัดได้จัดให้มีการแข่งขันการปลูกข้าวโพดซึ่งชุมชนบ้านร้องเย็นนั้นได้รับรางวัลชนะเลิศ และกรมส่งเสริมการเกษตรเสนอให้เครื่องทำถ่านอัดแท่งให้ชุมชนบ้านร้องเย็นหมู่ที่ 3 และพาไปดูงานที่จังหวัดพิษณุโลก โดยมีการศึกษาวิธีการทำตั้งแต่การเผาซังข้าวโพดจนถึงการจำหน่าย แล้วกลับมาประชุมหาสมาชิกและจัดตั้งคณะกรรมการโดยมีการรวมหุ้นภายในหมู่บ้านสมาชิกคนละ 10 หุ้นๆละ 10 บาท โดยมีค่าธรรมเนียม 20 บาท จากนั้นก็จัดตั้งกลุ่มผลิตถ่านอัดแท่งโดยมีการลองผิดลองถูก จนสามารถจำหน่ายได้ในชุมชน

อุปกรณ์และวัตถุดิบในการผลิต ประกอบด้วย เครื่องบด เครื่องผสม เครื่องอัด ซังข้าวโพด และแป้งมันสำปะหลัง

ขั้นตอนการผลิต เริ่มจากการบด นำถ่านจากซังข้าวโพดที่ได้มาบดกับเครื่องบด ส่วนการผสมให้นำถ่านบดมาผสมกับแป้งมันสำปะหลัง อัตราส่วน 10 : 1 แล้วนำไปอัด นำถ่านบดที่ผสมกับแป้งมันสำปะหลังนำมาเข้าเครื่องอัด จากนั้นนำไปตาก นำถ่านอัดแท่งมาผึ่งในที่ร่มจนหายชื้นเพื่อป้องกันถ่านแตกร้าว แล้วนำถ่านอัดแท่งมาผึ่งแดด 1-2 แดดให้แห้ง ปัญหาที่พบกับการผลิตถ่านจะติดไฟได้ค่อนข้างยากและในขั้นตอนการเผาถ่านจากซังข้าวโพดจะเกิดควันค่อนข้างมากซึ่งทำให้มลภาวะทางอากาศของหมู่บ้านร้องเย็นเป็นพิษ

ระบบการจำหน่าย/การตลาด การทำถ่านอัดแท่งของหมู่บ้านร้องเย็นจะเป็นลักษณะการผลิตจำหน่ายกันภายในหมู่บ้านถือได้ว่าเป็นการพึ่งพาดตลาดในชุมชน

สรุปการทำถ่านอัดแท่งเป็นกลุ่มอาชีพที่จัดตั้งขึ้นของชาวบ้านร้องเย็นเพื่อเป็นการพึ่งตนเอง และเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายกันภายในชุมชน ถือได้ว่าเป็นการพึ่งพาดตลาดชุมชนซึ่งเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่เหลือจากการเกษตรที่มีจำนวนมากในชุมชนมาทำให้เกิดกลุ่มอาชีพเพื่อหล่อเลี้ยงกันภายในชุมชนและเป็นการเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรที่สามารถแปรรูปทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเป็นหลักของเศรษฐกิจพอเพียง

ปฏิทินประจำปี : การประกอบอาชีพของหมู่บ้านร่องเย็น ต.ทุ่งน้าว อ.สอง จ.แพร่

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
อาชีพ												
ประเภท	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ทำนา							////	////	////	////		
ปลูกยาสูบ	////	////	////								////	////
ปลูกข้าวโพด				////	////	////					////	////
ปลูกมะเขือ	////	////	////	////							////	////
ปลูกกะหล่ำ			////	////	////							
ปลูก ถั่วฝักยาว	////	////	////									
เลี้ยงปลา	////	////	////								////	////
เลี้ยงหมู	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////
เลี้ยงครั่ง					////	////					////	////
เลี้ยงจิ้งหรีด	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////
จักสาน	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////
ทำข้าวกล้าง	////	////	////	////	////	////					////	////
สุรากลั่น	////	////	////	////								
ทำเตาอังโล่	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////	////
ทำถ่านอัด แท่ง	////	////	////				////	////	////	////	////	////

เอกลักษณ์ทางเศรษฐกิจ

บ้านร่องเย็น หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อยู่ห่างจากอำเภอสองไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 8 กิโลเมตร พื้นที่ของหมู่บ้านมีสภาพเป็นที่ราบ มีภูเขาอยู่ทางทิศตะวันตก พื้นที่ราบเป็นทุ่งหญ้าเหมาะที่จะปลูกพืชผลทางการเกษตรทุกชนิด มีลำคลองอยู่ท้ายหมู่บ้านและมีแม่น้ำยมไหลผ่านดังนั้นอาชีพโดยส่วนใหญ่ของชาวชุมชนบ้านร่องเย็นจึงเป็นอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ชาวบ้านร่องเย็นนั้นมีความขยันหมั่นเพียรในการทำการเกษตร ในช่วงเวลาหนึ่งปีชาวบ้านจะมีเวลาว่างช่วงเดือนเมษายน ส่วนช่วงเวลาที่เหลือ ชีวิตส่วนใหญ่จะดำเนินไปบนท้องไร่ท้องนาของตนเอง ทุก ๆ วันในช่วงเช้า ชาวบ้านจะเดินทางจากบ้านไปยังพื้นที่ทำการเกษตรของตนเองอย่างขยันขันแข็ง ด้วยพาหนะทางการเกษตรก็คือ รถอีแต๋นที่มีเกือบทุกครัวเรือนของชาวบ้านร่องเย็น ไร่

นาได้รับสืบทอดมากันสู่รุ่นต่อรุ่น ไม่มีใครที่จะมีความคิดที่นำผืนแผ่นดินที่เคยทำกินกันมาไปขาย นับว่าเป็นความเข้มแข็งที่มองหาได้ยากมากในสังคมไทยในปัจจุบัน แต่ยังมีปรากฏให้เราได้เห็นกัน ในชุมชนบ้านร่องเย็นแห่งนี้ ความเข้มแข็งดังกล่าวพร้อมที่จะสืบทอดให้ลูกหลานได้ใช้เพื่อ การศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่ทำไม่ได้ในห้องสี่เหลี่ยมที่เรียกกันว่าห้องเรียนและจะมีกินมีใช้ไปอีก นานหลายชั่วอายุ นับว่าเป็นความยั่งยืนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัส ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้อรุดพัน และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความ เปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้น บนผืนไร่นาที่มองไม่เห็นความว่างเปล่าตลอดทั้งปีเป็นเสมือน สัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชนบ้านร่องเย็น การทำการเกษตรจึงเป็นอาชีพที่เป็น ของคนในชุมชนบ้านร่องเย็นอย่างแท้จริง นอกจากนั้นการสนับสนุนจากภาครัฐในหลายๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ให้สมบูรณ์ การไม่นำสารเคมีเข้ามาช่วยก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ชุมชน บ้านร่องเย็นได้นำไปปฏิบัติกันเพื่อตัวเกษตรกรเองและผู้ที่ได้บริโภคผลผลิตทางการเกษตรก็มั่นใจ ได้ว่าได้รับในสิ่งที่ดีให้กับตนเองความสุขที่พอเพียงหาได้จำเป็นที่จะต้องต้องมีเงินทองเป็นกอบเป็นกำ เพียงพอกับสิ่งที่เรามีในปัจจุบันใช้สิ่งที่มืออย่าง พอประมาณ มีความสมเห็นสมผลไม่มากไม่น้อย จนเกินไป จะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันเราไม่ต้องลำบากยากเข็ญ ในยามที่ลูกหลานเกิดมาก็ยังคงมีใช้ กับสืบทอดไปไม่หมดสิ้น

การช่วยเหลือเกื้อกูลทางเศรษฐกิจ

การจ้างงาน

หมู่บ้านร่องเย็น นั้นได้รับรางวัลเป็นหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุขระดับจังหวัดปี 2549 ของ จังหวัดแพร่ ซึ่งได้เข้ารับรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

เนื่องจากในหมู่บ้านร่องเย็นแห่งนี้ เป็นหมู่บ้านตัวอย่างของจังหวัดแพร่ และ เป็นหมู่บ้าน ดีเด่นในอำเภอสอง เป็นหมู่บ้านที่มีการเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นสิ่งที่ต้องมีการใช้แรงงานเข้ามาช่วยในการทำการเกษตรได้ มีการจ้างงานภายในหมู่บ้านร่องเย็นหรือมีคนในพื้นที่ ใกล้เคียงเข้ามารับจ้างแรงงาน ในการทำ เกษตรกรรม เช่น ในการทำนา ในการดำนา ไล่ปุ๋ย เก็บเกี่ยวผลผลิต ก็ต้องมีการจ้างแรงงานมาช่วย เพราะในการทำนา ทำไร่ข้าวโพด ทำยาสูบ นั้นไม่ใช่ที่จะทำกันน้อย ๆ จะทำกันหลาย ๆ ไร่ คนที่จะทำนา จำทำนาด้วยไม่ไหวจะต้องมีที่จ้างคนเข้ามาทำงานด้วย

การจ้างแรงงานก็จะช่วยในการเก็บผลผลิตหรือการดูแลทางการเกษตรได้เร็วช่วยให้ไม่ สูญเสียประโยชน์ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตช้า เช่น การทำยา ในการปลูกต้นไผ่ยาสูบ ในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิต ก็ต้องใช้แรงงานช่วยในการเก็บเกี่ยวผลผลิตถ้าหากเลยช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตก็จะทำ

ให้ไม่สามารถที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ก็ทำให้ต้องมีภาระจ้างงานคนภายในหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านมีอาชีพในช่วงนี้เพราะว่ามีการเก็บเกี่ยวผลผลิตมาก ในการจ้างแรงงาน เช่น คนในหมู่บ้าน เด็ก และ เยาวชนในช่วงที่ปิดภาคเรียนก็สามารถมีรายได้ตั้งแต่เล็ก และนำเงินที่ได้นั้นไปซื้อของใช้ที่ ต้องการ เช่น ในการซื้อเสื้อผ้า นาฬิกา กางเกง และ เก็บเงินที่เป็นค่าใช้จ่ายในเวลาเปิดภาคเรียน ในการรับจ้างจะเป็นการรับจ้างในหมู่บ้าน ทำให้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกกับเศรษฐกิจในชุมชนทำให้ ประชาชนในครอบครัวมีรายได้ในการใช้จ่ายภายในครอบครัว โดยไม่ต้องไปหางานทำในเมือง ใหญ่ ๆ

การร่วมกลุ่มกันแก้ปัญหา

จะเห็นได้ว่าประชาชนในหมู่บ้านร่องเย็นนี้ไม่ได้มีอาชีพเพียงอาชีพเดียวแต่ชาวบ้านร่องเย็น นั้นยังมีอาชีพเสริมรายได้อีกมากมาย เช่น การทำถ่านอัดแท่ง การเลี้ยงปลาในกระชัง การเลี้ยง หมู การทำข้าวกล็อง เลี้ยงจิ้งหรีด ทำนา ปลูกข้าวโพด

หมู่บ้านร่องเย็นนี้จะมีการตั้งกลุ่มกันในการทำงาน เช่น ในหมู่บ้านร่องเย็นนี้ มีการทำถ่าน อัดแท่งจากชังข้าวโพดโดยชาวบ้านจะมีการเลือกประธานคณะกรรมการกลุ่มเพื่อช่วยในการเก็บ ดูแล ให้กลุ่มสามารถอยู่รอดได้และการแก้ปัญหาทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่รู้จักการ ทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดประโยชน์ โดยการทำในรูปของผลิตภัณฑ์ออกมา และในหมู่บ้านมี การร่วมกลุ่มกัน ทำงานและการแก้ปัญหาในกลุ่มเมื่อมีการร่วมกลุ่มกัน การประชุมกลุ่มเพื่อแก้ไข ปัญหาที่มีมากขึ้นเลยทำให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ดี ซึ่งมีผลต่อการประกอบอาชีพที่ ร่วมกันเป็นกลุ่ม

การเลี้ยงปลาในกระชังก็เป็นการร่วมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในส่วนอาชีพเสริมใน หมู่บ้านร่องเย็นในการเลี้ยงปลาในกระชังในกลุ่มถ้ามีปัญหาอะไรในกลุ่มจะมีการประชุมกันช่วยกัน เพื่อระดมความคิดในการแก้ปัญหานี้เป็นจุดยืนที่ดีของการที่มีการร่วมกลุ่มกันในการแก้ไขปัญหา ต่าง

ผู้นำในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ในหมู่บ้านร่องเย็น

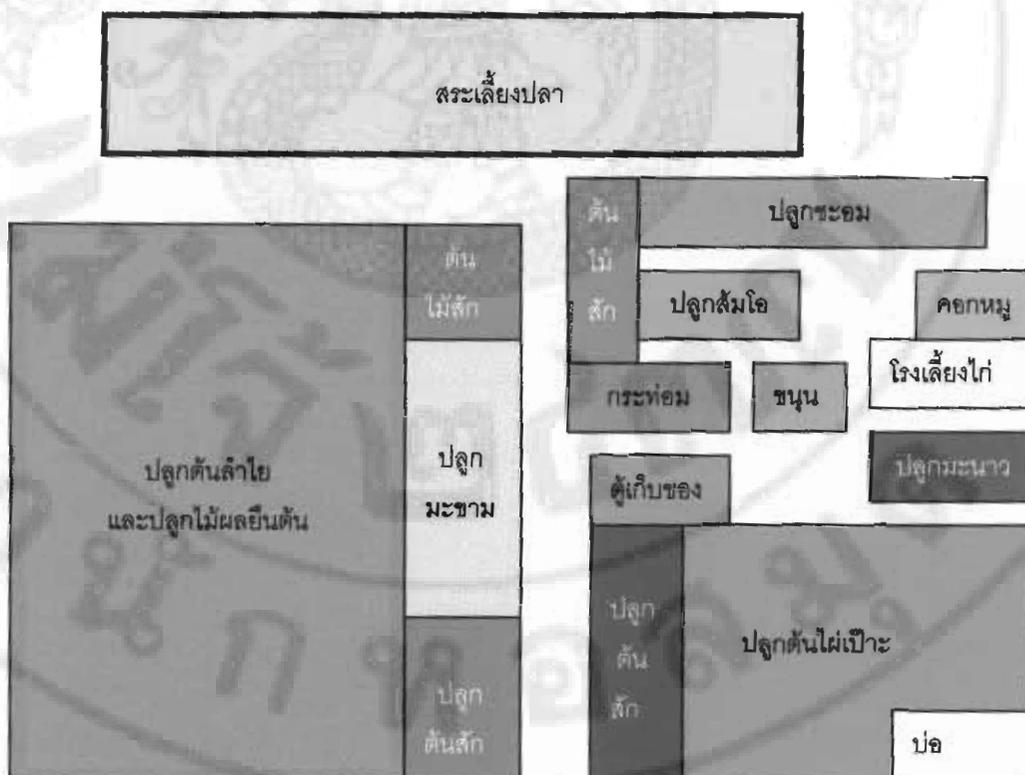
การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นทฤษฎีแห่งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการบริหารงานใน การทำการเกษตรที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหाराชา ทรงพระราชทานแก่ พสกนิกรชาวไทย เพื่อแก้ไขปัญหาการเกษตร โดยการแบ่งพื้นที่การเกษตรออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งขุดสระกักเก็บน้ำ จำนวน 30 % ของพื้นที่ ส่วนที่สอง ปลูกข้าว จำนวน 30% ของพื้นที่ ส่วนที่สาม ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นและส่วนที่สี่ เป็นพื้นที่ที่ใช้สร้างสิ่งปลูกสร้างเช่น ที่อยู่อาศัย โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ยังฉาง จำนวน 10% ของพื้นที่ จำนวนสัดส่วนของพื้นที่ทั้งหมดสามารถปรับ

เพิ่มหรือลด ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพพื้นที่แต่ละแห่ง เช่นครอบครัวหนึ่งมีสมาชิกจำนวน 4 คน มีแหล่งน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี แต่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำก็ควรปรับลดพื้นที่ขุดสระ และเพิ่มพื้นที่นาข้าวเพื่อให้มีข้าวบริโภคเพียงพอตลอดทั้งปี

การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของลุงประสิทธิ์ มีพืชที่อยู่ ๓ ไร่ลุงประสิทธิ์จะใช้พื้นที่ในการเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช และปลูกบ้าน ในปี 2545 ลุงประสิทธิ์ได้ทำบ่อปลาที่บ้านเลี้ยงปลานิล จำนวน 2,000 ตัว ปลาตูก จำนวน 500 ตัว โดยมีการสนับสนุนจาก การประมง และจากโรงงานยาสูบ

พื้นที่รอบๆบ้านมีการปลูกพืช ได้แก่ มะนาว ลองกอง กระท้อน ไม้เปาะ ลำไย มะขาม กัลย ชนุน มะม่วง มะไฟ มะกรูด พริก พื้นที่หลังบ้านได้ทำการเลี้ยงหมูในปี พ.ศ. 2549 และเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง ในปีพ.ศ. 2550

แผนผังเกษตรทฤษฎีใหม่

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรป่าไม้

"ป่าไม้" หมายถึง ถิ่นที่อยู่อาศัยร่วมกันของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืชและสัตว์นานาชนิดรวมทั้งจุลชีพทั้งมวลต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่วนใหญ่ประกอบด้วยต้นไม้ขึ้นอยู่บนพื้นดิน และมีรากยึดเหนี่ยวอยู่ใต้ดิน ป่าไม้เป็นสิ่งที่ปลูกทดแทนขึ้นมาใหม่ได้ และสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่มวลมนุษย์

ป่าไม้ในหมู่บ้านร่องเย็นเป็นป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) จัดอยู่ในประเภทของป่าผลัดใบ (Deciduous) ลักษณะเป็นป่าโปร่งและมีไม้ไผ่ชนิดต่างๆ ขึ้นกระจายอยู่ทั่วไป พื้นที่ดินมักเป็นที่ร่วนปนทราย มีไม้สักปะปนอยู่บ้าง แต่ส่วนมากจะเป็นไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่า ไม้มะเกลือ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีไม้ไผ่ที่สำคัญ เช่น ไผ่ป่า ไผ่บง ไผ่ขาง ไผ่รวก ไผ่ไร่ เป็นต้น ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ในหมู่บ้านร่องเย็น คือ การนำไม้มาสร้างอาคาร บ้านเรือนและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ใช้เป็นอาหารจากส่วนต่าง ๆ ของพืชและผล ใช้เส้นใย ที่ได้จากเปลือกไม้และเถาวัลย์มาถักทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม เชือก และยังมีต้นสมุนไพรนานาชนิดที่ชาวบ้านเก็บไปทำเป็นสมุนไพรรักษาโรคต่างๆ ตามภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าไม้ในหมู่บ้านร่องเย็น คือ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อนำไม้ที่ได้ไปสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือนำไปขายชาวบ้านในหมู่บ้านร่องเย็นได้มีการร่วมกันกำหนดมาตรการขึ้นเพื่อรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่กับลูกหลานต่อไป

ป่าชุมชนม่อนมะปิ่น

ป่าชุมชนม่อนมะปิ่น บ้านเด่นนางพื่อน มีพื้นที่ทั้งหมด 196 ไร่ ทิศตะวันออกติดกับ บ้านทุ่งน้ำว้า ทิศใต้ติดกับบ้านแดนชุมพล ลักษณะของป่าเป็นป่าเบญจพรรณ เมื่อถึงฤดูร้อนสภาพของป่าจะแห้งแล้ง อากาศร้อน พอถึงฤดูฝนสภาพของป่าจะมีน้ำไหลผ่านตามร่องน้ำและลำห้วยไปตามรอยต่อของดอยแต่ละลูก ทางขึ้นจะเป็นทางลาดชัน เมื่อถึงฤดูฝนการเดินทางจะเป็นไปได้ยาก พรรณไม้ที่พบมากในป่าชุมชนแห่งนี้จะเป็นไม้จำพวก ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็ง ไม้ไผ่ ไม้มะค่า ไม้ติ้ว ไม้ไผ่ไร่ และไม้ยืนต้นจำพวกอื่นๆ สัตว์ในป่าก็จะเป็นจำพวกสัตว์เล็ก เช่น กระต่าย งู นก เป็นต้น ส่วนอาหารป่าก็จะเป็นจำพวก ไช้ผดแดง หน่อไม้ แมงมัน ผักหวาน หนูกี้ก๊าก แมงมัน ผักผีปู้ย่า เป็นต้น พืชสมุนไพร หม่าหามเป่า มะกอกป่า รังผึ้ง ฯลฯ

ป่าชุมชนบ้านห้วยฮ่อม

ป่าชุมชนบ้านห้วยฮ่อม เป็นป่าเบญจพรรณ ลักษณะเหมือนป่าชุมชนบ้านม่อนมะปิ่น บ้านเด่นนางพื่อน แต่ว่ามีลักษณะที่อุดมสมบูรณ์กว่า เป็นป่าที่มีขนาดใหญ่มาก ป่าชุมชนบ้านห้วยฮ่อมถือว่าเป็นป่าชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด มีแหล่งน้ำธรรมชาติกลางใจป่า ทั้งสัตว์ป่า อาหารป่า และพืชสมุนไพร มีลักษณะเหมือนกับป่าชุมชนม่อนมะปิ่น ไม่มีพรรณไม้อุตสาหกรรม

กฎของป่าชุมชน

- 1) หนึ่งครอบครัวสามารถที่จะตัดไม้ได้ไม่เกิน 100 เล่ม ต่อหนึ่งปี
- 2) ถ้าปลูกสร้างบ้านเรือนใหม่จะได้เสา 1 ชุด คือ 12 ต้น
- 3) มีการปลูกป่าทดแทน ป่าที่ถูกทำลาย
- 4) ผู้ใดที่ลักลอบตัดต้นไม้มีโทษปรับต่ำสุด 500 บาทและจำคุก
- 5) ถ้าต้องการตัดไม้ได้โดยไม่ได้ขออนุญาตให้ตัด 20 ต้น ถ้าเกินกว่านั้นต้องทำเรื่องขออนุญาต
- 6) ในแต่ละปีจะมีหน่วยงานส่งกล้าพันธุ์ไม้มาให้กับชุมชน ร่วมกันปลูกป่าราชพฤกษ์
- 7) ห้ามลักลอบขุดหน่อไม้มาขายให้นำไปบริโภคเท่านั้น ถ้าละเมิดจะมีบทลงโทษโดยครั้งแรกจะว่ากล่าวตักเตือน ครั้งที่สองจะยึดของกลาง ครั้งที่สามติดคุก
- 8) ห้ามล่าสัตว์
- 9) ห้ามเผาป่าถ้าเผาป่าจะถูกยึดทรัพย์

ทรัพยากรป่าไม้ ของหมู่บ้านร่องเย็นตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลทุ่งน้ำว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน ที่เป็นทรัพยากรหลักที่สำคัญของชุมชน เพราะชาวบ้านจะต้องอาศัยทรัพยากรป่าไม้ในการดำเนินชีวิตที่ไม่ต่างจากการทำเกษตรกรรมมากนัก แต่ปัจจุบันป่าไม้ในชุมชนแห่งนี้ก็ได้รับความเสียหายจากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าของมนุษย์บางกลุ่มที่มักง่าย ผลกระทบจากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าทำให้สภาพของป่าไม้ในช่วงฤดูร้อนก็จะแห้งแล้งมากพอถึงฤดูฝนฝนจะตกหนักมากทำให้หน้าดินถูกทำลายได้รับความเสียหายพอสมควร ด้วยเหตุนี้ทำให้หลาย ๆ ฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชนและทางตำบลร่วมกันกับชาวบ้านปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันอนุรักษ์ผืนป่าของชุมชนไม่ให้ถูกทำลายไปจากชุมชน โดยการทำให้เป็นแบบแผนการใช้ป่าของชุมชนขึ้นมา

แบบแผนการใช้ป่าไม้

- 1) การตัดไม้หรือการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ นั้นเมื่อจะทำการตัดไม้ต้องทำเรื่องขออนุญาตในการตัดและในการตัดต้องไม่มากจนเกินไป
- 2) ในการตัดแต่ละครั้งจะต้องมีการปลูกทดแทนตามจำนวนที่ถูกตัดไป

- 3) ประชาชนชาวบ้านต้องใช้ทรัพยากรของป่าไม้อย่างมีจิตสำนึกและรู้คุณค่า
- 4) ได้มีการออกตรวจดูแลผืนป่าของชุมชนโดยเจ้าหน้าที่
- 5) ชาวบ้านประชาชนในหมู่บ้านช่วยกันรักษาอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนอย่างมีจิตสำนึกและรู้คุณค่าของผืนป่า

ปฏิบัติการเก็บของป่า : บ้านร่องเย็น ตำบลทุ่งน้ำ อำเภอสอง จังหวัดแพร่

ชื่อของป่า	ลักษณะ	ช่วงระยะเวลาเก็บของป่า	ราคาขาย
ไข่มดแดง	มีสีขาวยาวรีเป็นตัวอ่อนของมดแดง	มกราคม - เมษายน	ขีดละ 20 บาท
แมงมัน	มีสีแดงคล้ายพญามด มีทั้งตัวผู้ และตัวเมีย แต่ที่นิยมนำมารับประทานจะเป็นตัวเมีย	พฤษภาคม - มิถุนายน	ถ้วยละ 10 บาท
ผักหวาน	ลำต้นเป็นพุ่มเล็ก ใบมีลักษณะปลายแหลม มีสีเขียวอ่อน	มีนาคม - มิถุนายน	ถุงละ 5 บาท
หน่อไม้	เป็นหน่อที่แทงออกมาจากพื้นดิน ปลายหน่อมีลักษณะแข็งแหลม ได้แก่หน่อไร่ หน่อไม้สีสุช รอบๆ มีขนหรือที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านว่ากายหน่อ	พฤษภาคม - กันยายน	กิโลกรัมละ 30 บาท
ผักผีป่วน	ลักษณะลำต้นยาวเล็กมีหนารอบๆ มีกลิ่นฉุน	ตลอดปี	มัด 5 บาท
หนูกี้ก	คล้ายๆ หนุบ้าน แต่ตัวใหญ่กว่าและอ้วนกว่า มีพื้นหนื่นออกมาคล้ายพริกกระต่าย	พฤศจิกายน - กันยายน	ตัวละ 60 บาท
นกกิด	ตัวเล็กคล้ายนกกระจอก	ตลอดปี	ตัวละ 2 บาท
กระต่าย	ลักษณะตัวมีสีขาว ขนปุย	ตลอดปี	ตัวละ 60 บาท
งู	ลักษณะลำตัวยาว มีหลากหลายสีแล้วแต่นิตของมันและบางตัวมีพิษ บางตัวไม่มีพิษ แต่จะ ใช้ลำตัวรัด	ตลอดปี	ตัวละ 60 บาท

ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำธรรมชาติที่ชาวบ้านร้องเรียนโดยส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในการเกษตร มีอยู่ 5 แหล่งน้ำ คือ

1) หนองเก่า มีพื้นที่ 40 ไร่ ความกว้าง 50 เมตร ความยาว 800 เมตร ความลึก 4 เมตร ปริมาณน้ำในแต่ละปี 16,000 ลูกบาศก์เมตร

2) ห้วยผาจับ มีความยาว 2 กิโลเมตร ความกว้าง ของส่วนล่าง 7 เมตร ส่วนบน 10 เมตร ความลึก 2.5 เมตร

3) ห้วยร่องปง มีความยาว 500 เมตร ความกว้างของส่วนล่าง 7 เมตร ส่วนบน 10 เมตร ความลึก 2.5 เมตร

4) ห้วยร่องเผ่า มีความยาว 1 กิโลเมตร ความลึก 2.5 เมตร ความกว้างส่วนล่าง 7 เมตร ส่วนบน 10 เมตร ห้วยร่องเผ่ามีฝายน้ำล้นขอบรองรับ ชลประทานฝั่งซ้ายแหล่งน้ำทั้ง 4 แหล่ง ถือเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่นำมาหล่อเลี้ยงชุมชนบ้านร้องเย็นในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

5) แหล่งน้ำอื่นๆ ที่ชุมชนบ้านร้องเย็นใช้ร่วมกันคือ แหล่งน้ำบาดาล ที่คนในชุมชนร้องเย็น บ้านไหนต้องการใช้น้ำก็สามารถขุดเจาะใช้ได้

แหล่งน้ำธรรมชาติ

1) การใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า แหล่งน้ำธรรมชาติของหมู่บ้านร้องเย็น ตำบลทุ่งน้ำ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ก็จะมีแหล่งน้ำหลักๆ อยู่ 3 แหล่ง คือ ห้วยผาจับ อ่างเก็บน้ำประจำหมู่บ้านและแม่น้ำยมส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนำน้ำมาใช้ในการด้านการเกษตร พืชส่วนใหญ่ที่ชาวบ้านปลูกก็เป็น ยาสูบ ข้าวโพด ข้าวเจ้า และยังมีกรเลี้ยงปลาในกระชังซึ่งเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านก็จะเห็นได้ว่าแหล่งน้ำไม่ได้มีไว้ในการเกษตร และการใช้น้ำของชาวบ้านจะมีการใช้น้ำอย่างมีระบบมีการวางแผนล่วงหน้าก่อนที่จะนำน้ำมาใช้ในพื้นที่ของตนเองจึงทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยเดือดร้อนเรื่องน้ำหรือการใช้น้ำที่มีอยู่เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะทำได้

2) ความสะอาดของน้ำ ความสะอาดของแหล่งน้ำในหมู่บ้านร้องเย็น ตำบลทุ่งน้ำ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ การใช้น้ำประปาของหมู่บ้านที่ได้มาจากการสูบน้ำขึ้นมาจากใต้ดินและนำมาผ่านกระบวนการกรองจึงทำให้น้ำสะอาดมากจึงทำให้ไม่น่าเป็นห่วงเกี่ยวกับเรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้ของประชากร ส่วนในแหล่งน้ำธรรมชาติในหมู่บ้านสะอาดไม่สกปรกเพราะไม่มีของเสียปล่อยลงแม่น้ำจึงทำให้เรื่องของความสะอาดไม่น่าเป็นห่วงเพราะชาวบ้านช่วยกันดูแล

3) ข้อตกลงในการใช้น้ำ ข้อตกลงของการใช้น้ำของชาวบ้านการใช้น้ำก็จะใช้ความการของแต่ละคนเพราะการปลูกพืชในท้องถิ่นหรือในพื้นที่ของตนเองไม่เหมือนกัน ถ้าใครต้องการน้ำก็

จะนำเครื่องสูบน้ำมาสูบน้ำเข้าที่ของตนเองเพราะน้ำในหมู่บ้านมีเพียงพอที่จะให้ชาวบ้านใช้ตลอดทั้งปีหรือตลอดระยะเวลาของการทำการเกษตรหรือที่ชาวบ้านเรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่าจนถึงหน้าฝนต่อไป

4) การแบ่งปันการใช้น้ำ การแบ่งปันการใช้น้ำที่สามารถยกตัวอย่างได้ คือ การใช้คลองส่งน้ำรวมกันของชาวบ้านหรือการใช้การสูบน้ำไปตามคลองส่งน้ำและก็แบ่งไปตามพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านจึงได้รับความสะดวกกันทุกคนและต่อไปจะมีโครงการสร้างฝายน้ำล้นไว้ให้กับชาวบ้านเพื่อจะได้มีน้ำไว้ใช้กันตลอดทั้งปี

ทรัพยากรด้านภูมิอากาศ

สภาพอากาศของหมู่บ้านร่องเย็นในสมัยก่อนอากาศบ้านร่องเย็นจะดีมากแต่ปัจจุบันต้องเจอกับปัญหาต่างๆของโลกนั่นคือปัญหา มลภาวะเป็นพิษและปัญหาโลกร้อน ซึ่งปัญหาโลกร้อนในปัจจุบันได้สร้างความเดือนร้อนและเป็นปัญหาแก่นานาประเทศ รวมถึงประเทศไทยด้วย เช่นเดียวกันปัญหาภาวะโลกร้อนจึงทำให้อากาศของประเทศไทยในช่วงฤดูร้อน อากาศจะร้อนมากและหมู่บ้านร่องเย็นก็เช่นเดียวกันที่เจอปัญหาอากาศร้อน พอถึงช่วงฤดูร้อนจะทำให้อากาศของหมู่บ้านร่องเย็นร้อนมากและพอถึงฤดูฝน ฝนจะตกหนักมากซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านร่องเย็นอย่างมาก พอถึงช่วงฤดูเก็บเกี่ยวชาวบ้านจะต้องเจอกับปัญหาของอากาศที่ร้อนมากจนไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เต็มที่ ลักษณะของอากาศฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน – กันยายน ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม – มกราคม ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 21-36 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วนเหนียว ดินเหนียว และดินลูกรัง ในที่ดอนเชิงเขามีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เหมาะสำหรับการปลูกพืชทุกชนิดตามสภาพพื้นที่ สภาพดินในหมู่บ้านร่องเย็นจัดอยู่ในชุดดินที่ 15 เป็นสภาพดินดีมาก ปลูกข้าว ไม้ผลได้ดี สภาพดินไม่ค่อยมีปัญหา

จากข้อมูลที่ได้ไปสำรวจ ณ หมู่บ้านร่องเย็น ตำบล หุ่น อำเภอ สอง จังหวัด แพร่ มานั้นผลสำรวจและข้อมูลจากการบรรยายให้ความรู้ของเกษตรกรตำบล พบว่าดินในหมู่บ้านร่องเย็นส่วนใหญ่นั้นเป็นดินร่วนปนทรายเกือบจะทั้งหมด ซึ่งเหมาะสมกับการทำการเกษตรเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนั่นก็เป็นอาชีพหลักของหมู่บ้าน

การใช้ประโยชน์จากดิน นั้นพบว่าส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านเกือบทั้งหมดนั้นใช้ในการทำการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีการปลูกพืชหมุนเวียนกันตลอดทั้งปีโดยไม่ปล่อยให้ดินว่างเลย นั้นอาจจะดูว่าเป็นการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า แต่ก็ส่งผลเสียให้กับสภาพของดินที่แยลงทุกวันถึงแม้ว่าตัว

เกษตรกรเองจะรู้อยู่แล้วก็ตาม ในการทำการเกษตรนั้นจากการสอบถามจากตัวเกษตรกรเองนั้นพบว่าการทำงานเกษตรจะต้องใช้สารเคมีเกือบทั้งหมดเพราะได้ผลดีรวดเร็ว และได้ผลตอบแทนเป็นที่น่าพอใจ เพราะมีภาระที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวมากถึงแม้จะรู้ว่าการทำเช่นนั้นเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมและสภาพของดินในระยะยาวก็ตาม

การใช้ดินร่วมกัน เนื่องจากที่ดินนั้นมีการจัดสรรปันส่วนกันอย่างถูกต้องและแน่นอนอยู่แล้วจึงไม่ค่อยมีปัญหามากนัก แต่มีปัญหาการลึกลงเข้าไปในเขตพื้นที่ของหลวงซึ่งเป็นส่วนน้อยมากไม่ถึงขนาดที่จะทำให้เกิดผลเสียอะไรมากมายจึงไม่เป็นปัญหาดังนั้นการใช้ดินร่วมกันของหมู่บ้านร่องเย็นจึงไม่มีปัญหา เพราะการใช้ดินเป็นการใช้ในขอบเขตของตัวเองที่จะต้องดูแลเอง

ทรัพยากรด้านพืชพรรณ

พืชเศรษฐกิจ เป็นพืชหลักในการสร้างอาชีพและรายได้ ได้แก่ ทำนา เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม - พฤศจิกายน ถั่วเหลือง เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม- พฤศจิกายน ข้าวโพด เริ่มตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม พริก เริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม - เมษายน และยาสูบ เริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม - เมษายน

ผักสวนครัว

ผักสวนครัว หมายถึง ผัก ที่ปลูกเพื่อใช้บริโภคในชีวิตประจำวันภายใน ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการปลูกไม่มากเช่น พริก กระเพรา มะเขือ ตะไคร้ มะกูด มะนาว เป็นต้น

การปลูกผักสวนครัวภายในหมู่บ้านร่องเย็น หมู่ 3 และ 5 นั้นทุกบ้าน มักจะปลูกผักสวนครัวไว้เพื่อบริโภค ภายในครัวเรือน และบางครั้งก็เพื่อเป็นไม้ประดับ หากมีมากเกินไปเกินต่อการบริโภคก็จะนำเอาไปขายบริเวณตลาดสดในเวลาตอนเย็น ผักสวนครัวที่ชาวบ้านในหมู่บ้านร่องเย็นทั้งสองหมู่บ้านมักจะปลูกนั้น ส่วนใหญ่จะปลูกผักที่รับประทานกับลาบ และเป็นผักที่ง่ายต่อการรับประทานสามารถนำมาปรุงอาหารได้ทันทีที่ต้องการเนื่องจากปลูกไว้อยู่แล้ว หากต้องการรับประทานทันทีก็สามารถเก็บมารับประทานได้ เช่น ผักไผ่ สารแหน่(หอมด่วน) ผักชีฝรั่ง ต้นหอม ผักชี มะเขือพวง ชะอม(ผักหละ) ขิง ข่า ตะไคร้ ขมิ้น พริก เป็นต้น

การปลูกผักของชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำการปลูกในบริเวณบ้าน เป็นการปลูกผักที่ว่างขนาดเล็ก หรือภายในภาชนะต่างๆ ขนาดเล็กบริเวณบ้านมีคุณภาพดีปลอดจากสารพิษรวมทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายประจำวัน และจะทำการปลูกแบบง่าย ๆ

ประโยชน์ของการปลูกผักสวนครัวในชุมชน ได้มีผักสดรับประทาน มีคุณค่าอาหารสูง และปลอดจากยาฆ่าแมลง เป็นการประหยัดรายจ่าย ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ได้

ออกกำลังกาย เป็นการฝึกนิสัยสมาชิกในครัวเรือนให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ และได้มีโอกาส
เผื่อแผ่เพื่อนบ้าน และถ้ามีมากอาจขายได้เป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่งด้วย

ประโยชน์เชิงโภชนาการของผักสวนครัว

ผักสวนครัวที่พบมากจะเป็นผักที่ปลูกริมรั้ว และผักพื้นบ้านที่สามารถออกได้ทุกฤดูกาล
และเป็นผักที่ปลูกใช้ทำเป็นอาหาร และมีสรรพคุณทางยาด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นผักที่ไม่จำเป็นต้อง
ไปหาซื้อตามตลาด บางครั้งถ้าเหลือกินเหลือใช้ก็นำไปขายตามตลาดเพื่อเพิ่มรายได้ ผักสวนครัวที่
หมู่บ้านร่องเย็นที่ปลูก มีดังนี้

ตำลึง ส่วนที่ใช้เป็นอาหาร ยอดอ่อน ผลอ่อนของตำลึง รสเย็นรับประทานเป็นผัก

ผักไผ่ ส่วนที่เป็นผัก/ฤดูกาล ยอดอ่อนและใบอ่อน ของผักไผ่รับประทานเป็นผักและ
เป็นเครื่องปรุงรส ออกยอดได้ตลอดปี

สาระแหน่ ส่วนที่เป็นผัก/ฤดูกาล ใบอ่อนยอดอ่อนของสาระแหน่ใช้เป็นผักสามารถ
รับประทานตลอดปี

ผักชีฝรั่ง ทางด้านอาหาร ใบและช่อดอก รับประทานเป็นผักสด หรือนำมาปรุงแต่ง
รสชาติอาหาร ทางด้านสมุนไพร ใบหรือทั้งต้น ลำต้นนั้นทาหรือพอกแก้อาการอักเสบของพิษงู
แมงป่อง ตะขาบ และแมลงมีพิษกัดต่อย น้ำมันหอมระเหยที่กลั่นจากกิ่งและใบ ช่วยบำรุงหัวใจ แก้
เป็นลม หน้ามือ ตาลาย

ผักชี นิยมนำต้นผักชีมาปรุงประกอบอาหาร ทางด้านสมุนไพรจะใช้ส่วนทั้งต้น เป็นยา
ละลายเสมหะ แก้หืดหรือผื่น ขับเหงื่อ ขับลม ท้องอืดท้องเฟ้อ

มะระขี้นก ช่วยเจริญอาหาร ใช้เนื้อของผลที่ยังไม่สุกใช้เป็นอาหาร ผักจิ้ม ต้ม แกง
รักษาเบาหวาน ใช้ผลโตเต็มที่ หั่นเนื้อมะระตากแห้ง ชงน้ำ รับประทานต่างน้ำชา แก้ไข้ ผลต้ม
รับประทานแต่น้ำเป็นยาแก้ไข้ หรือ ต้มน้ำคั้นจากผล ปากเปื่อย ปากเป็นขุย น้ำคั้นจากผลใช้อม
บำรุงระดู ต้มน้ำคั้นจากผล แผล ฝี ใช้ผลตำพอกฝี แก้บวม แก้ ปวด

ชะอม รากของชะอมสรรพคุณแก้ท้องเพื่อขับลมในลำไส้แก้อาการปวดเสียดในท้องได้ดี
ยอดชะอมใบอ่อนมีรสจืดกลื่นฉุน(กลื่นหอมสุขุม)ช่วยลดความร้อนของร่างกายยอดชะอม 100 กรัม
ให้พลัง งานกับสุขภาพ 57 กิโลแคลอรีประกอบด้วยเส้นใย 5.7 กรัมแคลเซียม 58 มิลลิกรัม
ฟอสฟอรัส 80 มิลลิกรัม เหล็ก 4.1 มิลลิกรัมวิตามินเอ 10066 IU วิตามินบีหนึ่ง 0.05 มิลลิกรัม
วิตามินบีสอง 0.5 มิลลิกรัมในอาซิน 1.5 มิลลิกรัมวิตามินซี 58 มิลลิกรัม

ผักเสี้ยว ส่วนที่เป็นผัก/ฤดูกาลใบอ่อนของผักเสี้ยวเป็นผักได้ผักเสี้ยวเป็นไม้ผลัดใบ
ในช่วงปลายฤดูหนาว หรือฤดูแล้งต้นเสี้ยวจะทิ้งใบหมด และจะออกใบอ่อนในเดือนมกราคม-
กุมภาพันธ์การปรุงอาหารผักเสี้ยวเป็นผักที่ชาวเหนือนิยมรับประทานช่วงที่ต้นเสี้ยวออกใบอ่อนใน

ตลาดสดจะมียอดอ่อนใบอ่อนของผักเสี้ยววางขายทั่วไปชาวเหนือนำไปลวกจิ้มน้ำพริกหรือนำไปแกงเช่น แกงกับปลาแกงกับเนื้อ เป็นต้นผักเสี้ยวยังนิยมนำไปแกงรวมกับผักเชียงดา ผักชะอม จะทำให้รสชาติอร่อย

มะเขือพวง ผลดิบของมะเขือพวงใช้เป็นยาแก้ไข้ ขับปัสสาวะและช่วยย่อยอาหาร การกินผลมะเขือพวงดิบเป็นอาหาร (เช่นในเครื่องจิ้มชนิดต่างๆ) ก็คงมีสรรพคุณทางยาด้วยเช่นกัน ส่วนรากของมะเขือพวง ใช้รักษาโรคผาเท้าแตก หรือโรคตาปลา ในด้านเกษตร มะเขือพวงนับเป็นมะเขือที่เหมาะสมกับการเกษตร แบบยั่งยืนที่ไม่ใช้สารเคมี (ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาปราบวัชพืช ฯลฯ) เพราะเป็นมะเขือที่ทนทาน แข็งแรง ต้นสูงใหญ่ และอายุยืนหลายปี ไม่ต้องปลูกและดูแลรักษาเหมือนมะเขือชนิดอื่น การเก็บผลมะเขือพวง ใช้แรงมาก เพราะผลเล็กอยู่บนต้นขนาดใหญ่ จึงเหมาะสำหรับเกษตรกรรายย่อย ที่ใช้แรงงานเป็นหลัก ดังจะเห็นว่าในหมู่บ้านพื้นเมืองดั้งเดิม เช่น ชาวไทยภูเขาต่างๆ นิยมปลูกมะเขือพวงไว้ในระบบเกษตรพื้นบ้าน เช่น วนเกษตร หรือไร่หมุนเวียน ในเขตป่าภาคเหนือและภาคตะวันตก สำหรับผู้ที่ต้องการปลูกผักสวนครัวเอาไว้บริโภคเองในครอบครัว ก็อาจปลูกมะเขือพวงเอาไว้สักต้นก็จะเก็บผลไปประกอบอาหารได้นานหลายปี โดยไม่ต้องปลูกใหม่หรือเอาใจใส่มากเท่าพืชหรือมะเขือชนิดอื่น

ชำ สรรพคุณและส่วนที่นำมาใช้เป็นยา เหง้าอ่อนและแก่ ใช้ทานเป็นยาขับลม แก้ท้องขึ้น ท้องเฟ้อ และใช้ทาภายนอกแก้โรคกลากเกลื้อน

ผักปลัง ยอดอ่อนและดอกอ่อนนำไปต้มลวก หรือนึ่งให้สุก ใช้รับประทานแก้มกับน้ำพริก ชาวเหนือ และชาวอีสานนำยอดอ่อนและดอกอ่อนของผักปลังไป แกงแค แกงส้ม แกงปลาผัดกับแหนม หรือใส่แกงอ่อมหอยก็ได้ นอกจากนี้ผลสุกของผักปลังที่มีสีสีแดงม่วงสามารถนำมาใช้ผสมกับขนม เช่น บัวลอย ขนมเปียกปูน ขนมข้าวตอกไม้ เพื่อให้ขนมมีสีสวยน่ารับประทาน

แค คนไทยทุกภาครับประทานแคเป็นผัก โดยใช้ยอดอ่อนและใบอ่อนลวกให้สุกนำมารับประทานร่วมกับน้ำพริก ดอกอ่อนนำไปปรุงเป็นอาหารได้หลายอย่างแต่ก่อนปรุงอาหารมักจะเอาเกสรตัวผู้ออกเสียก่อนเพื่อความขมลดลงจากนั้นจึงนำไปลวกให้สุกจิ้มน้ำพริกรับประทานหรือนำไปต้มจืดดอกแคหรือ ผัดรวมกับปลา หรือกุ้งก็ได้ตามใจชอบ ส่วนผักอ่อนก็เช่นกัน สามารถนำไปลวกให้สุกนำมารับประทานแก้มกับน้ำพริก สำหรับชาวอีสานนำดอกและยอดอ่อนมานึ่งรับประทานร่วมกับแจ่ว ปน ลาบ ก้อย หรือปรุงเป็น แกงคั่ว แกงอ่อม

โหระพา เป็นยาระบายในรายที่ท้องผูกเป็นประจำใบ-แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ขับลม ขับเหงื่อ ช่วยย่อย แต่งกลิ่นน้ำจากใบ-แก้ไข้ แก้สะอึก หยอดหูแก้ปวด แก้หูติง แก้กลากเกลื้อน ทำให้ประจำเดือนปกติ

ตดหมูตดหมา เป็นอาหาร โค กระบือ สมุนไพร มีกลิ่นเหม็นเขียวเนื่องจากมีสาร Methyl mercaptan เมื่อต้มกลิ่นจะระเหยไป นำมาทำอาหารได้ ทั้งต้น รสขม แก้ตัวร้อน ขับลม แก้ท้องเสีย ขับพยาธิไส้เดือน เป็นยาอายุวัฒนะ ต้มดื่มขับปัสสาวะ ถอนพิษสุรา ยาสูบ พิษจากอาหาร ใบ รสขมแก้พิษงู แก้ปวดฟัน แก้เจ็บ แก้ปวดแสบปวดร้อน ทำเป็นอาหารบำรุงกำลังคนฟื้นไข้ หรือคนชรา ราก รสขมเย็น ฝนหยอดตา แก้ตาฟาง ตาแฉะ ต้มดื่มทำให้อาเจียน ฝนทาแก้ริดสีดวงทวาร ผล ทาพื้นทำให้พื้นมีสีดำ แก้ปวดฟัน

ผักแว่น ยอดอ่อนและใบอ่อนของผักแว่นเป็นผักออกยอดเกือบตลอดปี ชาวเหนือรับประทานผักแว่นโดยการนำมาต้มหรือลวกเป็นผักจิ้มรับประทานร่วมกับน้ำพริก บางคนชอบรับประทานสดและผักแว่นยังนำไปปรุงอาหาร เช่น แกงแค แกงปลาอย่าง และแกงเนื้ออย่าง เป็นต้น

รสและประโยชน์ต่อสุขภาพ ยอดและใบผักแว่นมีรสขมอมหวาน รสชาติอร่อยช่วยให้เจริญอาหาร

ใบบัวบก สามารถลดความดันเลือดได้เนื่องจากจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นให้แก่เส้นเลือด ใบบัวบกจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้เป็นเบาหวานเพราะจะช่วยเพิ่มการไหลเวียนผ่านเส้นเลือดฝอย การแลกเปลี่ยนออกซิเจนผ่านเส้นเลือดฝอย จึงช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดการบวม เส้นประสาทเสื่อม เห็นบชา แขนขาอ่อนแรง นอกจากนี้ใบบัวบกทำให้ผิวหนังเต่งตึงและมีความยืดหยุ่นขึ้น ตลอดจนช่วยป้องกันการเกิดแผลเป็นและช่วยในขบวนการหายของแผล เนื่องจากใบบัวบกจะควบคุมไม่ให้เกิดการสร้างคอลลาเจนบริเวณแผลมากเกินไป ดังนั้นจึงนิยมนำใบบัวบกไปใช้ในการรักษาแผลต่างๆ อาทิเช่น แผลผ่าตัด การปลูกถ่ายผิวหนัง แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก แผลเรื้อรัง หรือแม้แต่แผลจากโรคเรื้อน จากการศึกษาผลการใช้ใบบัวบกเพื่อรักษาโรคเรื้อนและวัณโรคที่ผิวหนัง พบว่าสารอะซิไคโคไซโนในใบบัวบกสามารถทำลายสารเคลือบผิวที่หุ้มแบคทีเรีย (ปกติภูมิคุ้มกันไม่สามารถทำลายสารเคลือบผิวตัวนี้ได้) ทำให้ภูมิคุ้มกันเข้าไปจัดการกับเชื้อแบคทีเรียได้โดยตรง ใบบัวบกจะช่วยลดขนาดของเส้นเลือดหด เนื่องจากใบบัวบกจะทำให้คอลลาเจนที่หุ้มรอบเส้นเลือดดำยืดหยุ่นมากขึ้น ทำให้การไหลเวียนผ่านเส้นเลือดดำเนินไปได้สะดวกขึ้น

พืชสมุนไพร

ความหมายสมุนไพร ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542

สมุนไพร หมายความว่า พืช สัตว์ จุลชีพ ธาตุวัตถุ สารสกัดดั้งเดิมจากพืชหรือสัตว์ ที่ใช้หรือแปลสภาพหรือผสม หรือปรุงเป็นยาหรืออาหารเพื่อการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา หรือ

ป้องกันโรค หรือส่งเสริมสุขภาพร่างกายของมนุษย์ หรือสัตว์ และให้หมายความรวมถึงถิ่นกำเนิด หรือถิ่นที่อยู่ของสิ่งดังกล่าวด้วย

การจัดชุมนุมการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรแห่งชาติครั้งที่ 2 ได้ให้ความหมายของสมุนไพรไว้ดังนี้

สมุนไพร หมายถึง ส่วนที่ได้จากพืช สัตว์ แร่ธาตุที่ยังไม่ได้ผสมหรือแปรรูปใดๆ เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของประเทศ บรรพบุรุษของเราได้เลือกใช้สมุนไพรมาทำยารักษาโรคต่างๆโดยนำมา ผสม ประุงหรือแปรสภาพ เรียกว่า ยาสมุนไพร

สมุนไพรที่เราพบในหมู่บ้านร่องเย็นมาจากการที่คนในหมู่บ้านเข้าไปหาของป่าแล้วรู้จักว่าเป็นสมุนไพรชนิดไหนก็เก็บนำมาทำเป็นยาสมุนไพร และนำมาปลูกในบ้านของตน สมุนไพรที่พบมีดังนี้

ขมิ้นชัน เหง้าสดหรือแห้ง มีสรรพคุณและวิธีใช้ รักษาโรคผิวหนังจำพวกพุพองน้ำเหลืองเสีย โดยใช้เหง้าสดหั่นเป็นแว่นบดละเอียด เอาส่วนน้ำมาทาบริเวณที่เป็นหรือใช้เหง้าแห้ง บดให้ละเอียดนำมาโรยแผล แก้อาการท้องเดินที่ไม่ใช่บิดหรืออหิวาตกโรค โดยใช้เหง้าหั่นเป็นชิ้นๆ ครั้งละ 1 กำมือ น้ำหนักโดยประมาณ สด 10-20 กรัม แห้งหนัก 5-10 กรัม นำมาต้มกับน้ำพอประมาณดื่มให้จืดเหลือ๑ใน๓ แล้วเอามาต้ม วันละครั้ง

บอระเพ็ด ใช้เถาหรือลำต้นสด สรรพคุณและวิธีการ แก้ไข้ ใช้ครั้งละ 2.5 คืบ (30-40 กรัม) ตำคั้นเอาน้ำดื่ม และต้มกับน้ำดื่มก่อนอาหารวันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็น หรือเวลามีอาการ

หญ้าหนวดแมว รสและสรรพคุณยาไทย ขับปัสสาวะ ส่วนที่ใช้ใบหญ้าหนวดแมว วิธีใช้ หญ้าหนวดแมวแก้ขับเบา ทำได้โดยเอาใบแห้ง 4 กรัมหรือ 4 หยิบมือชงกับน้ำร้อน 1 ขวดน้ำปลา เหมือนกับชงน้ำชา ดื่มวันละ 1 ขวด วันละ 3 ครั้งหลังอาหาร ข้อควรระวัง คือ คนป่วยที่เป็นโรคหัวใจห้ามรับประทาน เพราะมีสารโปแตสเซียม

เหงือกปลาหมอ รสและสรรพคุณยาไทย แก้ผดและผื่นคัน เป็นยาแก้ไข้หวัดรักษาโรคปอดบวมถอนพิษ พอกฝีและแผลอักเสบแก้อาการของงูสวัด ส่วนที่ใช้ ลำต้น ใบ วิธีใช้ ใช้ลำต้นสด นำมาต้มน้ำอาบแก้ผดและผื่นคัน หรือใช้ ใบ ต้มกินเป็นยาแก้ไข้หวัด และใช้ใบสด ตำละเอียด ใช้รักษาโรคปอดบวม แล้วพอกถอนพิษ พอกฝีและแผลอักเสบ รากสด นำมาต้มเอาน้ำกินแก้อาการของงูสวัด

ดีปลี รสและสรรพคุณยาไทย รสเผ็ดร้อน ขม บำรุงธาตุ ขับลม และแก้จุกเสียด ส่วนที่ใช้ ผลแก่จัด ตากแดดให้แห้ง วิธีใช้ ใช้ผลแก่แห้งประมาณ 10 ดอก ใส่น้ำประมาณครึ่งลิตร ต้มเอาน้ำดื่ม ถ้าไม่มีดอกใช้เถาต้มแทนได้ เมื่อมีอาการไอ มีเสมหะ ให้ใช้ผลแก่แห้งของดีปลีประมาณขนาดครึ่งผลถึงหนึ่งผลฝนกับมะนาวแทรกเกลือกวาดหรือจิบบ่อยๆ

ฟ้าทลายโจร รสและสรรพคุณยาไทย รสขมเย็น แก้ไข้ แก้ท้องเสีย ส่วนที่ใช้ ใบ และลำต้น วิธีใช้ 1) ยาลูกกลอน นำใบฟ้าทลายโจรสด ล้างให้สะอาด ผึ่งลมให้แห้ง บดให้เป็นผงให้ละเอียด ปั่นกับน้ำผึ้ง เก็บไว้ในขวดแห้งและมิดชิด รับประทานครั้งละ 1.5 กรัม วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารและก่อนนอน 2) ยาดองเหล้า นำใบฟ้าทลายโจรแห้งเขย่าให้เป็นชิ้นเล็กๆ ใส่ในขวดแก้วใช้เหล้าโรงแช่ให้ท่วมยาเล็กน้อยปิดฝาให้แน่น เขย่าขวดหรือคนยาวันละ 1 ครั้ง พอลด 7 วัน กรองเอาน้ำเก็บไว้ในขวดที่มิดชิดและสะอาด รับประทานครั้งละ 1-1-2 ช้อนโต๊ะ(รสขมมาก) วันละ 3-4 ครั้ง ก่อนอาหาร

ยอ รสขมเล็กน้อย ผลยอแก้อาเจียน ขับลม บำรุงธาตุ ส่วนที่ใช้ ผลดิบหรือผลห่ามสด วิธีใช้ ใช้ผลยอหั่นปิ้งพอเหลืองกรอบ ต้มเอาน้ำดื่ม เป็นกระสายยาใช้ร่วมกับยาอื่น แก้คลื่นไส้อาเจียน ผลยอไม่มีพิษเฉียบพลันและใช้เป็นอาหาร จึงใช้เป็นยาแก้อาการคลื่นไส้อาเจียนที่ไม่รุนแรงได้ เลือกเอาผลดิบหรือผลห่าม ผ่านเป็นชิ้นบางอย่างหรือคั่วไฟอ่อนๆให้เหลืองกรอบ ต้มหรือชงน้ำดื่มใช้ครั้งละประมาณ 2 กำมือ (10-15 กรัม) เอาน้ำที่ได้จิบทีละน้อยและบ่อยๆ ครั้งจะได้ผลดีกว่าดื่มทีเดียว

มะระขี้นก เนื้อผลมีรสขม สรรพคุณเจริญอาหาร บำรุงน้ำดี แก้โรคของม้ามและตับ ขับพยาธิ น้ำคั้นจากผลมะระเป็นยาระบายอ่อนๆ อมแก้ปากเปื่อย ปากเป็นขุย ส่วนที่ใช้ เนื้อผลอ่อน เก็บลูกมะระขี้นกเมื่อลูกยังเป็นสีเขียว วิธีใช้ ผลมะระอ่อนใช้รับประทานเป็นยาเจริญอาหาร โดยการต้มให้สุกรับประทานร่วมกับ น้ำพริก ผลมะระสุกห่ามรับประทาน เพราะจะทำให้มีอาการคลื่นไส้อาเจียน

สะเดา รสขม ส่วนที่ใช้ ยอดและดอกสะเดา มักออกยอดและดอกในฤดูหนาว วิธีใช้ ยอดสะเดา หรือดอกสะเดาลวกหรือต้ม รับประทานร่วมกับน้ำปลาหวาน จะช่วยเจริญอาหารได้

รางจืด รางจืดมีประสิทธิภาพในการรักษา คือ รางจืดสายพันธุ์ดอกสีม่วง ส่วนที่ใช้ รากและเถา รับประทาน แก้วร้อนใน กระหายน้ำ ใบและราก ใช้ปรุงเป็นยาถอนพิษไข้ เป็นยาพอกบาดแผล น้ำร้อนลวก ไฟไหม้ ทำลายพิษยาฆ่าแมลง พิษจาก สตรีกนินให้เป็นกลาง พิษจากดื่มเหล้ามากเกินไป หรือยาเบื่อชนิดต่างๆ เข้าสู่ร่างกาย วิธีใช้ เป็นยาถอนพิษจากยาพิษต่างๆ หรือสุรา ใบสด สำหรับคน 10-12 ใบ สำหรับวัวและควาย 20-30 ใบ นำใบสดมาตำผสมกับน้ำซาวข้าวครึ่งแก้ว คั้นเอาแต่น้ำดื่มให้หมดทันทีที่มีอาการ อาจให้ดื่มซ้ำได้อีกใน ½-1 ชั่วโมง ต่อมา รากสด สำหรับคน 1-2 ouncel สำหรับวัวและควาย 2-4 ouncel นำรากมาฝนหรือตำกับน้ำซาวข้าว แล้วดื่มให้หมดทันทีที่มีอาการ อาจให้ดื่มซ้ำได้อีกใน ½-1 ชั่วโมง ต่อมา

สรุปทรัพยากรบ้านร่องเย็น

จากการได้ไปสำรวจพื้นที่ในหมู่บ้าน ร่องเย็น ต.ทุ่งน้าว อ.สอง จ.แพร่ พบว่าในชุมชนมีทรัพยากรที่สำคัญอยู่หลายอย่างแต่ที่หลักๆและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชน และ หมู่บ้านใกล้เคียง มีดังนี้

น้ำ ทรัพยากรน้ำ เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับชุมชนนี้เพราะอาชีพหลักของชุมชนนี้คือเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และจำเป็นต้องพึ่งพาน้ำในขบวนการผลิต ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นมากในชุมชนมีแม่น้ำไหลผ่านและมีการขุดบ่อน้ำ หรือคลองเพื่อเก็บกักน้ำไว้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมถือว่าชุมชนนี้มีทรัพยากรน้ำค่อนข้างที่จะสมบูรณ์มาก

ป่า ทรัพยากรป่า เนื่องจากชุมชนนี้ไม่มีป่าในเขตพื้นที่เป็นของตัวเอง จึงเป็นการใช้ป่าชุมชนร่วมกับ ต.ทุ่งน้าว ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมหลายหมู่บ้าน แต่ไม่ได้ครอบคลุมถึง หมู่บ้านร่องเย็น ดังนั้นทรัพยากรนี้จึงไม่ค่อยมีส่วนสำคัญเท่าที่ควรในการดำเนินชีวิต เพราะป่านั้นอยู่ไกลจากหมู่บ้านพอสมควร การใช้ทรัพยากรนี้จึงมีแต่การหาของป่า สัตว์ป่า มาบริโภคในครอบครัวหรือถ้ามากกว่านั้นคือการนำเอาไปขายบ้างในบางส่วน

ดิน ทรัพยากรดิน ดังที่กล่าวเอาไว้ข้างต้นแล้วว่าการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านในชุมชน คือการประกอบอาชีพหลัก และอาชีพนั้นคือเกษตรกรรมซึ่งอาชีพนี้ใช้ดินเป็นหลักในการทำ ดังนั้นทรัพยากรดินจึงจำเป็นมาก ซึ่งดินในหมู่บ้านนั้นเป็นดินที่ค่อนข้างสมบูรณ์มีแร่ธาตุและชนิดของดินที่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรม จึงส่งผลให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้ผลดีและได้รับผลตอบแทนเป็นที่น่าภูมิใจ

ประโยชน์

ประโยชน์ที่ชาวบ้านได้รับจากทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ในการใช้ทรัพยากรของชาวบ้านนั้นได้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และมีการจัดสรรทรัพยากรกันอย่างเท่าเทียม ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบเพราะมีการสร้างระเบียบในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ประโยชน์ที่ได้รับจากทรัพยากรนั้นการได้ประกอบอาชีพที่เป็นอาชีพหลักของครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีรายได้ ได้อุปโภค บริโภค ประโยชน์ เหล่านี้นั้นเกิดจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้านทั้งสิ้น

การใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดของชุมชน

การใช้ทรัพยากรทางด้านแหล่งน้ำชาวบ้านจะไม่ปล่อยแหล่งน้ำธรรมชาติให้อยู่ว่างเปล่า จะมีการหาอาชีพให้กับตนเองคือการเลี้ยงปลาในกระชังและนอกจากนั้นแล้วชาวบ้านยังหาปลามาปล่อยไว้ในแหล่งน้ำเมื่อมีงานหรือเทศกาลก็จะมาจับไปรับประทานกันเองภายในหมู่บ้าน

ทรัพยากรที่นำมาใช้ทางการเกษตรชาวบ้านจะเลือกพืชให้เหมาะกับฤดูกาลเพื่อจะได้ราคาดีและจะได้ประหยัดน้ำและจะได้ใช้ในการปลูกพืชชนิดอื่น

ทางด้านการดำเนินชีวิตของประชากรคือ ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่มีแนวคิดที่เป็นจุดเด่นของหมู่บ้านและนำความคิดมาเผยแพร่และสร้างอาชีพให้กับชาวบ้าน คือการนำขางข้าวโพดที่ไม่ใช้แล้วมาเผาให้เป็นผงละเอียดแล้วนำมาทำถ่านอัดแท่งเป็นอาชีพเสริมอีกอย่างหนึ่งและทรัพยากรทางการเกษตรที่ไม่ใช้ก็นำมาหมักให้เป็นปุ๋ยไว้ขายสร้างรายได้อีกทางหนึ่งทั้งหมดนี้เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดของหมู่บ้านและควรปฏิบัติต่อไปเพื่อเป็นแบบอย่างแก่สังคม

การดูแลรักษาให้ลูกหลานได้ใช้ในอนาคต

จากการที่ได้ไปสำรวจชาวบ้านจะช่วยกันดูแลแหล่งน้ำ โรงเรียน วัด และรวมถึงวัฒนธรรมประเพณีที่ทำสืบต่อกันมาช้านานและสิ่งที่ประทับใจมากที่สุด คือ ความสามัคคีของชาวบ้านและจะช่วยเหลือกันเสมอมาช่วยกันทำนุบำรุงโรงเรียน วัด ให้อยู่ในสภาพที่ดีเพื่อให้เยาวชนในหมู่บ้านได้ใช้ในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีบ้านจะมีผู้ที่มีความสามารถในการเล่นดนตรีพื้นเมืองทางภาคเหนือ และชาวบ้านก็จะนำบุตรหลานของตนไปฝากเพื่อหัดเล่นดนตรีหรือบางโอกาสก็จะมาสอนให้ที่โรงเรียนเพื่อให้ลูกหลานได้สืบสานกันต่อไป

การสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชน ศึกษาถึงวิถีของชาวบ้านหมู่ 3 และหมู่ 5 ในการสร้างความพร้อมภูมิคุ้มกันของชุมชนที่ทำให้บ้านร่องเย็นเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ประกอบไปด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านการศึกษา ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ด้านชีวิตจิตใจด้านอนามัย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนบ้านร่องเย็น มีการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยได้มีการปลูกจิตสำนึกให้คนในหมู่บ้าน เกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยในชุมชนมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้ค่า เพื่อเป็นการป้องกันปัญหา การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษโดยในหมู่บ้านได้มีการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ภายในหมู่บ้านมีการแยกประเภทขยะ ขยะแห้ง ขยะเปียก วางไว้ตามจุด ของแต่ละครอบครัวในหมู่ 3 เพื่อป้องกันปัญหาขยะล้นเมืองและก่อให้เกิดมลพิษทั้งทางน้ำและอากาศนี้ได้มีการประชุมหารือกันก่อนในหมู่บ้านถึงชุมชนขั้นตอนการกำจัดขยะ โดยที่นี่มีการกำจัดขยะด้วยวิธีการฝังกลบให้ห่างไกลและแหล่งน้ำ

ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนบ้านร่องเย็น มีการทำการเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การปลูกข้าว ข้าวโพด ยาสูบ เป็นหลักในการหมุนเวียนกันโดย ไม่มีครอบครัวไหนรวยที่สุดและจนที่สุดในหมู่บ้านจะมีการใส่สารเคมีน้อยลงและจะใช้น้ำยามากชีวภาพ มีการใช้น้ำยามักจุลินทรีย์และลด

การใช้สารเคมี โดยเน้นให้ทุกคนในหมู่บ้านเพาะปลูกพืชผักสวนครัวตามบริเวณรอบบ้านของตนเองโดยที่จะได้ไม่ต้องซื้อเป็นการใช้ชีวิตแบบพอเพียง

หากถามคนที่นี่เขามีความภูมิใจใหม่กับสิ่งที่เขาเป็นอยู่ก็ต้องได้ยินเป็นเสียงเดียวกันเป็นแนวว่า"ภูมิใจ"สิ่งที่พบเห็นเป็นประจำสำหรับที่นี่คือภาพของชาวบ้านที่ตื่นแต่เช้าเพื่อไปทำการเกษตร ทั่วครอบครัวเขามีการปลูกฝังให้ลูกหลานให้เป็นคนที่ยัน อดทน เรียนรู้ และสู้งาน และนอกจากนั้นในหมู่บ้านยังมีการรวมกันจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านโดยสมาชิกในหมู่บ้านรวมกลุ่มกัน มีประธานกลุ่มเป็นผู้บริหารทางการ โดยให้ทุกคนในหมู่บ้านฝากเงินไว้กับธนาคารหมู่บ้าน โครงการออมทรัพย์วันละบาทกับธนาคาร(ช.ก.ส) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่ทำให้ชุมชน มีความเข้มแข็ง และมีกองทุนในหมู่บ้านไว้ช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้มีปัญหา

ด้านสังคม ชุมชนบ้านร่องเย็นมีสภาพสังคมเป็นแบบพึ่งอาศัยกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเพื่อเอื้อแก่ใช้วัฒนธรรมการพึ่งพาอาศัยกับแบบสังคมชนบท ถึงแม้ภายนอกจะโอบล้อมไปด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ก็ยังมีบางสิ่งบางอย่างอาจสูญหายไปแล้วพร้อมๆ กับการจากไปของคนรุ่นเก่า ซึ่งก็ยังมีภาพความเป็นชุมชนบ้านร่องเย็นทั้งสองหมู่บ้าน นั่นก็คือการแบ่งปัน ช่วยเหลือกัน

ด้านการเมือง เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตย ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาในการซื้อขายเสียงเน้นหลักความยุติธรรม ซึ่งชุมชนมีวิธีการเกี่ยวกับเดินขบวนรณรงค์ในเรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงในหมู่บ้านเพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้าน รู้ถึงหลักประชาธิปไตยที่แท้จริงไม่อนอหลับทับสิทธิ การให้ประชาสัมพันธ์โดยการกระจายเสียงในหมู่บ้านให้ทุกคนได้รู้ถึงประชาธิปไตยในการเลือกตั้งในแต่ละครั้ง และจัดหาวิทยากรให้ความรู้แก่ทุกคนในหมู่บ้าน

ด้านการศึกษา ชุมชนบ้านร่องเย็น ให้ความสำคัญในเรื่องของการศึกษา จึงได้มีการส่งเสริมการศึกษาต่อ ในทางภาคบังคับอย่างน้อย 12 ปี ให้กับเด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาสด้วย โดยมีการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนที่ไม่มีการศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียน ผ่านทางการบริการการศึกษาออกโรงเรียน (กศน.) ตั้งแต่ ป.1 - ม.6 สามารถเรียนผ่านทางดาวเทียม นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เด็กชั้นประถมศึกษาได้มีการเรียนการสอนผ่านทางดาวเทียม ทำให้ เด็ก ๆ มีความกระตือรือร้นในการศึกษาเล่าเรียนและมีความมุ่งมั่นในความตั้งใจ เพื่ออนาคตในวันข้างหน้า และยังมีการปลูกจิตสำนึกให้เด็กมีความรักในชุมชนและท้องถิ่น เช่น มีโครงการ อสม.น้อย ร่วมกับชุมชน เป็นต้น

ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ น้ำเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งเพราะทุกครอบครัวในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค จึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทางด้านแหล่งน้ำและการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและราคาสูงเพื่อหารายได้ให้แก่ชุมชน จึงได้มีการตั้งโครงการสำหรับหมู่บ้าน ที่ส่งเสริมทางด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ ดังนี้

1) โครงการก่อสร้างขังลำเหมือง สาย 2 R ได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งน้ำว จำนวน 70,500 บาท และได้มีการดำเนินการก่อสร้าง คาดลิ่งเหมือง (คสล) สายแยกซอย 2 R ถึงห้วยน้ำซึกบ้านร่องเย็นหมู่ที่ 3 ต. ทุ่งน้ำว ขนาดร่องกว้าง 0.50 เมตร หนา 0.70 ยาวรวม 65 เมตร ลึก 0.50 เมตร หนา 0.70 เมตร

2) โครงการขุดลอกขังลำเหมืองสายซอย 2 R หมู่ 2 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งน้ำว 75,500 ได้ทำการขุดลอกร่องเหมืองสายซอย 2 R บ้านร่องเย็นหมู่ที่ 3 ขนาดปากกว้าง 3 เมตร ยาวรวม 900 เมตร ลึก 2 เมตร กว้าง 1 เมตร พร้อมตกแต่งทางทั้งสองข้าง หรือ ปริมาณดินขุดไม่น้อยกว่า 3,600 ลูกบาศก์เมตร

ด้าน ชีวิตจิตใจ ด้านอนามัย มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยทุกเพศ ทุกวัย โดยผู้สูงอายุ จะมีการตรวจสุขภาพอนามัยประจำเดือนและมีการออกกำลังกายให้เหมาะสมกับ อายุเหมาะสม ร่างกาย,วัย ในวัยกลางคนและวัยรุ่นมีการส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย โดยการ เล่น กีฬา เดิน แอโรบิค เป็นประจำทุกเย็น ประกอบกับ การรับประทานอาหารที่ปลอดภัยพิช จึงทำให้ประชาชนมีอายุยืนในหมู่บ้าน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ และมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มีผิวพรรณที่อ่อนกว่าวัย

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน บ้านร่องเย็น ส่งเสริมให้ทุกคนในหมู่บ้านมีระบบ มีพื้นฐานต่าง ๆ ที่ได้มาตรฐานเป็นแบบเดียวกัน อำนวยความสะดวกกับผู้คนในชุมชน โครงการที่เกิดขึ้นคือ

1) โครงการลงลูกรังถนน สายคันคลองห้วยผาจับ ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งน้ำวจำนวน 30,500 บาท ได้ดำเนินการลงลูกรังปรับปรุงซ่อมแซมถนนลูกรังห้วยผาจับ บ้านร่องเย็นหมู่ 3 ขนาดกว้าง 3 เมตร ยาวรวม 650 เมตร หนา 0.20 เมตร หรือ ปริมาณดินลูกรังไม่น้อยกว่า 500 ลูกบาศก์เมตร

2) โครงการสนับสนุนงบประมาณซ่อมแซมไฟกิ่ง ม.1- ม 5 องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งน้ำว สนับสนุนงบประมาณจำนวน 5 หมู่บ้าน 1-5 หมู่ โดยจัดซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น หลอดไฟ สายไฟ 52,555 บาท

ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน

ปราชญ์ชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน คือ ผู้มีความรู้ที่เฉพาะทางโดยได้เล่าเรียนสืบทอดมาจากบรรพบุรุษโดยศึกษามาจากประสบการณ์จริง และเป็นผู้ที่สามารถสืบทอดไปสู่ยังรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป ปราชญ์ชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีทั้งมรดกและมีทั้งสมบัติทางปัญญา ล้วนเป็นคุณทรัพย์ทางปัญญาที่สำคัญของแผ่นดิน ควรแก่การสืบสานสู่คนรุ่นหลังต่อไป

ปราชญ์ชุมชนบ้านร่องเย็น หมู่ 3

ด้านจักสาน

1) นายปิ่น หล่ายแก้ว อายุ 73 ปี เกิดปี 2577 ที่อยู่ 1/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้ำ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลัก ปลูกผักสวนครัว อาชีพเสริม จักสาน ความสามารถพิเศษ สาน เครื่องจักสานไม้ไผ่ ปลูกมด แข่ง หวด (ที่นึ่งข้าว) การสืบทอด เริ่มจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง แรงบันดาลใจ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งน้ำได้มีโครงการอบรม จึงทำให้มีความชอบหลังจากไปอบรมมา คุณสมบัติ มีใจรัก มีความขยัน อดทน รอบคอบ มีใจเย็น รายได้ วันละ 50 บาท การถ่ายทอด ถ้ามีผู้ที่สนใจก็จะสืบทอดให้โดยการมาศึกษาด้วยตนเอง มาฝึกหัดทำ สืบทอดแบบ ไม่หวังวิชาความรู้ แนวคิด น่าจะสูญหาย เพราะว่ามีผู้ที่สนใจในการจักสานนั้นเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น ไม่ค่อยมีผู้ที่สนใจ

2) นายคำ ร่องศักดิ์ อายุ 70 ปี เกิดปี 2480 ที่อยู่ 149 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้ำ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมจักสาน ความสามารถพิเศษ สาน เครื่องจักสานไม้ไผ่ ปลูกมด แข่ง หวด (ที่นึ่งข้าว) การสืบทอด เริ่มจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองบวกกับใจรักในด้านการจักสาน อาศัยวิธีการแบบครูพักลักจำ แล้วนำมาฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ นอกจากนี้ยังได้รับการฝึกอบรมอาชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งน้ำ จากนั้นก็มีการรวมกลุ่มกันกับชาวบ้านที่มีความสนใจในด้านการจักสาน แรงบันดาลใจ เกิดจากความชอบส่วนตัวในงานจักสาน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทำเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว คุณสมบัติ มีใจรัก ตั้งใจจริง มุ่งมั่น มีความขยัน อดทน รอบคอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รายได้ เมื่อมีคนต้องการก็จะมาสั่งทำที่บ้าน หรืออาจจะมาซื้อเองที่บ้าน รายได้เป็นปีปีละ 1,000 บาท การถ่ายทอด ให้กับบุคคลที่มีความสนใจในด้านงานจักสาน บุคคลใดสนใจต้องมีการมาฝึกหัดด้วยตนเอง แนวคิด จะมีการขยายโอกาสให้กับเด็ก ๆเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยที่จะขยายไปในโรงเรียน โดยเริ่มจาก เด็กเยาวชนโรงเรียนวัดร่องเย็น เพื่อเป็นการปลูกฝังและให้มีการสืบสานและสืบทอดงานหัตถกรรมงานจักสานต่อไปในอนาคต

3) นายนิยม ไหมคำ อายุ 41 ปี เกิดปี 2509 ที่อยู่ 5/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลัก เกษตรกร อาชีพเสริม จักสาน ความสามารถพิเศษ สาน เครื่องจักสานไม้ไผ่ ช่าง สุ่ม หวด (ที่นั่งข้าว) การสืบทอดเรียนรู้มาจากบิดาและศึกษาด้วยตัวเองจากประสบการณ์ นอกจากนี้ยังได้รับการฝึกอบรมอาชีพจากองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งน้าว จากนั้นก็มีการรวมกลุ่มกันกับสมาชิก แรงบันดาลใจ เกิดจากความชอบส่วนตัวในงานจักสาน มาจากบิดา เนื่องด้วยความสามารถทำงานทางด้านการเกษตรได้เหมือนชาวบ้านปกติ คุณสมบัติ มีใจรัก ตั้งใจจริง มุ่งมั่น มีความขยัน อดทน รอบคอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รายได้ เมื่อมีคนต้องการก็จะมาสั่งทำที่บ้าน หรืออาจจะมาซื้อเองที่บ้าน การถ่ายทอดบุคคลที่จะรับการถ่ายทอดต้องมีความสนใจ และรักที่จะทำงานด้านจักสาน

4) นางจัน ไหมคำ อายุ 64 ปี ปีเกิด 2486 ที่อยู่ 5/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลัก เกษตรกรอาชีพเสริม สานยกยอ ความสามารถพิเศษ สาน เครื่องจักสานไม้ไผ่ ยกยอ สวิง แห อวน การสืบทอด เรียนรู้โดยการสังเกตจากเพื่อนบ้าน แล้วกลับมาหัดทำด้วยตัวเองจนชำนาญแรงบันดาลใจเพื่อให้มีอุปกรณ์ใช้ในครัวเรือนและเพื่อจำหน่ายหารายได้เสริมให้กับครอบครัว คุณสมบัติ มีความละเอียด ปรานีต รอบคอบ สายตาดี สมาธิแน่น มีความขยัน อดทน รอบคอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รายได้ 4,000-5,000 บาทต่อปี ระยะเวลาในการทำจะขึ้นอยู่กับขนาดและชนิดของงาน ซึ่งผลงานในแต่ละชิ้นมีขนาดไม่เท่ากัน มีตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึง 6 ศอก ใช้ระยะเวลาสูงสุด 5 เดือน

5) นายทาน หล่ายห้า อายุ 73 ปี ปีเกิด 2477 ที่อยู่ 85/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลัก เกษตรกร อาชีพเสริมจักสาน ความสามารถพิเศษ สาน เครื่องจักสานไม้ไผ่ ปลูกมิด เข่ง หวด (ที่นั่งข้าว) การสืบทอด เริ่มจากการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเองประกอบกับการที่ตนเองนั้นมีใจรักในด้านของงานสาน อาศัยวิธีการแบบครูพักลักจำ ลองผิดลองถูก การสังเกต การดัดแปลงชิ้นงานจากผู้อื่นแล้วนำมาฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ แรงบันดาลใจเกิดจากความชอบส่วนตัวในงานจักสาน ไม่ต้องหาซื้อเครื่องใช้ในครัวเรือน คุณสมบัติ มีใจรัก ตั้งใจจริง มุ่งมั่น มีความขยัน อดทน รอบคอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รายได้ ปีละประมาณ 8,000 บาท การถ่ายทอด ให้กับบุคคลที่มีความสนใจในด้านงานจักสาน บุคคลใดสนใจต้องมีการมาฝึกหัดด้วยตนเอง แนวคิด จะอนุรักษ์สืบสานการจักสานให้คงอยู่สืบไป

6) นายปิ่น เตปะนะ อายุ 75 ปี เกิดวันที่ 13 ตุลาคม 2475 ที่อยู่ 154 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักปลูกผักสวนครัว อาชีพเสริมจักสาน ความสามารถพิเศษ สาน เครื่องจักสานไม้ไผ่ ปลูกมิด แข่ง หวด (ที่นิ่งข้าว) การสืบทอด เริ่มจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง แรงบันดาลใจ องค์กรการบริหารส่วนตำบลทุ่งน้าวได้มีโครงการอบรม จึงทำให้มีความชอบหลังจากไปอบรมมา คุณสมบัติ มีใจรัก มีความขยัน อดทน รอบคอบ ใจเย็น รายได้ ไม่แน่นอน การถ่ายทอด ถ้ามีผู้ที่สนใจก็จะสืบทอดให้โดยการมาศึกษาด้วยตนเอง มาฝึกหัดทำ สืบทอดแบบ ไม่หวังวิชาความรู้ แนวคิด จะสูญหาย เพราะว่ามีผู้ที่สนใจในการจักสานนั้นเพียง 20 เปอร์เซนต์เท่านั้น ไม่ค่อยมีผู้ที่สนใจ

พิธีกรรมความเชื่อ

1) นางต่วน ปินะสุ อายุ 72 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2477 ที่อยู่ 12 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักรับจ้าง ความสามารถ เป็นช่างทอ (เจ้าพ่อคำขาว) การสืบทอด เจ้าพ่อจะเลือกเอง เทพนิมิต คุณสมบัติของคนที่ทำ อยู่ในศีลธรรม แรงบันดาลใจช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อนในเรื่องที่มองไม่เห็น การถ่ายทอด เจ้าพ่อท่านจะเป็นผู้เลือกเอง สิ่งที่ควรปฏิบัติ ต้องอยู่ในศีลธรรม ห้ามลอดใต้ที่ตากผ้า ห้ามทานเนื้อสัตว์ที่เป็นโรคตาย วันของขมาดำหัว วันที่ 16 เมษายน ของทุกปี

2) นางกวง อุดธรรมใจ อายุ 88 ปี เกิดวันที่ 10 สิงหาคม 2463 ที่อยู่ 11/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ความสามารถพิเศษ เป็นช่างทอ การสืบทอด สืบทอดมาจากจังหวัดเชียงราย สืบทอดมาจากมารดาของตนเอง แรงบันดาลใจ ความชอบ และอยากสืบทอดพิธีกรรมนี้ให้คงอยู่ต่อไป คุณสมบัติมีความชอบในตัวเอง ชื่อสัตย์ ไม่หวังผลประโยชน์ ควรอยู่ในศีลธรรม รายได้ แล้วแต่ผู้ที่มาหาจะให้ ไม่แน่นอน การถ่ายทอด การถ่ายทอดนั้นองค์เจ้าพ่อจะเป็นผู้เลือกเอง ท่านจะเอาผู้ที่อยู่ในศีลธรรม อุดมการณ์ ชื่อสัตย์ต่ออาชีพของตนเอง ไม่มีการหลอกลวง

3) นายทรวง จำปา อายุ 59 ปี เกิดวันที่ 4 พฤศจิกายน 2491 อยู่บ้านเลขที่ 102/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีความสามารถเรียกขวัญ อาชีพหลักเกษตรกรรม การสืบทอดได้ศึกษาเล่าเรียนมาตอนเป็นสามเณรศึกษาจากตำราหมอเมือง คุณสมบัติของคนที่ทำจะเป็นคนเพื่อสังคม เสียสละ ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม แรงบันดาลใจ ชอบ อยากสืบทอดประเพณีไม่ให้สูญหาย และมีรายได้ไม่แน่นอนส่วนใหญ่ได้มาจากอาชีพหลัก การถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สนใจจะเรียน เป็นวิทยากรบางครั้ง ถ้ามีคนสนใจ ให้พ่อแม่มามอบ

ลูกหลานให้กับครูอาจารย์ผู้สอนโดยสอนไปเรื่อยๆ ถ้ามีเวลาก็สอน ถ้าไม่มีเวลารว่างก็จะไม่สอน ไม่กำหนดเวลา แนวคิดต้องการไม่สูญหาย เพราะยังมีรุ่นลูก รุ่นหลานคอยสืบทอดอยู่เพราะวิธีการเรียกขวัญยังเป็นพิธีกรรมที่คนส่วนใหญ่สนใจ เคล็ดลับการทำให้รักษาคุณภาพเสียงโดยการต้มน้ำส้ม น้ำอุ่น เพื่อไม่ให้เสียงแตกดูแลรักษาเสียง ดูแลสุขภาพให้แข็งแรง การเตรียมตัวต้องขยันท่องจำเพื่อไม่ให้ลืม

4) นายอินทร จินารักษ์ อายุ 79 ปี เกิดวันที่ 15 เมษายน 2471 อยู่บ้านเลขที่ 102/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ มีอาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมรับสะเดาะเคราะห์ การสืบทอด สืบทอดมาจากอาจารย์จันทร์ บ้านหนองเล็ง ประมาณ 30-40 ปีและเคยบวชเรียนมา ศึกษาตั้งแต่ตอนบวชเรียน คุณสมบัติของคนที่ต้องมีความสนใจและเต็มใจที่จะเล่าเรียนศึกษา แรงบันดาลใจเริ่มจากคนสมัยก่อนไม่มีคนที่จะสืบทอด มีความชอบ ไม่อยากให้สูญหาย การถ่ายทอดให้กับผู้ที่มีความสนใจ และตั้งใจที่จะมาศึกษาเล่าเรียน อุดมการณ์ต้องการให้ชาวบ้านอยู่ดีมีสุข ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ

5) นายดี ร่องระกำ อายุ 65 ปี เกิดวันที่ 9 มิถุนายน 2485 อยู่บ้านเลขที่ 101 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมหมอบีดเป่า การสืบทอดมาจากพ่อของภรรยา และตำราเมืองมีการจดบันทึกไว้ แรงบันดาลใจศึกษาเรียนรู้เป็นความรู้ คุณสมบัติ ชื่อสัตย์ สุจริต ไม่หลอกลวงผู้อื่น การถ่ายทอดสืบทอดให้กับบุคคลที่สนใจ โดยการให้มาจดบันทึกวิชาตำราต่อไป อุดมการณ์ชื่อสัตย์ต่ออาชีพของตนเอง

ด้านการเกษตร

1) นางรุ่ง กั้นโบราณ อายุ 44 ปี เกิดวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2506 อยู่บ้านเลขที่ 2/3 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร(ผสมผสาน) อาชีพเสริมเลี้ยงหมู การสืบทอดเรียนรู้ด้วยตนเองและได้จากการอบรมจากทางราชการ คุณสมบัติของคนที่ทำ ขยัน อดทน หมั่นเพียร แรงบันดาลใจไม่เบียดเบียนใคร และหารายได้เสริมให้ครอบครัว รายได้ปีละ 100,000 บาท อุดมการณ์ของตัวเองทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค

2) นายยศ ร่องแก้ว อายุ 58 ปี เกิดปี 2492 บ้านเลขที่ 86/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักปลูกข้าว อาชีพเสริมปลูกยาสูบ การสืบทอดบิดามารดามีอาชีพมาก่อน คุณสมบัติของคนที่ต้องขยัน อดทน หมั่นเพียร ส่วนแรงบันดาลใจทำนามีรายได้ดี และเป็นอาชีพสืบทอดมาจากรุ่นพ่อแม่ รายได้ปีละเกือบ 100,000 บาท เมื่อหลักต้นทุน

การผลิตรวมทั้งต้นทุนการจ้างงานแล้ว จะเหลือ ประมาณ 50,000 บาท อุดมการณ์ต้องทำให้ดีที่สุด ทำแล้วราคาก็จะดีตามมา

ด้านศิลปะคนตรีพื้นเมือง

1) นางสาวลัย อุดมธรรมชัย อายุ 55 ปี เกิดวันที่ 20 มิถุนายน 2495 ที่อยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกรกรรม อาชีพเสริม ผลิตข้าว กุ้ง ความสามารถพิเศษดนตรีพื้นเมือง การสืบทอดหัวหน้าหน่วยควบคุมโรคติดต่อ จังหวัดน่าน และเป็นประชาชนบ้านร่องเย็นด้วย ได้มาสอนทุกวันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ แรงบันดาลใจ อยากสืบทอดศิลปะพื้นบ้าน ให้คงอยู่ คุณสมบัติมีพรสวรรค์ ความชอบส่วนตัว การถ่ายทอดมีลูกศิษย์ต่างบ้านมาเล่าเรียน เป็นวิทยากรให้ความรู้ สืบทอดให้กับผู้ที่มีความสนใจ อยากเรียน อุดมการณ์ไม่อยากจะให้ศิลปะพื้นบ้านสูญหายไปจากหมู่บ้าน

2) นางวรรลี สุจิตร์ อายุ 64 ปี เกิดวันที่ 28 กรกฎาคม 2486 อยู่บ้านเลขที่ 145 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลัก ศิลปิน(ขอพื้นบ้าน)ความสามารถพิเศษขอพื้นบ้าน การสืบทอดสืบทอดมาจากมารดาเพราะ เป็นลูกหลานศิลปิน แรงบันดาลใจมาจากมารดา เพราะมารดามีอาชีพเป็นศิลปินขอ คุณสมบัติมีพรสวรรค์ ความชอบส่วนตัว การถ่ายทอดมีลูกศิษย์ต่างบ้านมาเล่าเรียน เป็นวิทยากรให้ความรู้ สืบทอดให้กับผู้ที่มีความสนใจ อยากเรียน อุดมการณ์มีความมั่นคง หมั่นรำเรียนศึกษา มีความซื่อสัตย์ต่อวงดนตรี

ด้านอาหาร

1) นางกุศล ร่องเสียบ อายุ 36 ปี เกิดวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2504 ที่อยู่ หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกรกรรม อาชีพเสริมทำขนมไทย การสืบทอดจากบิดามารดาและได้รับการเข้าอบรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการสังเกต คุณสมบัติของคนที่ทำมีความชอบเป็นหลัก และตั้งใจในการทำขนม แรงบันดาลใจอยากทำและชอบทำขนมมาตั้งแต่เด็ก ๆ ได้รับการชิมชมมาจากบิดามารดา รายได้วันละ 300-400 บาท หักต้นทุนแล้วจะได้กำไรวันละ 100 บาท การถ่ายทอดเรียนรู้จากการทำ การช่วยเหลือในการช่วยทำขนม อุดมการณ์ทำให้คนซื้อชอบ และทำตามใจคนซื้อ เน้นคุณภาพและความอร่อย แนวคิดถ้าหากไม่มีคนสืบทอดขนมไทยก็มักจะหายไป

2) นายทรงวุฒิ สานเวศน์ อายุ 34 ปี เกิดวันที่ 23 เมษายน 2510 ที่อยู่ 21 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมสุราพื้นบ้าน การสืบทอดได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดา คุณสมบัติของคนที่ทำต้องมีใจรัก ขยันอดทน แรงบันดาลใจทำแล้วสามารถมีรายได้เลี้ยงครอบครัว รายได้ 10,000-12,000 บาทต่อปี การถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สนใจ โดยการสอนให้ฝึกหัดทำและสืบทอดให้กับลูกหลาน อุณหภูมิไม่หลอกลวงคนกิน ไม่ใช่สารต่างๆ ลงในเหล้า

ด้านช่างปูนช่างไม้

1) นายโชติ หล่ายแก้ว อายุ 54 ปี เกิดปี 2497 ที่อยู่ 3/1 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมสร้างบ้าน ความสามารถพิเศษเป็นช่างไม้ ช่างปูน การสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ด้านช่างไม้ แรงบันดาลใจเป็นอาชีพไม่ยุ่งยาก สามารถทำได้ตลอดไม่ตกงาน ความมุ่งมั่นที่จะทำ คุณสมบัติ มีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจ ขยัน หมั่นเพียร รายได้ 200 บาทต่อวัน อุณหภูมิ การทำงานทุกอย่างต้องมีคุณภาพ มีความสมดุล ไม่เอาัดเอาเปรียบ สูตรเด็ดเคล็ดลับ พื้นฐานต้องดี มั่นคง ในการสร้างสิ่งก่อสร้าง การถ่ายทอดได้เปิดโอกาสถ่ายทอดให้คนที่ต้องการเรียนรู้ได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ใช้ความคิดมั่นคงถ่ายทอด ไปเรื่อยๆ

ด้านการเลี้ยงไก่ชน

1) นายเสถียร ร่องเสียบ อายุ 47 ปี เกิดวันที่ 22 สิงหาคม 2503 ที่อยู่ 80 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมเลี้ยงไก่ชน การสืบทอดชอบกีฬาประเภทไก่ชน คุณสมบัติของคนที่ทำต้องเป็นผู้ที่รักไก่ ชอบกีฬาด้านนี้ คือไก่ชน แรงบันดาลใจใจมีใจรัก ชอบ เพราะไก่เป็นนักสู้ รายได้ถ้าไก่ดีจริงจะมีราคาเกือบตัวละ 10,000 บาท ในหมู่บ้านขายตัวละ 1,000 บาท การถ่ายทอด ถ้ามีผู้ที่สนใจ ต้องมาฝึกหัดเลี้ยงไก่ก่อน อุณหภูมิเลี้ยงไก่ด้วยความรัก

ด้านการผลิตข้าวกล้อง

1) นางสาววลัย อุตธรรมชัย อายุ 55 ปี เกิดวันที่ 20 มิถุนายน 2495 ที่อยู่ 2/2 หมู่ที่ 3 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกรรวม อาชีพเสริม ทำข้าวกล้อง การสืบทอดมาจากชาวเขาในอำเภอสองที่ทำข้าวซ้อมมือ แรงบันดาลใจเกิดจากการเป็นโรคมือขาเท้าชา จนกระดูกมือและเท้าไม่ได้ เกิดมีแนวคิดจากการเห็นชาวเขาในอำเภอสอง ทำข้าวซ้อมมือ

อยู่ จึงชื่อมารับประทานเมื่อรับประทานเข้าไปแล้วเป็นเวลานานๆ สามารถทำให้อาการที่เป็นอยู่รู้สึกดีขึ้น และหายในที่สุด คุณสมบัติดีต้องมีความขยัน มีความอดทน รายได้ขายข้าวก็โลกรั้มละ 35 บาท การถ่ายทอดมาช่วยกันทำและสอนไปด้วย มีการจัดตั้งกลุ่มทำข้าวหอมมือ จะนำครกกระเดื่องไปไว้ที่โรงเรียนวัดร่องเย็นสอนให้เด็กๆที่โรงเรียนทำ อุดมการณ์ทำสะอาดถูกหลักอนามัย ไม่โกงคนซื้อ

ตารางที่ 1 ประชาชนชุมชนบ้านร่องเย็น หมู่ 3 ตำบลทุ่งน้าว

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	อายุ(ปี)	บ้านเลขที่	ภูมิปัญญาท้องถิ่น
1	นายปิ่น หล่ายแก้ว	73	1/1	จักสาน
2	นายคำ ร่องศักดิ์	70	149	จักสาน
3	นายนิยม ไหมคำ	41	5/1	จักสาน
4	นางจัน ไหมคำ	64	5/1	สานยกยอ
5	นายทาน หล่ายห้า	73	85/1	จักสาน
6	นายปิ่น เตปะนะ	75	154	จักสาน
7	นางต่วน ปินะสุ	72	12	ร่างทรง
8	นายทอง อุดธรรมใจ	88	11/1	ร่างทรง
9	นางทรวง จำปา	59	102/1	หมอเรียกขวัญ
10	นายอินทร จินารักษ์	79	102/1	หมอสะเดาะเคราะห์
11	นายดี ช่อระกำ	65	101	หมอบัดเป่า
12	นางรุ่ง กั้นโบราณ	44	2/3	เลี้ยงหมู
13	นายยศ ร่องแก้ว	58	86/1	ยาสูบ
14	นางสังวาลย์ อุดธรรมชัย	55	*2/2	ดนตรีพื้นเมือง
15	นางกุศล ร่องสะเอียด	46	80	ขนมไทย
16	นางวรรณลี สุจิตต์	64	145	ศิลปิน(ซอพื้นบ้าน)
17	นายทรงวุฒิ ลานเวศน์	40	21	สุราพื้นบ้าน
18	นายโชติ หล่ายแก้ว	54	3/1	ช่างไม้
19	นายเสถียร ร่องสะเอียด	47	80	เลี้ยงไก่ชน
20	นางสังวาลย์ อุดธรรมชัย	55	2/2	ข้าวกล้อง

ปราชญ์ชุมชนหมู่บ้านร่องเย็น หมู่ 5

ด้านการจักสาน

1) นายปุม ร่องแก้ว อายุ 85 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2465 ที่อยู่ 26 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมจักสาน คุณสมบัติของคนที่ทำมีใจรัก เป็นคนใจเย็น มีความอดทน แรงบันดาลใจได้ทำงานจักสานอยู่กับบ้าน รายได้ไม่แน่นอน การถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สนใจ มาเรียนรู้ด้วยตนเอง อุดมการณ์ต้องทำให้สวยงาม เน้นประสิทธิภาพในการใช้งาน

2) นางหมาย ร่องเสียบ อายุ 78 ปี เกิดปี 2472 ที่อยู่ 15 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักจักสาน อาชีพเสริมรับจ้างทั่วไป การสืบทอด เรียนรู้ด้วยการสังเกต คุณสมบัติของคนที่ใจเย็นชอบ มีความอดทน แรงบันดาลใจชอบ ทำไว้ใช้ในครอบครัว ขายเพื่อหารายได้ รายได้ไม่แน่นอน การถ่ายทอดถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สนใจ โดยการสอนให้ฝึกหัดทำ และเป็นวิทยากรในพื้นที่ และนอกพื้นที่ อุดมการณ์ทำให้คงทน ใช้ได้นาน

ด้านพิธีกรรมความเชื่อ

1) นายถนัด ใจเหิน อายุ 60 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม 2465 ที่อยู่ 59/1 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมมัคทายก ความสามารถพิเศษหมอเรียกขวัญ การสืบทอดอาจารย์ที่มีวิชาเก่งกว่า นายแก้ว กันทะไธสง และจากตำราโบราณ รวมไปถึงมาจาก ความชอบของตนเองที่ตั้งใจจะศึกษา คุณสมบัติของคนที่ทำมีใจรัก เป็นคนใจเย็น มีความอดทน แรงบันดาลใจมาจากความชอบของตนเอง รายได้ไม่แน่นอน การถ่ายทอด ถ้ามีคนสนใจก็ยินดีที่จะถ่ายทอดวิชาให้โดยมาขึ้นชั้นครูใช้ดอกไม้ ใบพลู หมาก และเงินอีก 36 บาท และไปศึกษาด้วยตนเองพร้อมกับอาจารย์ที่สอน เรียนรู้วิชาไปในตัวในงานต่างๆ ทั้งงาน มงคล และงานอวมงคล อุดมการณ์ทำอาชีพนี้ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมจริยธรรมอันดี

2) นายคำบัน ใจเหิน อายุ 66 ปี เกิดวันที่ 10 เมษายน 2468 ที่อยู่ 416/3 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมหมอบิดเป่า การสืบทอด มาจากบิดา มารดาเป็นสืบทอด แรงบันดาลใจต้องใจรัก อยากจะช่วยชาวบ้าน คุณสมบัติเป็นใครก็ได้ มีความจำดี การถ่ายทอดต้องมีดอกไม้ธูปเทียนมาขอชั้นครู ถ้าใครสนใจก็มาเรียนได้ รายได้ไม่แน่นอน อุดมการณ์ต้องการให้ผู้สนใจมาสืบทอดต่อไป ช่วยผู้ที่เป็นโรคให้หายเป็นปกติ แนวคิดทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ให้หายจากโรค ข้อปฏิบัติและข้อห้ามคือการลดบันไดบ้านและราวตากผ้า

3) นายบุญยง ใจเหิน อายุ 70 ปี เกิดวันที่ 2 มกราคม 2480 ที่อยู่ 13 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักความสามารถพิเศษหมอบัดเป่า การสืบทอดมาจากพ่อแม่ การจดจำ คุณสมบัติมีศีลธรรม ต้องเป็นชายขยัน แรงบันดาลใจช่วยเหลือชาวบ้าน รายได้ไม่แน่นอน การถ่ายทอดถ้ามีผู้ที่สนใจ ให้มาเอาชันครุ แล้วมาศึกษาด้วยตนเอง อุดมการณ์ไม่หลอกลวงคนที่มาทำ แนวคิดถ้าไม่มีใครทำและไม่มีใครมาสืบทอดก็จะหายไป

4) นายไล ร่องดุสิต อายุ 49 ปี เกิดปี 2501 ที่อยู่ 71/1 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมปลูกผักสวนครัว/สับหรือ ความสามารถพิเศษจัดการกับศพทุกชนิด เป็นผู้ทำการ ฌาปนกิจศพที่ป่าช้าดูแลการเผา(สับหรือ) สืบทอดมาจากรุ่นปู่มาจากพ่อครูคนก่อน และสังเกตด้วยตนเองและศึกษาจากตำราพื้นเมือง คุณสมบัติของคนที่ทำเป็นคนชอบช่วยเหลือสังคม สุขุมรอบคอบ คิดแล้วทำตามปฏิบัติตามกรอบ แรงบันดาลใจมาจากบิดา ชอบและยินดีช่วยเหลือชาวบ้าน รายได้ รายได้ต่องาน 1,000 บาท การถ่ายทอดมาฝึกทำต้องมีความชอบ เรียนรู้งานด้วยตนเองมีการถ่ายทอดในวันที่ 15 เมษายนของทุกปี โดยการชันครุ อุดมการณ์ช่วยเหลือสังคม เป็นคนไม่ควรขะแยงเพราะคือคนเหมือนกัน จรรยาบรรณไม่เอาทรัพย์สินมีค่าของคนตายมาใช้ มีความสุจริตในอาชีพ

5) นางจันทร์ตา ใจพรมมา อายุ 47 ปี เกิดวันที่ 10 เมษายน 2503 ที่อยู่ 22/3 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร ความสามารถพิเศษร่างทรง สืบทอดมาจากเจ้าพ่อเป็นคนเลือกเอง เพราะเป็นบุคคลพิเศษ คุณสมบัติของคนที่ทำจะต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในศีลธรรม ต้องปฏิบัติตัวประพฤติดี ทำดี แรงบันดาลใจเจ้าพ่อเป็นคนเลือกเอง เพราะเป็นบุคคลพิเศษ รายได้ ไม่แน่นอน ถ้าได้เงินแล้วจะเอาไปทำบุญ การถ่ายทอดเจ้าพ่อเป็นคนเลือกเอง เพราะเป็นบุคคลพิเศษ อุดมการณ์ทำให้อายุยืนที่สุด ข้อน่าไม่ให้นำไปร่วมงานศพ ห้ามไม่ให้ไปงานอวมงคลใด ๆ ทั้งสิ้น ห้ามลอดราวตากผ้า

ด้านศิลปะคนตรีพื้นบ้าน

1) นายมานิตย์ ใจเหิน อายุ 63 ปี เกิดวันที่ 20 ธันวาคม 2487 ที่อยู่ 163 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร ความสามารถพิเศษ ศิลปินซอพื้นบ้าน การสืบทอดเรียนมาจาก นายสมศักดิ์ จ้อแก้ว นางลำดวน สุวรรณภู นายสมศักดิ์ สุปินะ คุณสมบัติของคนที่ทำมีความชอบเป็นพื้นฐาน แรงบันดาลใจเพื่อความสนุกสนานบันเทิง รายได้ส่วนใหญ่ได้มาจากการทำไร่ ทำสวน การถ่ายทอด ไม่สามารถถ่ายทอดได้เนื่องจากเป็นศิลปินสมัครเล่น อุดมการณ์เพื่อความบันเทิงสนุกสนาน

2) นางพัชณิดา แก้วใหม่ อายุ 43 ปี เกิดวันที่ 1 ตุลาคม 2507 ที่อยู่ 200/1 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักช่างทำผม อาชีพเสริมทำขนมครก ความสามารถศิลปะปั้นชอพื้นบ้าน สืบทอดมาจากการเรียนจากนายสมศักดิ์ จ้อแก้ว นางลำดวน สุวรรณภู นายสมศักดิ์ สุปินะ คุณสมบัติของคนที่ทำ ใจรัก ขยันอ่าน ความจำดี แรงแบบดาลใจ ชอบ ใจรัก ทำแล้วมีรายได้ รายได้ส่วนบุคคลได้งานละ 500 บาท (10 ปีที่แล้ว) ถ้าพ่อนก็จะเอารายได้มาแบ่งกัน การถ่ายทอดปลูกฝังให้เด็กมีความชอบและต้องมาศึกษาเล่าเรียน ต้องมารับชั้นครู อุดมการณ์ชื่อสัตย์ต่อวง อยู่กันเหมือนพี่เหมือนน้อง แนวคิด อยากจะอนุรักษ์การชอพื้นบ้านไว้ สู้หรือเคล็ดลับต้องจดต้องจำ ท่องอ่านอยู่เสมอ อีกทั้งยังต้องมีไหวพริบที่ดี

ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

1) นายทอง แก้ววรรณะ อายุ 73 ปี เกิดวันที่ 3 สิงหาคม 2476 ที่อยู่ 189 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมตีมีดการสืบทอดเรียนรู้ด้วยตนเอง หาความรู้ด้วยการหัดทำและเป็นลูกมือ คุณสมบัติของคนที่ทำ บุคคลทั่วไปที่สนใจ มีใจรัก ขยันอดทน ต้องมีความรู้ทางวิธีการตีเหล็ก แรงแบบดาลใจหารายได้เสริมให้กับครอบครัว รายได้ไม่แน่นอน ส่วนใหญ่มาจากการทำเกษตรกรรม การถ่ายทอด ถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สนใจ โดยการสอนให้ฝึกหัดทำ ถ้าบุคคลใดอยากมาช่วยสอนก็เต็มใจและยินดีที่จะถ่ายทอดให้อุดมการณ์ทำให้ดีที่สุด

2) นายมูล ใจฝรั่ง อายุ 65 ปี เกิดวันที่ 2 มีนาคม 2485 ที่อยู่ 39 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมตีมีด การสืบทอดโดยการสืบทอดมาจากพ่อ คุณสมบัติของคนที่ทำต้องมีความอดทน ใจเย็น แรงแบบดาลใจเพื่อทำให้ในครัวเรือนและมีลูกค้ามากก็ทำให้จนเป็นรายได้เสริมให้ครอบครัว รายได้ ไม่แน่นอน การถ่ายทอดผู้สนใจต้องมาศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเอง อุดมการณ์ทำแล้วต้องมีคุณภาพ มีความคงทน แข็งแรง แนวคิดถ้าไม่มีใครมาสืบทอดไปก็จะสูญหายไป

3) นายบุญยง ใจเหิน อายุ 70 ปี เกิดวันที่ 2 มกราคม 2480 ที่อยู่ 13 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพเสริมตีมีดการสืบทอดจากอาจารย์บ้านสองแคว คุณสมบัติต้องเป็นคนนิสัยดี ขยันใจรัก มีความชอบมุ่งมั่น แรงแบบดาลใจอยากจะลองทำ หารายได้เสริมให้กับครอบครัว มีใจรักในด้านนี้ด้วย รายได้ไม่แน่นอน การถ่ายทอดต้องมาฝึกลงมือปฏิบัติด้วยกันในการสืบทอด อุดมการณ์ทำให้มีคุณภาพ แน่นหนา มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า แนวคิดถ้าไม่มีใครที่จะมาสืบทอดก็จะสูญหายไป

ด้านอาหาร

1) นางปิ่น คำเหลือง อายุ 54 ปี เกิดวันที่ 3 กันยายน 2497 ที่อยู่ 62 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักทำขนมจีน ความสามารถทำเส้นขนมจีน การสืบทอดเรียนรู้ด้วยตนเอง คุณสมบัติของคนที่ต้องสุขุมรอบคอบ คิดและทำต้องปฏิบัติตามกรอบ ชยัน แรงบันดาลใจขาดทุนจากการปลูกยางก็เลยหันมาทำขนมจีน รายได้ 300-400 บาท/วัน การถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจ ให้มาฝึกทำและมีค่าจ้างในการสอน อุดมการณ์ข้อสัจย์ต่อผู้บริโภค แนวคิดถ้าหากไม่มีใครมาสืบทอดต่อวิธีการทำเส้นขนมจีนก็จะสูญหาย

2) นางพัชนีดา แก้วใหม่ อายุ 43 ปี เกิดวันที่ 1 ตุลาคม 2507 ที่อยู่ 200/1 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักช่างทำนม อาชีพเสริมทำขนมครก การสืบทอดเรียนรู้วิธีการทำมาจากเพื่อน คุณสมบัติของคนที่ต้องเป็นคนใจเย็น มีความชยัน แรงบันดาลใจใช้เวลาร่างให้เป็นประโยชน์ รายได้ต่อวันประมาณ 100 บาท การถ่ายทอดให้ลูก-หลาน เรียกลูกหลานมาช่วยทำแนะนำให้รู้จัก อุดมการณ์ข้อสัจย์ต่อผู้บริโภค

3) นางสาวมา โพรธินาฝาย อายุ 49 ปี เกิดวันที่ 11 มกราคม 2502 ที่อยู่ 208 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกรรวม อาชีพเสริมทำขนมไทย สืบทอดมาจากศึกษาวิธีการทำจากตำรา และร่วมกันฝึกหัดทำร่วมกัน คุณสมบัติของคนที่ต้องเป็นคนใจเย็น ชยัน ข้อสัจย์ อดทน รักในงานที่จะทำ แรงบันดาลใจทำเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว รายได้ประมาณวันละ 100 บาท การถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สนใจ โดยการสอนให้ฝึกหัดทำ อุดมการณ์ข้อสัจย์ต่อผู้บริโภค

4) นางสาววรรณ หล่ายแก้ว อายุ 42 ปี เกิดวันที่ 18 มิถุนายน 2509 ที่อยู่ 189 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร ความสามารถพิเศษทำอาหาร การสืบทอดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คุณสมบัติของคนที่ทำ ต้องเป็นผู้เสียสละ แรงบันดาลใจเพื่อช่วยเหลืองานประเพณี ให้กับชุมชน การถ่ายทอด ต้องเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันทำ อุดมการณ์เพื่อช่วยเหลือสังคม จนกว่าตนเองจะทำไม่ไหว แนวคิดถ้าช่วยกันแล้วคงจะไม่หายไป

ด้านการทำเตา

1) นายวัยวุฒิ พันธุ์พิศาล อายุ 34 ปี เกิดวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2516 ที่อยู่ 191 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้าว อำเภอสอง จังหวัดแพร่อาชีพหลักทำเตา อาชีพเสริมรับจ้าง ความสามารถพิเศษการทำเตา การสืบทอดเคยเป็นคนงานโรงงาน เรียนรู้วิธีการทำจากโรงงาน คุณสมบัติของคนที่ต้องมีใจรัก ชยันอดทน แรงบันดาลใจมีตลาดรองรับ มีวัดฤดูบอยู่ในหมู่บ้าน รายได้ 10,000-12,000 บาท/ปี การถ่ายทอดให้กับบุคคลที่สนใจ โดยการสอนให้ฝึกหัดทำ อุดมการณ์

เน้นเรื่องคุณภาพ สามารถใช้งานได้จริง มีความสุจริตในอาชีพ สูตรเคล็ดลับต้องเน้นที่คุณภาพ และชนิดของดิน ต้องเป็นดินเหนียว

ด้านอักษรล้านนา

1) นายคำปัน ใจเหิน อายุ 66 ปี เกิดวันที่ 10 เมษายน 2468 ที่อยู่ 316/3 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้ำว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร ความสามารถพิเศษ เขียนอ่าน อักษรล้านนา การสืบทอดมาจากการที่ได้ไปศึกษาเรียนที่วัดเพราะว่าเคยบวชมาก่อน คุณสมบัติ ต้องมีใจรักมีความขยัน หมั่นอ่านและเขียน แรงบันดาลใจชอบอยากเรียนรู้และสนใจเป็นอย่างมากจึงได้ศึกษาเอาไว้ การถ่ายทอดจะต้องเข้ามาศึกษาเรียนรู้โดยตัวเองและไม่หวังวิชา อุดมการณ์ต้องการให้คนมาเรียนมาสืบทอด ต้องการให้มาศึกษาด้วยกัน

ด้านการเกษตร

1) นายนิคม หล่ายแก้ว อายุ 44 ปี เกิดวันที่ 4 มีนาคม 2507 ที่อยู่ 189 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งน้ำว อำเภอสอง จังหวัดแพร่ อาชีพหลักเกษตรกร ความสามารถพิเศษปลูกพืช ผสมผสาน การสืบทอดพ่อแม่สืบทอดๆกันมา คุณสมบัติผู้ที่ทำขยันทำมาหากินเลี้ยงดูครอบครัว และมีความมานะอดทน ใจรัก มีเครื่องมือพร้อม แรงบันดาลใจเป็นงานที่ชอบและมีที่ดินพอที่จะ ปลูกพืชผักผสมผสานได้ จึงได้ยึดเป็นแหล่งที่ทำมาหากินและเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว รายได้ ไม่น้อย ไม่นอน ประมาณ 10,000-70,000 บาทต่อปี การถ่ายทอดต้องเอาลูกเอาหลานไปฝึกเรียนรู้โดย ให้ติดตามไปทุกครั้งเมื่อมีการทำการเกษตร อุดมการณ์ต้องซื่อสัตย์และไม่ใช้สารเคมี

ตารางที่ 2 ประชาชนชุมชนบ้านร่องเย็น หมู่ 5 ตำบลทุ่งน้ำว

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	อายุ(ปี)	ที่อยู่	ภูมิปัญญาท้องถิ่น
1	นายปุม ร่องแก้ว	85	26	จักสาน
2	นายหมาย ร่องตะเอียด	78	15	จักสาน
3	นายถนัด ใจเหิน	60	59/1	หมอเรียกขวัญ
4	นายคำปัน ใจเหิน	66	416/3	หมอบัดเป่า
5	นายบุญยง ใจเหิน	70	13	หมอบัดเป่า
6	นายไล ร่องดุสิต	49	71/1	สัปหระ
7	นางจันทร์ตา ใจพรมมา	47	*22/3	ร่างทรง
8	นายมานิตย์ ใจเหิน	63	163	ศิลป์(ขอพินบ้าน)
9	นางพัชริดา แก้วใหม่	43	200/3	ศิลป์(ขอพินบ้าน)
10	นายทอง แก้ววรรณะ	73	189	ตีมีด ตีพรำ
11	นายมูล ใจพริ้ง	65	39	ตีมีด ตีพรำ
12	นายบุญยง ใจเหิน	70	13	ตีมีด ตีพรำ
13	นางปิ่น คำเหลือง	54	62	ทำเส้นขนมจีน
14	นางพัชริดา แก้วใหม่	43	200/3	ขนมไทย
15	นางลำภา โปธินาฝ่าย	49	208	ขนมไทย
16	นายวิญจุมิ พันธุ์พิศาล	34	191	ทำเตา
17	นางลาวรรณ หล่ายแก้ว	42	189	ทำอาหาร
18	นายคำปัน ใจเหิน	66	416	อักษรล้านนา
19	นายนิคม หล่ายแก้ว	44	189	เกษตรผสมผสาน

ข้อมูลด้านการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การวิเคราะห์ศักยภาพ มีการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของเทคนิค AIC ดังต่อไปนี้

ขั้น A (appreciation) การทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม สรุปผลได้ดังนี้

คณะผู้วิจัยได้นัดหมายผู้นำท้องถิ่น คณะทำงานองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งน้ำว และสมาชิกชุมชนซึ่งเป็นผู้แทนที่ดีจากชุมชนมาปรี ในลักษณะผู้มีความรู้ความสามารถ และมีความเป็นผู้นำ ได้จำนวนประมาณ 39 คน จัดประชุมเพื่อทบทวนข้อมูลที่ได้มีการศึกษาค้นคว้า จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และเอกสารที่ที่เกี่ยวข้อง ผลการจากจัดประชุมสรุปได้ว่า มีผู้เข้าร่วมประชุมหลายคนยอมรับและยืนยันในข้อมูลที่แท้จริง โดยเฉพาะวัฒนธรรมการเกษตร การมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลักษณะการพึ่งพ้อาศัยและเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม อีกทั้งวิถีความเป็นสังคมสงบสุขและความปลอดภัยที่เข้มแข็งโดยมีกฎระเบียบในระดับชุมชนเพื่อปกป้องและดูแลความเรียบร้อยให้กับชุมชนและสภาพแวดล้อม สรุปแล้วชุมชนแห่งนี้ยังมีความภูมิใจในวิถีของตนเองแบบพอเพียง และพึ่งพาอาศัยกันภายในชุมชน ซึ่งมีข้อมูลแสดงลักษณะส่วนบุคคลจำแนกเพศและช่วงอายุของผู้ให้ข้อมูล โดยเป็นข้อมูลนี้สามารถใช้ได้กับการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และข้อที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ลักษณะส่วนบุคคลจำแนกเพศและช่วงอายุของผู้ให้ข้อมูล

	ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	25	64.1
	หญิง	14	35.9
อายุ(ปี)	34-43	6	15
	44-53	7	18
	54-63	8	21
	64-73	13	33
	74-83	3	8
	84-93	2	5

จากตารางที่ 3 ลักษณะส่วนบุคคลจำแนกเพศและช่วงอายุของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำท้องถิ่นที่เข้าร่วมประชุมเพื่อให้ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 โดยพบว่ามีผู้ให้ข้อมูลเพศชายมากกว่าครึ่งของบ้านร่องเย็นหมู่ 3 และหมู่ 5 ร้อยละ 64.1 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33 เป็นผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุระหว่าง 64-73 ปี รองลงมาร้อยละ 21 มีอายุระหว่าง 54-63 ปี และ ร้อยละ 18 มีอายุระหว่าง 44-53 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้ ทักษะด้านวิชาชีพ และมีความมั่นคงทางฐานะครอบครัวพร้อมที่จะมาร่วมเป็นกลุ่มนักพัฒนาชุมชน

(2) ชั้น I (influence) การระดมความคิดสร้างสรรค์ สรุปผลได้ดังนี้

ผู้นำท้องถิ่นได้นัดหมายสมาชิกชุมชนจากการประชุมหลายๆ ครั้งมาร่วมประชุมเพื่อมาร่วมกันวิเคราะห์ชุมชนของตนเอง ในด้านความเป็นไปหรือศักยภาพในเบื้องต้นในการดำเนินการท่องเที่ยว โดยใช้ความเป็นวิถีการเกษตร และความเรียบง่ายของชุมชน มาเป็นฐานการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยมีผู้มาร่วมประชุมประมาณ 39 คน การประชุมครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินด้านวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของกรมการท่องเที่ยว และแบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของกรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยคณะผู้วิจัยทำหน้าที่อธิบายประเด็นเพื่อวิเคราะห์ชุมชนของตนเองแต่ละข้อ และให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันและลงความคิดเห็นเป็นมติร่วมกัน จากการประชุมครั้งนี้ทำให้ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังนี้

หลักการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1. ศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 30 คะแนน
2. ศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 40 คะแนน
3. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 10 คะแนน
4. ศักยภาพการบริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 20 คะแนน

เมื่อมีการวิเคราะห์จากผู้ประชุมร่วมกันทั้งหมด นำคะแนนที่ได้มารวมกันและระบุความเป็นไปได้เกี่ยวกับศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

คะแนน	81 ขึ้นไป	ดีเยี่ยม
คะแนน	71-80	ดีมาก
คะแนน	61-70	ดี
คะแนน	51-60	ปานกลาง
คะแนน	50 หรือน้อยกว่า	ควรปรับปรุง

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1. ศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	30 คะแนน
2. ศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	40 คะแนน
3. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	10 คะแนน
4. ศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	20 คะแนน
รวม	100 คะแนน

ประเด็น	ผลการประเมินระดับศักยภาพการรองรับ		
	มีเพียงพอ	มีแต่ไม่เพียงพอ	ไม่มี
	[2]	[1]	[0]
1) มีที่พัก(บ้าน เต็นท์/สถานที่ต้อนรับ) เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	2		
2) มีห้องน้ำที่อนุญาตให้ใช้ (ห้องน้ำสาธารณะ/ห้องน้ำชาวบ้าน) เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	2		
3) มีจุดบริการอาหาร (ร้านอาหาร จุดซื้อขายอาหาร จุดบริการจัดหาอาหารบริการนักท่องเที่ยว) เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว		1	
4) มีที่จอดรถเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว	2		
5) มีจุดแวะซื้อสินค้าเกษตร/ศูนย์รวมสินค้าการเกษตร กระจายอยู่ตามบริเวณสำคัญภายในแหล่งท่องเที่ยว		1	
6) มีสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะสำหรับผู้พิการ			0
7) มีระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา รองรับความต้องการ	2		
8) มีป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายตามบริเวณที่สำคัญ		1	
9) มีจุดบริการการเดินทาง (ทางบกและทางน้ำ) ตั้งอยู่ไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว			0

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)

2. ศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร(40 คะแนน) มิติความเป็นเจ้าบ้าน 30 คะแนน	ผลการประเมิน ระดับศักยภาพการจัดการ			
	สูง	กลาง	ต่ำ	ขาดการ จัดการ
	[3]	[2]	[1]	[0]
ประเด็น				
1) มีสื่อหลากหลายประเภทสำหรับให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ และวีดิทัศน์ เป็นต้น				0
2) มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น มาตรการอพยพ, เส้นทางหนีไฟ เป็นต้น		2		
3) มีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวชัดเจน		2		
4) มีความพร้อมของบุคลากรแหล่งท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามมาตรการรักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด ตลอดจนมีความพร้อมในการรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินตลอดเวลา		2		
5) มีการรวมกลุ่มหรือคณะกรรมการโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว		2		
6) มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน			1	
7) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว	3			
8) มีการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในท้องถิ่น		2		
9) มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว		2		
10) มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ		2		
ระดับศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (30 คะแนน) มิติความเป็นเจ้าบ้าน 30 คะแนน	รวมคะแนน	18	คะแนน	

0-10 คะแนน = ศักยภาพระดับควรปรับปรุง

11-20 คะแนน = ศักยภาพระดับกลาง

21-30 คะแนน = ศักยภาพระดับสูง

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)

ประเด็น	ผลการประเมิน	
	ระดับศักยภาพการจัดการ	
	มีคุณสมบัติ	ไม่มีคุณสมบัติ
	[1]	[0]
2. ศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร(40 คะแนน) (ต่อ)		
มิติด้านการตลาด 10 คะแนน		
ประเด็น		
1) มีการนำเสนอราคาสําหรับการท่องเที่ยวอย่างโปร่งใสและยุติธรรม		0
2) มีช่องทางบริหารจัดการจำหน่ายโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อาทิ การขายตรง, การขายผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น		0
3) มีการส่งเสริมการขายในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การโฆษณา, การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น		0
4) มีการสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด กับภาคีอื่น		0
5) มีการจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยวสำเร็จรูป(แพคเกจ ทัวร์)		0
6) มีการวางแผนการตลาดการท่องเที่ยว		0
7) มีการสำรวจ หรือวิจัย หรือมีข้อมูลการตลาดการท่องเที่ยว	1	
8) มีการกำหนดจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	1	
9) มีการพัฒนากระบวนการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ		0
10) มีการดำเนินการด้านการตลาดโดยไม่เน้นผลกำไรเป็นหลัก		0
ระดับศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร(10 คะแนน) มิติด้านการตลาด 10 คะแนน	รวมคะแนน	2 คะแนน
☒ 0-3 คะแนน = ศักยภาพระดับควรปรับปรุง		
☐ 4-7 คะแนน = ศักยภาพระดับกลาง		
☐ 8-10 คะแนน = ศักยภาพระดับสูง		
ระดับศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (40 คะแนน)	คะแนนทั้งหมด	20 คะแนน
☐ 0-13 คะแนน = ศักยภาพระดับควรปรับปรุง		
☒ 14-27 คะแนน = ศักยภาพระดับกลาง		
☐ 28-40 คะแนน = ศักยภาพระดับสูง		

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)

ประเด็น	ผลการประเมิน			
	ระดับศักยภาพการดึงดูดใจ			
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ไม่มี
	[2]	[1.33]	[0.66]	[0]
1) แหล่งท่องเที่ยวมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์	2			
2) แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจด้านพืชพันธุ์และ/หรือสัตว์ที่พบเจอในแหล่ง		1.33		
3) แหล่งท่องเที่ยวมีทัศนียภาพโดยรอบที่สวยงาม	2			
4) แหล่งท่องเที่ยวมีวิถีชีวิตเกษตรที่น่าสนใจ	2			
5) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในแหล่งท่องเที่ยว	2			
ระดับศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร(10 คะแนน)	คะแนนทั้งหมด 9.33 คะแนน			

0-3 คะแนน = ศักยภาพระดับควรปรับปรุง

4-7 คะแนน = ศักยภาพระดับกลาง

8-10 คะแนน = ศักยภาพระดับสูง

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)

ประเด็น	ผลการประเมิน ระดับศักยภาพการบริการ		
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ
	[2]	[1]	[0]
1) การบริการนักท่องเที่ยว		1	
2) ทัศนคติการให้บริการ	2		
3) การสื่อสารกับนักท่องเที่ยว	2		
4) ความรู้และทักษะของผู้ให้บริการข้อมูล		1	
๖) ความสุภาพ ความมีน้ำใจในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	2		
6)การสร้างความน่าเชื่อถือของแหล่งท่องเที่ยว	2		
7) ความเลื่อมภาคในการให้บริการ	2		
8) กระบวนการให้บริการมีลำดับขั้นตอน		1	
9) เหน็ดเหนื่อยในการให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว		1	
10) ความเข้าใจความต้งการของนักท่องเที่ยว และตอบสนองอย่างทันที่		1	
ระดับศักยภาพด้านการบริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร(20 คะแนน)	คะแนนทั้งหมด 15 คะแนน		

0-6 คะแนน = ศักยภาพระดับควรปรับปรุง

7-13 คะแนน = ศักยภาพระดับกลาง

14-20 คะแนน = ศักยภาพระดับสูง

ตารางที่ 4 ผลวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง(ต่อ)

สรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ประเด็น	คะแนน	ผลคะแนน	คุณลักษณะ
1. ศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	30	21	ศักยภาพระดับสูง
2. ศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	40	20	ศักยภาพระดับกลาง
มิติความเป็นเจ้าบ้าน 30 คะแนน		[18]	ศักยภาพระดับกลาง
มิติด้านการตลาด 10 คะแนน		[2]	ศักยภาพระดับควรปรับปรุง
3. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	10	9.33	ศักยภาพระดับสูง
4. ศักยภาพการบริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	20	15	ศักยภาพระดับสูง
รวมคะแนนและสรุป	100	65.33	ศักยภาพระดับดี

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีองค์ประกอบการวิเคราะห์ 4 องค์ประกอบ โดยชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ พบว่าศักยภาพในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 21 คะแนน มีศักยภาพระดับสูง ศักยภาพด้านการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 20 คะแนน มีศักยภาพระดับกลาง ซึ่งสามารถแบ่งได้อีก 2 มิติ ได้แก่ มิติความเป็นเจ้าบ้าน 18 คะแนน ถือว่ามีศักยภาพระดับกลาง มิติด้านการตลาด 2 คะแนน มีศักยภาพระดับควรปรับปรุง ทั้งนี้ยังพบว่าศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 9.33 คะแนน มีศักยภาพระดับสูง และศักยภาพการบริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 15 คะแนน มีศักยภาพระดับสูง จากวิเคราะห์ร่วมกันเกี่ยวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีคะแนน 65.33 คะแนน สรุปได้ว่าชุมชนบ้านร่องเย็น มีศักยภาพระดับดี สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และสังคม ประยุกต์แนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

(3) ชั้น C (control) ผลจากการจัดประชุมและการเข้าพื้นที่บ้านร่องเย็นทำให้ทราบข้อมูลและการวิเคราะห์ตนเองในเบื้องต้น คณะผู้วิจัยได้นัดประชุมอีกครั้งเพื่อหาแนวทางการพัฒนาตนเอง โดยให้ความสำคัญบ้านร่องเย็นมาประยุกต์ให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงระบบการจัดการที่สอดคล้องกับชุมชนและสภาพแวดล้อม รวมถึงแนวทางการอนุรักษ์ และการฟื้นฟูองค์ความรู้และวัฒนธรรมต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นวิถีชุมชนบ้านร่องเย็น รวมถึงการรวบรวมผู้รู้หรือปราชญ์ชุมชน เพื่อให้เป็นฐานภูมิปัญญาสู่การถ่ายทอดให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งมีหลายคนตั้งข้อมูลในข้างต้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ทราบและให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้เพื่อเป็นข้อมูลที่เหมือนกัน อีกทั้งการช่วยกันฟื้นฟูและการอนุรักษ์ความเป็นวิถีวัฒนธรรมการเกษตรบ้านร่องเย็นให้คงอยู่และสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 : เพื่อศึกษาการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ
ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถี
ของชุมชนบ้านร่องเย็น

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชนบ้านร่องเย็น อย่างมีความรับผิดชอบ โดยการจัดประชุมแบบ AIC โดยเน้นการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

ขั้น A (appreciation) การทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม มีผลการวิจัยดังนี้

คณะผู้วิจัยได้ประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อติดต่อชาวบ้านกลุ่มที่เข้าร่วมประชุมในครั้งที่ผ่านมา เพื่อมาร่วมวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชนบ้านร่องเย็น ในการพิจารณาเพิ่มมูลค่าของทรัพยากร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีหลักพิจารณา ดังนี้

-กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็น การมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อ ความมั่นคง และ ความยั่งยืน ของการพัฒนา

-คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

-คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

- ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

-เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัย ทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

-เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

-เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

-แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การนำเสนอตัวอย่าง จากชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และลักษณะการนำหลักการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ ผู้เข้าร่วม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมหลายคนเสนอความคิดเห็นที่ต้องการจะให้บ้านร่องเย็นได้รับการ พัฒนาในหลายๆด้าน เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกันพิจารณาเพิ่มมูลค่าของทรัพยากร และการใช้ ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ เช่น เทคนิคการเพิ่มผลผลิตด้านเกษตร การท่องเที่ยว การตลาดด้าน เกษตร การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร การพัฒนาระบบน้ำ การพัฒนางานหัตถกรรม พื้นบ้าน และอาชีพเสริม เป็นต้น

ขั้น 1 (influence) การระดมความคิดสร้างสรรค์ ผลการวิจัยมีดังนี้

จากการวิเคราะห์ทรัพยากรร่วมกันจากการประชุมพูดคุยและหารือถึงแนวทางการพัฒนา บ้านร่องเย็น พบว่ามีหลายประเด็นเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่

- เทคนิคการเพิ่มผลผลิตด้านเกษตร
- การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร
- การตลาดด้านเกษตร
- การท่องเที่ยว
- การพัฒนาระบบน้ำ
- การพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้าน
- อาชีพเสริม

คณะผู้วิจัยได้สรุปและนำเสนอแนวความคิดเพิ่มเติมให้ผู้เข้าร่วมประชุมว่า การพัฒนาทุก ด้านมีความสำคัญ โดยเฉพาะด้านการเกษตร พบว่าชุมชนบ้านร่องเย็นมีทักษะและภูมิปัญญา ด้านการเกษตรบนพื้นฐานของการเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติ และมีความสร้างสรรค์ในการรักษา ทุนทางสังคม ธรรมชาติ วัฒนธรรม และสังคม ให้คงอยู่เพื่อให้ความเป็นบ้านร่องเย็นเป็นชุมชนที่

เข้มแข็ง สามารถดูแลตัวเองและมีวิถีชีวิตแบบพึ่งพาอาศัยและรู้จักความพอเพียงในลักษณะการอยู่อย่างเรียบง่าย โดยสังเกตได้จากการรับประทานอาหารเช้าที่บ้านจากวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน การพูดภาษาถิ่นแบบล้านนา วัฒนธรรมพิธีกรรมความเชื่อยังเป็นแบบดั้งเดิมเพื่อใช้เป็นกรอบในการยึดถือปฏิบัติของผู้คนในชุมชนบ้านร่องเย็น หรือแม้กระทั่งระบบอาวุโส คนรุ่นใหม่ยังให้ความสำคัญกับการผู้อาวุโส ที่แสดงออกถึงการให้เกียรติและนับถือ หรือการแบ่งปันแลกเปลี่ยนหรือแลกซื้อภายในหมู่บ้าน และที่สำคัญคือการปกครองระดับครอบครัว ยังพบหลายครอบครัวที่มีความพอ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ที่จะต้องช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน อีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกได้ชัดได้แก่การให้ความสำคัญกับการทำนุบำรุงศาสนา ทุกวันพระจะมีชาวบ้านทำบุญใส่บาตร หรือการแก้ปัญหาคัดแย้งในชุมชน ซึ่งจะมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันและสามารถแก้ปัญหาในระดับชุมชนได้ อีกทั้งการได้รับรางวัลรับรองจากรัฐบาลให้เป็นหมู่บ้านอยู่ในบัญชีรายชื่อให้เป็นหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข และผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญดูแลความเป็นอยู่อย่างดีในทุกด้าน และการพัฒนาในแต่ละด้านที่นำเสนอมีอยู่ตามแผนการพัฒนาท้องถิ่น และต้องค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติและงบประมาณจากรัฐบาล ซึ่งแตกต่างไปจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ที่มีพัฒนาสร้างมูลค่าท้องถิ่นแบบใช้ต้นทุนต่ำ ดังนั้นคณะผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมพิจารณาเลือกวิธีการพัฒนาชุมชนโดยการใช้ระบบประชาธิปไตยด้วยการยกมือเลือก จากประเด็นต่างๆ ดังนี้

-เทคนิคการเพิ่มผลผลิตด้านเกษตร	10	คะแนน
-การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร	9	คะแนน
-การตลาดด้านเกษตร	3	คะแนน
-การท่องเที่ยว	11	คะแนน
-การพัฒนาระบบน้ำ	1	คะแนน
-การพัฒนางานหัตถกรรมพื้นบ้าน	2	คะแนน
-อาชีพเสริม	3	คะแนน

จากการใช้ระบบประชาธิปไตยเพื่อเลือกวิธีการพัฒนาชุมชนบ้านร่องเย็นที่สามารถทำได้ในทุกฤดูกาลและใช้งบประมาณจากภาครัฐน้อยกว่าการพัฒนาด้านอื่นๆ พบว่าผู้เข้าร่วมประชุมให้ความสนใจที่เลือกด้านการท่องเที่ยวมาเป็นวิธีการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง

ขั้น C (control) นำวิธีการหรือทางเลือกที่ได้ มาวางแผนปฏิบัติการ ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ ให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมช่วยกันวางแผนในการจัดตั้งเป็นองค์กรหรือชมรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ จากผลการสรุปข้างต้นพบว่าผู้เข้าร่วมประชุมได้ตัดสินใจร่วมกันเลือกการท่องเที่ยว มาพัฒนาชุมชนของตน โดยนำหลักการการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของกรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ไทย ที่ได้ร่วมกันประเมินมาวิเคราะห์ร่วมกันอีกครั้งเพื่อทบทวนรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ได้มีคุณภาพและสามารถจัดการได้โดยชุมชน

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรหรือชมรมหรือกลุ่ม เพื่อให้มีโครงสร้างการบริหารงานด้านการท่องเที่ยว โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอชื่อกลุ่มหรือชมรม ซึ่งมีการเสนอชื่อ และมีผู้สนใจเลือกให้ชื่อว่า "ชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านร่องเย็น"

ผลการประชุมสรุปได้ว่าผู้เข้าร่วมประชุมได้เลือกและตั้งชื่อคณะทำงานว่า "ชมรมชมรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านร่องเย็น" จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำเสนอให้มีการแต่งตั้งประธานการทำงาน โดยให้มีการเสนอชื่อและคัดเลือก พร้อมกับคณะทำงานเป็นเบื้องต้นสำหรับการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

นายมานัส พิชัยแสน	ประธาน
นายบุญเทียน กันทะไธ้	รองประธาน
นายล้วน ร่องแก้ว	เลขานุการ
นางจุฬามณี สุขสวัสดิ์	เหรัญญิก
นายนิรติราคม ไหมคำ	หัวหน้าฝ่ายมัคคุเทศก์
นางลาววัลย์ หล่ายแก้ว	หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	ที่ปรึกษา
ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล	ที่ปรึกษา

หลังจากที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันกำหนดโครงการสร้างการบริหารงานแล้ว คณะผู้วิจัยได้แนะนำในเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ได้แก่ การกำหนดข้อปฏิบัติของให้บริการนำเที่ยว ข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว และการออกแบบรายการนำเที่ยวพร้อมอัตราค่าบริการนำเที่ยว ผลของการหารือร่วมกันสามารถสรุปรูปแบบรายการนำเที่ยวได้ดังนี้

รายการนำเที่ยวที่ 1 : ครึ่งวัน : ชมวิถีวัฒนธรรมบ้านร่องเย็น /ชมและเลือกซื้องานหัตถกรรม/อาหารว่างและเครื่องดื่ม 1 มื้อ

รายการนำเที่ยวที่ 2 : หนึ่งวัน : ชมวิถีวัฒนธรรมบ้านร่องเย็น /ชมพื้นที่การเกษตรและเก็บพืชผลการเกษตรตามฤดูกาล/เดินป่ารอบหมู่บ้าน/ชมและเลือกซื้องานหัตถกรรม/อาหารกลางวัน 1 มื้อ/อาหารว่างและเครื่องดื่ม 2 มื้อ

รายการนำเที่ยวที่ 3 : หนึ่งวันหนึ่งคืน : ชมวิถีวัฒนธรรมบ้านร่องเย็น /ชมพื้นที่การเกษตรและเก็บพืชผลการเกษตรตามฤดูกาล/เดินป่ารอบหมู่บ้าน/ชมและเลือกซื้องานหัตถกรรม/อาหารกลางวัน 1 มื้อ/อาหารว่างและเครื่องดื่ม 2 มื้อ/พักแบบโฮมสเตย์และอาหารเช้า 1 มื้อ

การกำหนดอัตราค่าบริการ

รายการนำเที่ยวที่ 1 : ครึ่งวัน : ชมวิถีวัฒนธรรมบ้านร่องเย็น /ชมและเลือกซื้องานหัตถกรรม/อาหารว่างและเครื่องดื่ม 1 มื้อ กำหนดอัตราค่าบริการ ตามกรณีดังนี้

- อัตราค่าบริการ 100 บาทต่อคน
- มัคคุเทศก์ 1 คน บริการนักท่องเที่ยว เฉลี่ยจำนวนไม่เกิน 10 คน
- แบ่งรายได้ร้อยละ 20 สำหรับการบริหารจัดการของชมรม

รายการนำเที่ยวที่ 2 : หนึ่งวัน : ชมวิถีวัฒนธรรมบ้านร่องเย็น /ชมพื้นที่การเกษตรและเก็บพืชผลการเกษตรตามฤดูกาล/เดินป่ารอบหมู่บ้าน/ชมและเลือกซื้องานหัตถกรรม/อาหารกลางวัน 1 มื้อ/อาหารว่างและเครื่องดื่ม 2 มื้อ กำหนดอัตราค่าบริการ ตามกรณีดังนี้

- อัตราค่าบริการ 200 บาทต่อคน
- มัคคุเทศก์ 1 คน บริการนักท่องเที่ยว เฉลี่ยจำนวนไม่เกิน 10 คน
- แบ่งรายได้ร้อยละ 20 สำหรับการบริหารจัดการของชมรม

รายการนำเที่ยวที่ 3 : หนึ่งวันหนึ่งคืน : ชมวิถีวัฒนธรรมบ้านร่องเย็น /ชมพื้นที่การเกษตรและเก็บพืชผลการเกษตรตามฤดูกาล/เดินป่ารอบหมู่บ้าน/ชมและเลือกซื้องานหัตถกรรม/อาหารกลางวัน 1 มื้อ/อาหารเช้า 1 มื้อ/อาหารว่างและเครื่องดื่ม 2 มื้อ/พักแบบโฮมสเตย์และอาหารเช้า 1 มื้อ กำหนดอัตราค่าบริการ ตามกรณีดังนี้

- อัตราค่าบริการ 350 บาทต่อคน
- มัคคุเทศก์ 1 คน บริการนักท่องเที่ยว เฉลี่ยจำนวนไม่เกิน 10 คน
- แบ่งรายได้ร้อยละ 20 สำหรับการบริหารจัดการของชมรม
- กิจกรรมการแสดงศิลปวัฒนธรรมเพิ่มค่าใช้จ่าย 1,000 บาท